

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİ SOSYAL MEDYA KULLANICILARININ
MAHREMİYET ALGISI
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)
İSMAİL KAPLAN
ESKİŞEHİR, 2017**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİ SOSYAL MEDYA KULLANICILARININ
MAHREMİYET ALGISI**

İsmail KAPLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İletişim Tasarımı ve Yönetimi Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. A. Halûk YÜKSEL

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Mayıs, 2017

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İsmail KAPLAN'ın "**Üniversite Öğrencisi Sosyal Medya Kullanıcılarının Mahremiyet Algısı**" başlıklı tezi **25 Mayıs 2017** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan **İletişim Tasarımı ve Yönetimi** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof.Dr.A.Haluk YÜKSEL

Üye : Doç.Dr.Murat ATAİZİ

Üye : Doç.Dr.Birol GÜLNAR

Prof.Dr. Kemal YILDIRIM
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİ SOSYAL MEDYA KULLANICILARININ MAHREMİYET ALGISI

İsmail KAPLAN

İletişim Tasarımı ve Yönetimi Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs, 2017

Danışman: Prof. Dr. A. Halûk YÜKSEL

Mahremiyet kavramı, insanlığın topluluk hâlinde yaşamaya başladığı günden itibaren konuşulan ve tartışılan bir konudur. Tarihsel süreç boyunca kültüre ve zamana göre bağlamı değişen mahremiyet kavramı, günümüzde gerçek hayatın yanında sanal ortamlarda da önem taşımaktadır.

20. yüzyılın sonlarından itibaren kullanımı yaygınlaşan internet tabanlı iletişim teknolojileri, sanal ortamda yeni bir dünyanın inşasını beraberinde getirmiştir. Gerçek dünyanın kişi ve kurumları günümüzde sanal ortamda da temsil edilmektedir. Dolayısıyla gerçek dünyaya ait normların bir bölümü, sanal ortamdaki yaşantıyı da etkilemektedir. Mahremiyet ve kişisel verilerin güvenliği bu bağlamda tartışılan konulardır.

Dünyanın geri kalanında olduğu gibi Türkiye’de de sosyal medya araçlarını yoğun olarak kullananlar genç bireylerdir. Peki, gençler mahremiyet kavramını nasıl anlamlandırmaktadır? Gençler sosyal medya araçlarını kullanırken mahremiyet konusunda bir kaygı duymakta mıdır ve bu konudaki genel eğilimi nasıl yorumlamaktadır? Bu ve benzeri sorulara cevap bulmak adına hazırlanan bu çalışmada 18 lisans ve yüksek lisans öğrencisi ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılarak görüşleri alınmış ve bu görüşler yorumlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Mahremiyet, Kişisel veri, Sosyal medya, Yeni medya

ABSTRACT

PRIVACY PERCEPTION OF UNIVERSITY STUDENTS ON SOCIAL MEDIA

İsmail KAPLAN

Department of Communication Design and Management
Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, May 2017

Advisor: Prof. Dr. A. Halûk YÜKSEL

Privacy is a term that debating since the people started to live together. In the historical process, privacy's context has been changed depending to culture and time and now it have importance also in virtual space.

Internet based communication technologies grew up since the end of 20th century and bring along a new world. People and foundations of the real world is also representing on virtual space. So, some kind of norms of the real world affects the life in virtual spaces. Privacy and security of the personal informations are some issues in this context.

Like rest of the world, most of the social media users are young people in Turkey. So, what is privacy for these young people? Are the youth worry about privacy when using social media and how they think about the tendency? In this study, semi structured interviews has been made with 18 undergraduate and master students, then this interviews interpreted to answer these questions.

Keywords: Privacy, Personal data, Social media, New media

ÖNSÖZ

Akademik hayatımın her aşamasında desteğini eksik etmeyen, her yardıma ihtiyaç duyduğumda kapısını ve gönlünü ardına kadar açan, bu tez yazılmaya başlandığı ilk andan, son noktasının konulup tamamlandığı ana kadar titizlikle çalışmalarımı takip eden danışmanım Prof. Dr. A. Halûk Yüksel'e;

Tezimin savunma jürisinde yer alıp kıymetli görüşleriyle çalışmamı zenginleştirmemi sağlayan ve Doç. Dr. Murat Ataizi ve Doç. Dr. Birol Gülnar'a;

Dünyaya geldiğim ilk andan itibaren üzerimdeki emekleri sonsuz, bana dair inançları ve güvenleri tam olan, bulunduğum noktanın asıl mimarları anneme, babama ve kardeşime;

Bu tezi planlamaya başladığım andan beri çalışmak için gerekli motivasyonu bulmamı sağlayan, bana yardımcı olma konusunda kendi çalışmalarına gösterdikleri ilgi ve dikkatin aynısını gösteren kıymetli arkadaşlarım Elif Yılmaz ve Merve Şentöregil'e;

Araştırma ile ilgili görüşme isteğimi kabul eden ve samimi cevaplarıyla çalışmama katkı sunan tüm üniversite öğrencilerine teşekkür ederim.

23 / 6 / 2017

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

İsmail Kaplan

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖZET	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
KISALTMALAR.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç	2
1.3. Önem.....	2
1.4. Varsayımlar.....	2
1.5. Sınırlılıklar	3
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Mahremiyet Kavramı ve Tanımı.....	4
2.1.1. Tarih boyunca mahremiyet kavramı ve dönüşümü.....	7
2.1.2. Farklı kültürlerde mahremiyet kavramının önemi	12
2.1.2.1. İslâm'a göre mahremiyet	12
2.1.2.2. Modern batı kültüründe mahremiyet.....	13
2.1.3. Kamusal alan kavramı.....	14
2.2. Sosyal Medya Kavramı ve Araçları	16
2.2.1. İnternetin gelişim süreci	17
2.2.2. Yeni medya vs. geleneksel medya	20
2.2.3. Sosyal medya araçları ve yapısal özellikleri	21
2.2.3.1. Forumlar	22
2.2.3.2. Web günlükleri (bloglar)	22
2.2.3.3. Facebook ve sosyal ağlar.....	23
2.2.3.4. Youtube ve diğer video paylaşım siteleri.....	24
2.2.3.5. Twitter ve mikrobloglar.....	26

2.2.3.6. Instagram ve fotoğraf paylaşım uygulamaları.....	26
2.2.3.7. Diğer sosyal medya araçları	27
2.3. Teknolojik Gelişmelerin Mahremiyet Üzerindeki Etkileri.....	28
2.3.1. Fotoğrafın ortaya çıkışı ve görünür olma	30
2.3.2. Televizyon ve magazin kültürü	31
2.3.3. Güvenlik kameraları, RFID çipleri ve izlenebilir olma	33
2.3.4. Biyometrik kimlik tanıma sistemleri	35
2.3.5. Sosyal medyada benliğin sunumu ve kimlik inşası	36
2.3.6. Akıllı telefonların yaygınlaşmasının getirdiği etkiler	37
2.3.7. Sosyal medyada mahremiyetin korunması için alınan önlemler	38
3. ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİ SOSYAL MEDYA KULLANICILARININ MAHREMİYET ALGISI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	40
3.1. Araştırma Yöntemi	40
3.2. Verilerin Toplanması	40
3.3. Verilerin Analizi	42
3.4. Araştırma Soruları.....	42
3.5. Bulgular	42
3.5.1. Katılımcıların özellikleri.....	42
3.5.2. Katılımcıların mahremiyet algıları.....	48
3.5.3. Katılımcıların kişisel verileri sınıflandırması.....	49
3.5.4. Mahremiyet ihlalinin yol açacağı sorunlar	53
3.5.5. Sosyal medyada kişisel içeriklerin güvenliği	54
3.5.6. Katılımcıların sosyal medya kullanım alışkanlıkları.....	56
3.5.7. Sosyal medya: tercih mi, zorunluluk mu?	59
3.5.8. Mobil cihazlara yüklenen uygulamaların istediği erişim izinlerine yönelik tutum	60
3.5.9. Sosyal medya kullanıcılarının mahremiyet davranışları üzerine düşünceler	62
3.5.10. Sosyal medyada mahremiyet ihlali yaşanmaması için çözüm önerileri	63
3.6. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi.....	64
3.6.1. Yaş ile verilen cevaplar arasındaki ilişki	64

3.6.2. Cinsiyet ile verilen cevaplar arasındaki ilişki.....	65
3.6.3. Uyruk ile verilen cevaplar arasındaki ilişki.....	66
3.6.4. Öğrenim gördüğü fakülte ile verilen cevaplar arasındaki ilişki	66
3.7. Bulguların Yorumlanması.....	67
4. SONUÇ.....	69
KAYNAKÇA	73
EKLER.....	78
ÖZGEÇMİŞ.....	145

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1: Sosyal Medya ile Geleneksel Medya Arasındaki Farklar.	21
Tablo 2: Tuten ve Solomon'a göre sosyal medya araçlarının kategorizasyonu.	29
Tablo 3: Katılımcıların özellikleri	44
Tablo 4: Katılımcıların günlük internet kullanım süreleri	45
Tablo 5: Katılımcıların kullandıkları sosyal medya araçları.....	46
Tablo 6: Katılımcıların sosyal medya kullanım amaçları	48
Tablo 7: Katılımcıların kişisel verileri sınıflandırması	52

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Katılımcıların internette verilerinin güvende olup olmadığına dair görüşleri .	47
Şekil 2: Katılımcıların sosyal medyayı kullanım amaçları (yoğunluğa göre).....	49
Şekil 3: Katılımcıların cevaplarına göre kişisel verilerin değerlendirilmesi	53
Şekil 4: Katılımcıların internete bağlı oldukları süre	60

KISALTMALAR

- A.Ü.** : Anadolu Üniversitesi
- ARPANET** : The Advanced Research Projects Agency Network (Gelişmiş Araştırma Projeleri Dairesi Ağı)
- EFF** : Electronic Frontier Foundation
- ESOGÜ** : Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
- İTÜ** : İstanbul Teknik Üniversitesi
- MERNİS** : Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi
- ODTÜ** : Ortadoğu Teknik Üniversitesi
- RFID** : Radio-frequency Identification (Radyo Frekansı ile Tanımlama)
- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu
- ULAKNET** : Ulusal Akademik Network

1. GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın problemi, amacı, alan yazın ve araştırmacı için önemi, varsayımları ve sınırlılıkları ele alınacaktır.

1.1. Problem

Günümüz dünyası; geleneksel yaşam tarzlarından, üretim ilişkilerinden, iletişim alışkanlıklarından ve daha birçok alandaki geleneksel yapılanmalardan uzaklaşıp yeni bir dil oluşturmakta, yeni bir hayat tarzı kurgulamaktadır. Küreselleşen dünyada internetin dönüştürücü özelliğine maruz kalan bireyler, geleneksel yaşantılarından ve bu yaşantılara ait kalıplardan hızla uzaklaşmaktadır. Bu yeni dünyada, geleneksel dünyanın kavramlarının birçoğu hâlâ kullanılmakta, fakat geleneksel dünyada ifade ettiği anlamlar dışında anlamları işaret etmektedir.

Mahremiyet kavramı da geleneksel dünyada ve günümüzde üzerinde durulan kavramlardan birisidir ve bugün hâlâ önemini korumaktadır. Ne var ki özellikle sanal ortamlarda yürütülen iletişim süreçlerinin çeşitliliğinin artması ve her içerik tüketicisinin aynı zamanda birer üreticiye dönüşmesi ile birlikte gelişen durumda mahremiyet kavramına yeni sınırlar çizmek gerekmektedir.

Özel yaşam ya da mahremiyet, genel olarak, kişilerin yalnız başına kalabildikleri, istedikleri gibi düşünüp davranabildikleri, başkalarıyla hangi yer, zaman ve koşullarda ne ölçüde ilişki ve iletişim kuracaklarına bizzat kendilerinin karar verebildikleri bir alan ve bu alan üzerinde sahip olunan hakkı ifade eder. (Yüksel, 2003, s. 182).

Mahremiyetin korunamaması, bireyin karar alma süreçlerini de kendi başına tasarlayıp yürütememesi anlamına gelir. Bu durum, bireyin toplum içindeki var oluşunu kısıtlar ve birey, ayrılaşan ve homojen hale gelen toplumun önemsiz bir parçası haline gelir.

Günümüzde hızla dijitalleşen dünyada mahremiyet kavramı, geleneksel yaklaşımlardan hareketle, yeni iletişim ortamları da göz önünde bulundurularak yeniden tanımlanmalıdır. Buna yönelik olarak sosyal medya araçlarını en yoğun kullanan yaş grubunun nasıl bir mahremiyet algısına sahip olduğu, bu çalışmanın problemi oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrenimi görmekte olan gençlerin sosyal medya hesaplarında özel hayatlarına dair paylaşımlarda bulunurken mahremiyet kaygısı duyup duymadığının araştırılmasıdır. Bunun yanında bazı alt amaç sorularına da bu çalışmada cevap aranacaktır:

i. Üniversite öğrencileri, sosyal medyayı kamusal alan ve özel alan arasında nerede görmektedir?

ii. Öğrencilerin üniversite öğrenimine başladığı dönemde mahremiyet kavramına verdiği önemde üniversite öğrenimi boyunca yaşadığı deneyimler bir değişikliğe sebep olmakta mıdır?

iii. Yurtdışından gelerek Türkiye’de eğitim gören öğrenciler ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı öğrenciler arasında mahremiyet bağlamında bir farklılık bulunmakta mıdır?

1.3. Önem

Alan yazını incelendiğinde, mahremiyet kavramının sanal ortamlar bağlamında birçok çalışmaya konu olduğu gözlenmektedir. Daha önce yapılan çalışmalar yalnızca bir sosyal ağın mahremiyet algısı üzerinde nasıl bir etki oluşturduğunu ele almıştır. Bu çalışma ise, sosyal ağ platformundan bağımsız olarak kullanıcıların internet ve sosyal medya ortamında mahremiyete dair düşünce ve davranışlarını ele alacaktır.

Diğer yandan günlük hayat içerisinde karşılaşılan konuyla ilgili gazete haberleri, köşe yazıları sosyal medya paylaşımları, toplumun farklı kesimlerinden bireylerin konuyla ilgili kaygılarını farklı platformlarda dile getirmesi, bu konunun üzerinde çalışılması gereken önemli bir konu olduğunu göstermektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırma dâhilinde iki veya daha fazla sosyal medya sitesini aynı anda kullanan ve en azından her gün profillerini güncelleyen bireyler “sosyal medya kullanıcısı” olarak varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın örneklemini, Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi öğrencileri ile sınırlıdır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde mahremiyet kavramı ile sosyal medya araçları tanımlanacak, bu iki kavram arasında yaşanan etkileşim süreci ele alınacaktır.

2.1. Mahremiyet Kavramı ve Tanımı

Mahremiyet kavramı, insan var olduğu günden bu yana insan hayatının her alanında yer eden önemli bir kavramdır. Toplumlar ne zaman köklü bir dönüşüm geçirse, mahremiyet kavramının ifade ettiği değer de aynı değişimi geçirmiştir. Bu sebeple mahremiyet kavramı her dönemde, o dönemin şartlarına özgü yeni tanımlamalara ihtiyaç duymaktadır. Diğer yandan sosyoloji, psikoloji gibi farklı disiplinlerin ilgilendiği bir konu olması bakımından mahremiyet kavramı birçok farklı tanıma da sahiptir.

Mahremiyet kavramının bugün daha fazla önem kazanmasının başlıca sebebi, özellikle teknolojik gelişmeler ve yoğun şehirleşme ile birlikte mahrem alanın sınırlarının daralmış olması, yaşanan bu gelişmelerin ise bireyin mahremiyetinin sıklıkla ihlal edilmesini beraberinde getirmektedir (Berkup, 2015, s. 6).

Arapça “haram” kelimesinden türetilen (Devellioğlu, 1970, s. 680) “mahrem” ve “mahremiyet” kavramını doğru şekilde tanımlayabilmek için, hem kelimenin kendisini, hem de kökünü araştırmak gerekir.

Türk Dil Kurumu mahremiyete “gizlilik” anlamını vermektedir (1998, s. 1487). Bir diğer kaynak eser olan Kubbealtı Sözlüğü de benzer bir ifade ile mahremiyeti “Mahrem olma durumu, bir kimsenin gizli özelliği” olarak tanımlamaktadır (2005, s. 1907). Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat'ta da mahrem kelimesi “şeriatın yasak ettiği şey”, “gizli olan, herkese söylenmeyen”, “herkesçe bilinmemesi icab eden” şeklinde tanımlanmaktadır (Devellioğlu, 1970, s. 680). Ötüken Türkçe Sözlük'te ise mahremiyet kavramı, “bir şeyin gizli yönü, bir kişinin özel yaşamına ilişkin gizlilik” şeklinde ifade edilmektedir (Çağbayır, 2007, s. 3019).

Kelimenin kökü olan “haram” ifadesi, terim olarak İslam literatüründe geniş yer tutmaktadır. Genel olarak haram kelimesi, “yasaklanan şeyler, dini ve ahlaki hükümlere aykırı olan şeyler, dokunulması ve içine girilmesi yasaklanan yer” (Çağbayır, 2007, s. 1871), “dokunulması men edilen, kutsal, mübarek” (2005, s. 390) anlamlarına gelmektedir.

Tüm bu tanımlamalara rağmen, mahremiyet kavramı soyut ve değişken bir kavramdır. Dolayısıyla mahremiyete net sınırlar çizmek olanaksızdır (Berkup, 2015, s. 35). Fakat genel hatlarıyla mahremiyet üç ana başlık altında toplanabilir. Bunların ilki, bireyin içerisinde yaşadığı alanın gizliliğini ifade eden “mekânsal mahremiyet”, ikincisi bireyin dış müdahalelere karşı korunmasını tanımlayan “bireysel mahremiyet” ve üçüncüsü de kişisel bilgilerin toplanmasını, saklanmasını ve dağıtılmasını tanımlayan “bilgi mahremiyeti”dir (Rosenberg, 1992, s. 197-198).

Robert Gifford’a göre mahremiyetin en kapsayıcı ve en iyi tanımlarından birisini Irwin Altman yapmıştır. Altman mahremiyeti, “bir kimsenin kendisine veya grubuna ulaşma çabası üzerindeki seçici kontrolüdür” (Çelikoğlu, 2007, s. 7). Bu tanım mahremiyetin sadece hukuki yönünü değil, diğer tüm yönlerini de açıklamaktadır. Fakat mahremiyet; psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, insan kaynakları, pazarlama ve yönetim sistemleri gibi birçok farklı alanda çalışmalara konu olan bir kavramdır (Acılar & Mersin, 2015, s. 105).

İnsan, doğası gereği kimi özel alanlara sahiptir ve bu alanların paylaşımı konusundaki karar verme hakkı da insanın kendi elinde olmalıdır (Yılmaz, 2011, s. 129). Zaten insanoğlu yerleşik hayata geçtiği günden bugüne kadar hep kendine ait özel yaşam alanları oluşturmuş ve bu alana yalnızca kendi izin verdiği bireylerin girişine izin vermiştir.

“Bireyin sadece istediği bireyleri içerisine aldığı, istenmeyen kişilerin orada bulunmasından rahatsız olduğu, en doğal, en kendi halini yaşayabildiği mahrem alan, bireyin kendi başına kalmanın, ailesi ve yakınlarıyla birlikte olmasının ve kamusal alandaki gibi geniş bir kitleyi düşünmeksizin özgürce yaşayabildiği bir alandır” (Berkup, 2015, s. 21).

Mahrem, aynı zamanda “samimi, içli dışlı, herkesçe bilinmemesi icap eden, söylenmeyen, gizli” demektir (Göle, 2014). Mahrem kelimesinin günlük dilde kullanımı daha çok bu anlamını işaret eder.

Beceni ve Uçkan tarafından yapılmış olan tanıma göre ise mahremiyet, “bireylerin, devletin ve diğer kişilerin müdahalesinden muaf olarak hareket edebileceği, yaşamsal faaliyetlerini sürdürebileceği bir alanın ve kişilik haklarına bağlı olan tüm unsurların bütününe verilen ad” olarak açıklanmıştır (Çelikoğlu, 2007, s. 6-7). Bu tanımlama daha çok “kamusal alan” ve “özel alan” bağlamında kavramı ele almış ve devlet-birey ilişkilerinin düzenlenmesi hususunda da mahremiyete anlam yüklemiştir.

Mahremiyet en temel insan haklarından birisidir. Zira insanın kendine ait, yalnız kalabildiği, dilediğini düşünüp ifade edebildiği, başkalarıyla ne ölçüde ilişki

kurabileceğine kendisinin karar verdiği alanlara ihtiyacı vardır. (Yüksel, 2003) Duby'ye göre ise mahremiyet kısaca bir “dokunulmazlık bölgesi”dir (Karaoğlu, 2010, s. 37).

Diğer kişisel alanlar gibi, özel hayat da kişilik hakları arasında yer almaktadır. Bireyin bu özel yaşam alanına ilişkin iki temel ilke, bağımsızlık ve gizlilik. Bağımsızlık kişinin kendi tercihlerini özgürce yapabilmesini tanımlar. Gizlilik ise bireyin, üçüncü kişilerin merak alanı dışında kalabilmesini, dış müdahalelere karşı mahremiyetini koruyabilmesini ifade eder. Bu sayede bireyler başkalarının bakışlarından uzakta, kendi tercihleri çerçevesinde bir hayat tarzı oluşturabilme imkânı elde ederler. Bu özel yaşam alanının korunması, uluslararası hukuk alanında da güvence altına alınmıştır. Örneğin 1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi”nin 12. maddesinde; “Kimsenin özel yaşamı, ailesi, konutu ya da haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, şeref ve adına saldırılamaz. Herkesin bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunma hakkı vardır” denilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın da 17. maddesinde “ Herkes, özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir” denilirken, 20. Maddede ise “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz” denilmektedir (Yüksel, 2003, s. 187-188).

Mahremiyet veya mahrem alan kavramları, kimi kaynaklarda “özel alan” şeklinde kullanılmaktadır fakat terim olarak bu kavramlar arasında bir fark bulunmamakta, bahsedilen kavramlar literatürde birbirlerinin yerine kullanılabilir (Berkup, 2015, s. 22).

Mahrem alanın sınırlarının belirlenmesi, kültür ile doğrudan ilgilidir. Birey, içerisinde yaşadığı toplumun değer sistemi çerçevesinde kendisine bir mahrem alan belirler. Aynı zamanda mahremiyetin ahlaki normlarla da doğrudan ilişkisi vardır (Karagülle, 2015, s. 7). Öztekin H. ve Öztekin A. ise mahrem alanı, “sınırlarını ve kurallarını kişinin kendisinin belirlediği, kendisiyle ya da yine kendisinin belirlediği insanlarla baş başa kaldığı, içerisinde istediği biçimde davrandığı görece dar bir yaşam alanı” şeklinde tanımlamaktadır. Onlara göre birey, mahrem alanında toplumsal rollerinden arınmış olarak, doğal bir varlık gösterir (Öztekin & Öztekin, 2010, s. 530).

Chingnell, Gwizdka ve Quan-Haase'ye göre mahremiyete karşı tutumları birbirinden farklı üç tip insan bulunmaktadır. Birinci grup, kişisel bilgilerinin ve görüntülerinin korunması konusunda kaygılı, fakat izlenme ve korunma ihtiyacı

konusunda nispeten umursamaz insanlardan oluşur. İkinci gruptaki insanlar mahremiyet konusunda nispeten umursamazdır, üçüncü grup ise mahremiyet konusunda en fazla endişe taşıyanlardan oluşmaktadır (Acılar & Mersin, 2015, s. 105).

Mahremiyet, sosyal faktörlerin, içinde yaşanan toplumun ve toplumsal kabullerin etkisiyle şekillenen ve anlam kazanan bir kavramdır. Özellikle günümüzde hızla gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri de mahremiyetin anlamlandırılması üzerinde etkilidir. Toplumsal normlardan şekil alan mahremiyet, günlük hayatta bireyin davranışlarını da etkiler (Çelikoğlu, 2007, s. 177). Yine Batı kültüründe mahremiyet genel anlamda insan bedeninin kamusal alandaki dokunulmazlığını ifade ederken, Doğu kültürlerinde insanın mahrem olana görünmemesini, diğer bireylerin bakışlarından sakınmasını ifade eder. Kısaca Batı’da mahremiyet “dokunulmazlık” ile özdeşleştirilirken, Doğu’da ise “görünmezlik” ile anlam kazanmaktadır (Çelikoğlu, 2007, s. 178).

Doğu ve Batı kültürlerinde mahremiyete bakış konusunda keskin bir ayrım vardır. Batı kültürleri mahremiyeti daha çok dokunulmazlık üzerinden tanımlarken, doğu kültürleri gizlilik ve görünmezlik üzerinden yorumlamıştır (Karagülle, 2015, s. 8).

2.1.1. Tarih boyunca mahremiyet kavramı ve dönüşümü

Mahremiyet kavramının gelişebilmesi için öncelikle topluluk içerisinde bulunmak gerekmektedir. Tek başına veya çok küçük gruplar halinde yaşayan insanlarda mahremiyet konusunda bir tanımlama yapılması beklenemez. Zira bu tarz yapılarda bireyin gizlemek isteyeceği çok fazla şey olmamakla birlikte, bir şeyleri kendisinden gizleyeceği başka bireyler de pek fazla bulunmaz (Berkup, 2015, s. 16). Bu sebeple yerleşik hayata geçişten sonraki süreçlerde mahremiyet kavramı ve gelişimi ele alınmalıdır.

Diğer yandan geleneksel toplumlar ile modern toplumlar arasında da mahremiyetin anlamlandırılmasında farklılıklar bulunmaktadır. Geleneksel toplum yapısında mahremiyet kavramı mevcuttur fakat elde edilmesi için çaba gösterilen bir kavram değildir. Çünkü geleneksel toplumlarda bireyin özgürlüğü ve serbestliği, komşuların, akrabaların, yaşamın ve ölümün baskılarıyla sınırlıdır. Dolayısıyla mahremiyet kavramı çok dar bir anlama sahiptir (Yüksel, 2003, s. 190). Oysa günümüz modern toplumunda bu baskılar bireyin üzerinden kalkmıştır ve birey tek başına var olmaya çalışmaktadır.

Bunu yaparken de kendi özel alanını ve mahremiyetini diğerlerine karşı korumak ve savunmak zorundadır.

Toplumların sınıflandırılması konusunda Toffler'ın "tarım toplumu", "sanayi toplumu" ve "bilgi toplumu" (Toffler, 1992) şeklindeki sıralaması genel kabul görmüştür. Bu çalışmada da mahremiyet kavramının geçirdiği değişimler, tarihsel dönemlerin bu sınıflandırması çerçevesinde açıklanmaktadır.

Tarım ile ilk defa uğraşan insanlar Mezopotamya bölgesinde görülmüştür. Sabanın bulunması ile birlikte toprağı işlemeye başlayan insanlar, aynı zamanda hayvancılıkla da uğraşmıştır (Fidan, 2003). Fakat daha da önemlisi, bu dönemde insanlar yerleşim yerleri kurarak bir arada yaşamaya başlamışlardır. Yeni gelişen bu toplum hayatı da insan yaşamına yeni kavramların girişine neden olmuştur. Mahremiyet de bu kavramlardan birisidir.

Arendt'e göre bugün "özel" olarak tanımladığımız şey, geç Roma dönemine kadar dayandırabileceğimiz bir "mahremiyet" alanını ifade eder. Fakat bu kavramın çeşitliliği modern zamanların bir getirisi (Yüksel, 2003, s. 196).

Tarım toplumunda yaşantıyı etkileyen en önemli unsur dindir. Dinin getirdiği emirler ve yasaklar, tarım toplumunda normların şekillenmesini sağlamıştır. Dolayısıyla mahremiyet kavramı da dinin çizdiği sınırlar içerisinde tanımlanmaktadır.

Geleneksel toplumlarda kişi, bir cemaatin veya sınıfın içine doğar. Böyle bir ortamda şahsiyetini çatışmacı bir yapıda değil, dayanışmacı bir yapı içerisinde inşa eder. Etrafındaki diğer bireyler de kendisine benzerdir ve bir öteki yoktur. Dolayısıyla kişi bir kimlik problemi yaşamaz, "ben kimim" diye sorma ihtiyacı hissetmez, içine doğduğu toplumun kimliğini kendiliğinden edinir. Günümüz toplumlarında ise kozmopolit şehirlerde yaşayan birey kendisini sürekli olarak ötekine göre konumlandırma ihtiyacı hissetmektedir (Barbarosoğlu, Şov ve Mahrem, 2015, s. 19). Bireyin, bir topluluğun mensubu olarak görüldüğü, bu topluluğun menfaati için çalıştığı, yani kendi yararı için değil, bütünün yararı için var olduğu tarım toplumlarında bugünkü anlamıyla özel yaşamdan ve mahrem alandan bahsetmek oldukça güçtür. Geleneksel toplumda bireyin önemi, toplum içerisinde taşıdığı rol ve bu rolün getirdiği etkinliklerden ibaretti. Mahremiyet kavramının bugünkü haline gelmesi, bireyin kendi başına bir değer olarak görülmeye başlandığı Rönesans ve Aydınlanma süreçlerinden sonrasına tekabül eder. Bu süreçler, sonuç olarak kentleşmeyi ve sanayileşmeyi, yani toplum yapısında köklü değişiklikleri beraberinde getirmiştir (Yüksel, 2003, s. 190).

Buharlı makinelerin icadı sadece teknolojik bir yenilik olmakla kalmamış, toplumsal yapıda dönüşüme yol açan sanayi devrimini de doğurmuştur. Fakat toplumsal yapıda değişime sebep olan gelişmeler, 18. yüzyılda yükselen Aydınlanma felsefesi ile birlikte başlamıştır. Bu dönemle birlikte ortaya çıkan ulus devletler, kapitalist ekonomik sistem, kentleşme ve iş bölümünün artması ve tüm bunların sonucu olarak geleneksel toplum yapısının değişmesi, mahremiyetin yeniden tanımlanması gerekliliğini doğurmuştur (Berkup, 2015, s. 16).

Bu gelişmeleri takip eden Sanayi Devrimi, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel anlamda yeni yapılar ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde dünyanın farklı yerlerinde yaşayan insanlar arasında iletişim ve etkileşim imkânları artmış ve farklı kültürler arasında geçirgenlik fazlaşmıştır (Karagülle, 2015, s. 22). Diğer yandan büyük sanayi kuruluşlarının büyük şehirlerde kurulması ile birlikte köyden kente göç başlamış, kalabalık şehirlerde toplumsal hayat yeniden yapılandırılmıştır.

Mahremiyetin anlamlandırılması konusunda sanayi toplumuna geçişte ciddi değişiklikler yaşanmıştır. Özellikle aydınlanma döneminden sonra dini düşünce ve yaşantının bireyin üzerindeki etkisi azalmış, bu da beraberinde dünyevî (seküler) düşüncenin öğretilerine göre şekillendirilen yeni yaşayış tarzları getirmiştir. Bu değişimi toplum felsefecileri ve sosyologlar farklı şekillerde isimlendirmiştir. Örneğin Saint-Simon bu durumu “tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş” olarak isimlendirirken, Tönnies “cemaatten cemiyete geçiş” olarak değerlendirmiş, Spencer ise “basit toplumdan karmaşık topluma geçiş” olarak yorumlamıştır (Karagülle, 2015, s. 43)

Diğer yandan tarım toplumunun zorunlu kıldığı insanlarla yakın ilişkiler kurmanın yerine sanayi toplumunda yalnızlaşmış bir birey görüntüsü öne çıkmaktadır. Sanayi toplumunda birey, bu yalnızlaşmanın sonucu olarak özel alanına kapanmakta ve mahremiyetini bu şekilde sürdürmektedir (Karagülle, 2015, s. 23). Fakat gelişen koşullar bir taraftan bireyi bütünden ayrılıp tek olmaya ve mahrem alanını genişletmeye iterken, diğer yandan toplumsallaşmanın getirdiği özendirme ve ödüllendirme yollarıyla bireyin mahremiyetini alenileştirmesine de dolayısıyla bireyin mahrem alanının daralmasına sebep olmaktadır (Berkup, 2015, s. 22).

Modern süreçte bireyi önceleyen bir düşünce yapısı ortaya çıkmıştır. Birçok düşünür, bireyciliği modern uygarlığın en büyük kazanımı olarak görür ve bu düşünce de bireye kendi yaşam biçimini kendi istediği gibi şekillendirme, inançlarını ve değerlerini seçme, atalarından daha farklı bir hayat tarzı sürdürebilme imkânı tanır. Birey kavramının

bu denli önemli bir yere sahip olması, özel hayat konusunu da tartışılabilir hâle getirmiştir (Sarı, 2012, s. 48).

Sanayi toplumu ile birlikte devlet aygıtı da güçlenmiş ve birey üzerindeki kontrolünü artırmıştır. Bu durum, “kamusal alan” ve “özel alan” ayrımını meydana getirmiştir. Kamusal alanda bireyin görevleri vardır. Birey ise bu alandan kurtuluşu, özel alanında kurallarını kendi koyduğu hayatı yaşamak istemektedir (Karagülle, 2015, s. 23).

Modern hayat, toplumsal hayatın özel hayatı da içerisine katarak genişlediği bir zamanı ifade eder. Diğer bir deyişle, modern zamanlarda özel hayatın sınırları, kamusal alanı da içine alarak genişlemiştir. Zira insanlar artık evlerinden çok dışarıda vakit geçirmekte, aile fertlerinden çok iş arkadaşlarıyla vakit geçirmektedir (Barbarosoğlu, Şov ve Mahrem, 2015, s. 114). Oysa modern öncesi dönemde özel hayat, meslek ve aileyi de kapsayacak şekilde geniş bir alanda yaşanmaktaydı. Mal mübadelesinin ve emeğin alanı da tıpkı ev gibi özel alan olarak konumlandırılmıştı. Zamanla bu iki alanın yapıları birbirine zıt şekilde gelişme gösterdiler ve ev gittikçe daha özel olurken, çalışma hayatı da daha kamusal hâle geldi (Habermas, 1997, s. 270)

Sanayi sonrası toplum, birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde isimlendirilmekle birlikte, bu isimler arasında en yaygın kullanılanlardan birisi ve bu çalışma ile ilgili olanı “bilgi toplumu” tanımlamasıdır. Bilgi toplumu, bilginin ve bilgiye ulaşımın kolaylaştığı bir toplumu ifade eder. Nasıl ki sanayi toplumunun amacı maddi değerlerin üretilip dağıtılması ise, bilgi toplumunun amacı da bilginin üretilip dağıtılmasıdır (Fidan, 2003).

Daniel Bell’in Sanayi Sonrası Toplumun Gelişi isimli kitabında değindiği üzere, evlerde, okullarda ve iş yerlerinde bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ile birlikte toplumda önemli değişimler meydana gelmektedir. Bu durum toplumu yeni bir sisteme dahil etmekte, bu sistem de enformasyon aracılığıyla şekillenmektedir. Bilgi toplumu, özellikle bilgisayar ve internet kullanımının yaygınlaşması ile birlikte yeryüzündeki her türlü sınırı kaldırmış, insanların bilgiye erişimini ve başkasıyla iletişimini kolaylaştırmıştır. Dolayısıyla bu süreçte kültürler arası etkileşim had safhaya çıkmış, yerel kültürlerin baskın rolleri değişerek küresel bir kültürün egemenliği söz konusu olmuştur (Karagülle, 2015, s. 25-26).

Bilgiye ulaşım imkânlarının bu kadar artması ve kolaylaşması, beraberinde daha özgürlükçü ve güvenli bir ortam beklentisi getirmiştir. Fakat beklenenin tam aksine, günümüzde insanlığın bir “elektronik panotisizm (gözetim)” içerisinde gözetime tabi

tutuluyor olması, sosyal teori içerisinde gündeme gelmektedir. Dolayısıyla bir “özgürlükler çağı” olması beklenen günümüzde, teknolojinin yol açtığı mahremiyet ihlalleri ile birlikte yeni iktidar yapıları oluşmaktadır (Dolgun, 2004).

20. yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkan ve bugün de gelişmeye devam eden bilişim teknolojileri, mahremiyeti de doğrudan etkilemiştir. Bentham’ın “panoptikon”undan ve Orwell’in “tele-ekran”larından daha gelişmiş bir gözetim aracı olarak bilişim teknolojileri bugün hayatımızın ayrılmaz bir parçasıdır. Hemen her köşe başında yerini alan gizli kameralar tüm adımlarımızı takip etmekte, kimi zaman birey kendisini ana haber bülteninin aktörü veya en azından bir figüranı olarak bulabilmektedir. Diğer yandan bilgisayar ve mobil cihazları kullanan herkes, IP numaraları ve GPS konum servisleri sayesinde anlık olarak izlenebilmektedir. Elektronik postalar servis sağlayıcıları tarafından devletle ve üçüncü şahıslarla paylaşılabilir. ¹ Eğitim, sağlık, tarım, hizmet sektörü gibi birçok alanda işlemler elektronik veri tabanları üzerinden yapılmakta ve zaman zaman bu veri tabanları üçüncü şahısların eline geçebilmektedir. ² Ülkemizde 2000’li yılların başından itibaren uygulanan MERNİS (Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi) kapsamında her vatandaşa bir kimlik numarası verilmiştir ve devlet dairelerindeki her türlü işlem bu numara üzerinden yapılmaktadır. Bu durum, bireye ait her türlü bilginin merkezileşmesi anlamına gelmektedir. Bu ise gerek devlet tarafından, gerekse bu bilgilere bir şekilde erişebilen üçüncü şahıslar ve kurumlar tarafından bireyin mahremiyetinin kolaylıkla ihlal edilebilmesini beraberinde getirmektedir. Mark Poster bu durumu “panoptikonun siber mekâna taşınmış, güncel bir sürümü” olarak ifade eder (Öztekin & Öztekin, 2010, s. 535)

Günümüzde insanın özel hayatına dair her türlü bilgi, belge ve içerik internette, özellikle sosyal paylaşım sitelerinde, bizzat kullanıcıların kendi elleriyle rahatça dolaşabilmektedir. Bu yüzden artık kamusal ve özel alanın sınırları silikleşmiştir ve özel alana ait olanlar, kamusal alanda yer edinmeye başlamıştır. Bunun başlıca sebebi ve göstergesi ise medyanın özel hayatı teşhir edici yayınlar yapması ve mahremiyet kavramının içini boşaltan bu yayınların büyük oranda reyting almasıdır. Medya, özel hayatın alenileşmesini normalleştirmektedir. Diğer yandan yeni iletişim teknolojileri ile

¹ <http://www.independent.co.uk/life-style/gadgets-and-tech/news/google-order-us-judge-gmail-messages-email-non-us-users-share-fbi-investigate-privacy-a7565441.html> (Erişim Tarihi: 13 Şubat 2017)

² http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/04/160404_50_milyon_veri_turkiye (Erişim Tarihi: 13 Şubat 2017)

birlikte birey bu teşhircilik kültüründe sadece edilgen bir figür olmaktan çıkmış, kendi mahrem alanını da başkalarına sergileyen bir aktör hâline gelmiştir (Karaoğlu, 2010, s. 37-39).

“Günümüzde özellikle sosyal medya uygulamaları ve bu uygulamaların kullanılabilirdiği mobil cihazların toplum içinde yaygınlaşması ile birlikte herkes her yerde bir şeyler paylaşabilmektedir. Yaşamımıza giren bu teknolojik gelişmeler aynı zamanda beraberinde etik ve sosyal sorunların da ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu sorunların en önemli konularından birisi de mahremiyettir. Sosyal ağ sitelerindeki paylaşımlar kullanıcıların kişisel mahremiyetini tehdit edebilmekte ve telafisi zor sonuçlara neden olabilmektedir” (Acılar & Mersin, 2015, s. 105).

2.1.2. Farklı kültürlerde mahremiyet kavramının önemi

Mahremiyetin tanımlanmasında en önemli unsur, içinde yaşanılan toplum ve kültürdür. Mahremiyetin kimi unsurları tüm insanlık için aynı olmakla birlikte, toplumlar ve kültürler değişikçe mahremiyetle ilgili pek çok norm da değişebilmektedir. Toplumlarda mahremiyet algısı; din, hukuk kuralları, toplumsal kabuller ve teknolojik gelişmelerle birlikte sürekli dönüşür. Bu süreçler, mahremiyet kavramının taşıdığı anlamı, kavramın amacını ve önemini dönüştürür. Kısaca tüm bu unsurlar, mahremiyetin ne olduğunu, hem de nasıl kurgulandığını sürekli olarak değiştirir (Karagülle, 2015, s. 37)

Günümüzde ve yaşadığımız toplumda mahremiyet kavramının şekillenmesinde en önemli iki unsur olarak görebileceğimiz İslâm ve modern batı kültürleri, mahremiyete birbirinden farklı anlamlar yüklemektedir. Özellikle sosyal medya kullanımının ve görünürlüğün artması ile birlikte mahremiyetin çerçevesi daralmaktadır.

2.1.2.1. İslâm'a göre mahremiyet

Yaşadığımız toplum özelinde Doğu toplumlarının birçoğunun kültürünü en derinden etkileyen unsur İslâm dinidir. İslâm'ın ise bireysel ve toplumsal durumlara yönelik normları olduğu gibi, mahremiyet konusunda da getirdiği düzenlemeler bulunmaktadır.

İslâm dininin kutsal kitabı Kur'an'da özel hayatın gizliliğine dair ayetler de yer almaktadır. “Birbirinizin gizli hallerini araştırmayın”³, “Kendi evlerinizden başka evlere

³ Hucurat, 49/12

(ve odalara) girerken izin almadan ve selam vermeden girmeyin”⁴ ayetleri buna örnek olarak gösterilebilir.

İslâm dininin peygamberi Hz. Muhammed’in de mahremiyete dair söz ve tavsiyelerine rastlamak mümkündür. Hz. Muhammed bir kişinin mektubuna bakmayı, konuşmalarını izinsiz dinlemeyi yasaklamaktadır ve “kim izinsiz olarak bir topluluğun konuşmasını dinlerse, kıyamet günü kulağına kurşun dökülür” demektedir (Öresin, 2007, s. 18). O günün şartlarında iletişim imkânlarının çok ilkel ve kısıtlı olduğunu düşünecek olursak, mektup ve topluluk halinde konuşmak gibi iletişim yollarına dair bu uyarıların günümüzde kullanılan tüm iletişim araçları için geçerli olduğunu söyleyebiliriz. İslâm hukukuna göre hapistekilerin dahi iletişim hakkı ve mahremiyeti kısıtlanmamakta, ülke menfaatlerine aykırı durumlar söz konusu olmadıkça yabancı diplomatların haberleşme gizliliği ve özgürlüğü sağlanmaktadır (Öresin, 2007, s. 19).

İslâm’a göre bireyin yaşadığı ev, herkesin rahatça içerisine girebileceği bir yer değildir, yani mahrem alandır. Hatta İslâm terminolojisinde “haram” kelimesi kimi zaman evi tanımlamak için de kullanılmaktadır.⁵ Diğer yandan Kur’an’da ev içerisindeki bireylerin dahi birbirlerinin mahremiyetine dikkat etmesi, günün belli kısımlarında istirahat halindeyken bireyin odasına girilmemesi gerektiği belirtilmiştir.⁶

İslâm’da bireyin beden mahremiyeti de çeşitli emir ve yasaklarla koruma altına alınmıştır. Buna göre bireyin kimlerle hangi ölçüde yakın olabileceği, kimlerle bir arada bulunmasının doğru olduğu veya olmadığı, kimlerin yanında vücudunun hangi bölümlerini örtmesi gerektiği ayrıntılı olarak ele alınmıştır.⁷

2.1.2.2. Modern batı kültüründe mahremiyet

Modern dünyada mahremiyet, yasalar ve kanunlarla koruma altına alınmaktadır. Fakat teknolojik gelişmelerin büyük bir hızla gerçekleştiği günümüzde yasalar ve kanunlar yer yer yetersiz kalmakta ve mahremiyet ihlalleri meydana gelebilmektedir.

Modernleşme, Alain Touraine’in ifadesiyle “eylem halindeki modernliği” niteler. Modernliğin tanımlamasını ise Anthony Giddens “17. yüzyılda Avrupa’da başlayan ve

⁴ Nur, 24/27

⁵ <http://www.enfal.de/tes11.htm> (Erişim Tarihi: 2 Şubat 2017)

⁶ Nur, 24/58

⁷ <http://www.iskenderpasa.com/27B6E20E-0454-41A4-8E76-98E99716C992.aspx> (Erişim Tarihi: 12 Şubat 2017)

sonraları neredeyse bütün dünyayı etkisi altına alan toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimleri” şeklinde tanımlamaktadır (Karagülle, 2015, s. 39-40) Dolayısıyla 17. yüzyıldan itibaren diğer toplumsal kavram ve kurumlarda olduğu gibi mahremiyeti de şekillendiren en önemli unsur modernleşme olmuştur.

Modernleşme öncesi dönemlerde de mahremiyet, üzerinde durulan bir kavramdı. Önceki bölümde belirtildiği gibi İslâm dini bu konuda modernleşmeden 1000 yıl önce çeşitli düzenlemeler getirmişti. Diğer pek çok kültürde de mahremiyete dair tanımlamalar ve uygulamalar bulunmaktaydı. Ancak günümüzdeki anlamıyla mahrem alan-kamusal alan ayrımının belirginleşmesi ancak modernleşme sonrasında gerçekleşmiştir. Örneğin 17. yüzyıla kadar Batı’da evin odaları birbirinden ayrılmamıştır, yatak odası hem yemek için, hem de misafirleri ağırlamak için kullanılmaktadır. 18. yüzyıl ile birlikte evdeki odalar birbirinden ayrılmıştır ve evin hizmetçisi de ancak bir zille çağırıldığı zaman ev sahibinin odasına girebilmektedir (Karagülle, 2015, s. 42).

Modern zamanlarla birlikte özel alan, eve ve aileye ait; kamusal alan ise toplumsal ve siyasal olana ait şeklinde bir ayrım geliştirilmiştir. Buna göre özel daha renkli ve daha kişisel bir alandır, oysa kamusal alan soğuktur ve görevlerin alanıdır (Karagülle, 2015, s. 42)

Bilişim sistemlerinin gelişmesi ve sosyal medya kullanımının ortaya çıkışı, mahremiyetin bağlamı konusunda da hızlı değişimlere yol açmıştır. Hatta bugün dünyanın en geniş sosyal ağı olan Facebook’ın kurucusu Mark Zuckerberg, 2010 yılında yaptığı bir konuşmada mahremiyetin artık bir norm olmadığını belirtmiş ve insanların artık kişisel bilgilerini başkalarıyla paylaşmak konusunda daha rahat olduğunu söylemiştir.⁸

2.1.3. Kamusal alan kavramı

Kamusal alan kavramı, özel alanın karşıtı olarak konumlanmaktadır. Arapçada “mahrem” ve Latincedeki “privatus”un karşılığı olarak İngilizcede “private” olarak tanımlanan “özel” kavramı, “kamusal görevi olmayan”ı temsil eder. Yani “özel”, devlet aygıtının dışındadır, kamusal ise topluma ve dolayısıyla devlete ilişkindir. “Umum” (kamusal topluluk, the public) özel olanın ve dolayısıyla mahrem olanın zıddını tanımlar.

⁸ <https://www.theguardian.com/technology/2010/jan/11/facebook-privacy> (Erişim Tarihi: 14 Şubat 2017)

Örneğin devlet memurları kamusal şahıslardır, zira görevleri ve yaptıkları işler kamuya aittir (Habermas, 1997, s. 71).

Özel alan ve kamusal alan ayrımı, 18. yüzyıldan itibaren birey ve özne kavramlarının dönüşmesi ile yakından alakalıdır. Bu ayrım, bireyin yalnızca kendisini ilgilendiren konularla toplumun genelini ilgilendiren meseleler arasındaki farklı tanımlamaktadır (Özgül, 2012, s. 4530)

Habermas'a göre devlet organları da, halkın iletişimine hizmet eden medya unsurları da kamusal alana dâhildir (Habermas, 1997, s. 59). Habermas'ın bu çıkarımı yaptığı dönemde mevcut bulunan kitle iletişim araçlarını göz önünde bulundurduğumuzda, günümüze nazaran çok temel ve çok sınırlı mecralar ile karşılaşmaktayız.

Kamusal alan, Antik Yunan'daki "polis" ve "oikos" ayrımının devamı şeklinde görülebilir. "Polis" pazarda ve meclislerde bir araya gelen toplulukları ve kamusal alanı, oikos ise özel hayatın alanını tanımlar (Özgül, 2012, s. 4531) Roma döneminde kamusal alan, halkın toplandığı ve fikir alışverişinde bulunduğu agoralarda temsil edilmekteydi. 13. yüzyıldan itibaren kuzey İtalya başta olmak üzere Avrupa şehirlerinin birçoğunda gerçekleşen fuarlar, yeni bir toplumsal düzenin doğuşunu sağlamıştır. Habermas'a göre siyasal işlevi olan ilk kamu, 18. yüzyılda İngiltere'de ortaya çıkmıştır. Bu kamunun amacı, devlet erkinin kararlarına etki etmek ve bunu yaparken de diğer bireylerin gözünde meşruiyet kazanmaktır. Bu yapı zamanla modern parlamentoya dönüşmüştür. Diğer Avrupa ülkelerinde de durum buna benzerdir. 18. yüzyıla kadar kamu, özellikle saray ve burjuvazinin bir araya geldiği davetler ve yemeklerde temsil edilmekteydi. 20. yüzyıl ile birlikte kamusal alanın nitelikleri değişime uğramış ve modern demokrasiler kamusal alanı temsil eder hale gelmiştir (Varol, 2010, s. 125-126)

Mahremiyet gibi kamusal alan kavramının da günümüzdeki şeklini alması, modernleşme sonucu ortaya çıkan birey düşüncesinin bir ürünüdür. Modern öncesi dönemde kamusal alan, (Batı'da) feodal yöneticinin şahsında varlığını sürdürmekteydi. Reform süreci ile birlikte, o döneme kadar bireyin hayatını şekillendiren en önemli unsurlardan birisi olan din, özel alana ait bir mesele hâlini almıştır. Buna ek olarak burjuvanın zenginleşmesi ve yönetimde söz hakkı talep etmesi, feodal yöneticilerin gücünü zayıflatmıştır. Bu süreç, sonuç olarak temsili bir kamusalığa sahip olan feodal yöneticinin yerine, ulusal ve bölgesel devletlerle birlikte ortaya çıkan "kamusal otorite"yi doğurmuştur. Modernleşme ile birlikte özel alana ait olan konular kesin şekilde

belirlenmiş, farklılıkların, farklı düşüncelerin ve yaşayışların kamusal alana yansımaması gerektiği kanaatine varılmıştır. Özel alanında özgür ve biricik olan birey, kamusal alana çıktığı andan itibaren herkes gibi olmak ve herkes gibi görünmek zorundadır (Özgül, 2012, s. 4532). Modernleşme sonrası toplumda birey, sistemin işleyişini bozmaması amacıyla, dini ve siyasi görüşlerini, hayat tarzını, giyimini ve ayırt edici tüm diğer niteliklerini özel alanında bırakmak zorunda kalmıştır.

Bu çalışmanın kapsadığı anlamıyla kamu ya da kamusal alan, Falay'ın tanımladığı şekliyle “herkese açık” anlamına gelmektedir (Falay, 2014, s. 55). Sosyal medya da internete erişimi olan herkesin eşit olarak kullanımına açık bir mecradır. Türkiye’de hanelerin %76,8’inde internet bağlantısının bulunduğu ve kalan kesim içerisinde %29,4’ünün internete erişimi iş, okul, internet kafe gibi başka ortamlarda internete bağlandığı, %59’luk kesimin ise “interneteye bağlanmaya ihtiyaç duymadığı” düşünülürse⁹, sosyal medyaya erişim konusunda önemli bir eşitsizlik söz konusu değildir. Bu yönüyle sosyal medya, her bireyin katılarak görüşünü ifade edebildiği bir kamusal alan özelliği taşımaktadır. Varol’a göre geçmişte salonlarda ve davetlerde meydana gelen kamusal alan, bugün kimliksiz ve mekânsız olarak sanal ortamda ortaya çıkmaktadır (Varol, 2010, s. 127).

Bu noktada dikkat çeken gereken nokta, toplumu ilgilendiren konuların konuşulup tartışıldığı bu alanda, bireysel içeriklerin paylaşılabilir olmasıdır. Özel alana dair bilgilerin paylaşıldığı kişisel profiller birer özel alan mıdır yoksa Habermas’ın diğer medya araçlarını nitelediği şekliyle (Habermas, 1997, s. 59) bu sayfalar da kamusal alanın birer parçası mıdır?

2.2. Sosyal Medya Kavramı ve Araçları

“Sosyal medya” kavramı, akademik alan yazına yeni giren bir kavramdır ve tartışmalıdır. Bazı araştırmacılar medyanın bizatihi sosyal olduğunu ve “sosyal medya” gibi bir tanımlamanın yanlış olduğunu, bunun yerine “yeni medya” kavramının kullanılmasını gerektiğini savunmaktadır. Fakat “sosyal medya” kavramının gerek günlük dile gerekse akademik dile yerleşerek sıklıkla kullanılıyor olması, bir galat-ı meşhur olmasına rağmen “sosyal medya” kavramının kullanımına da meşruiyet sağlamaktadır. Bu çalışmada her iki kavram da birbirinin yerine kullanılmaktadır.

⁹ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21779> (Erişim Tarihi: 14 Şubat 2017)

Yeni medya, bilgisayar aracılığıyla gerçekleşen her türlü üretim, dağıtım ve iletişim biçimini ifade eder. Bu bağlamda yeni medya, “medyalar üstü” olan bir medyayı tanımlamaktadır. Lev Manovich’e göre yeni medya, “grafiklerin, hareketli görüntülerin, seslerin, şekillerin, mekânların ve metinlerin bilgisayar verisi haline gelmesi”ni tanımlamaktadır (Özgül, 2012, s. 4528). Yeni medya aynı zamanda kullanıcıların birbirleriyle bağlantı ve iletişim kurmalarına imkân sağlayan, kişisel içeriklerin paylaşılabilirdiği çevrimiçi toplulukları tanımlar. Bireylerin fikir ve bakış açılarını paylaşabildiği yeni medya, en genel ifade ile “bilgiyi okuma, paylaşma ve keşfetme alışkanlıklarının değişmesidir” (Kuyucu, 2015, s. 147).

17. yüzyılda ortaya çıkan ilk gazetelerden itibaren kitle iletişim araçları büyük bir hızla dünya genelinde yayılmıştır. İletişim teknolojilerindeki yeniliklerin yayılma hızı ise gün geçtikçe artmıştır. Örneğin telefonun 50 milyon kullanıcıya erişmesi için geçen süre 75 yıl iken, bu süre radyoda 38 yıl, televizyonda 13 yıl, internette ise sadece 4 yıldır.¹⁰ Kitle iletişim araçlarının bu hızlı yayılışı, sosyal medya araçlarının da 2000’li yıllardan itibaren hızla yaygınlaşmasını beraberinde getirmiştir.

2.2.1. İnternetin gelişim süreci

“Dünyanın en büyük bilgisayar ağı olan İnternet dünya üzerinde mevcut milyonlarca ağı, birbiri ile ortak bir protokol çerçevesinde iletişim kurmasını ve birbirlerinin kaynaklarını paylaşmasını sağlayan iki ya da daha fazla yerel ya da geniş alan ağı arasında kurulan kaynak kümesidir” (Koç, 2011, s. 31).

İnternetin tarihi 1950’li yıllarda ABD’nin savunma araştırmalarına dayandırılmaktadır (Dede, 2004, s. 12). 1950’lerde ilk Sputnik uydusu uzaya fırlatılınca teknoloji yarışında geri kalmak istemeyen Amerikan ordusu ve yenilikçi kuruluşu İleri Araştırma Projeleri Kurumu (Advanced Research Projects Agency – ARPA), Enformasyon Çağı’nın öncüsü sayılabilecek girişimlerde bulundu. Bu girişimlerden biri de nükleer silahlardan etkilenmeyecek bir iletişim ağının geliştirilmesiydi. Paket-anahtar iletişim teknolojisine dayanan bu sistemde ileti komuta ve kontrol merkezlerinden bağımsız olarak ağ içinde iletilip, ağın herhangi başka bir noktasında yeniden tutarlı bir şekilde birleştirilerek iletilebilecekti. Bu mantıkla kurulan ilk bilgisayar ağı olan ARPANET, 1 Eylül 1969 tarihinde, California Üniversitesi’nin Los Angeles ve Santa

¹⁰ <http://blogs.wsj.com/economics/2015/03/13/it-took-the-telephone-75-years-to-do-what-angry-birds-did-in-35-days-but-what-does-that-mean/> (Erişim Tarihi: 28 Aralık 2016)

Barbara kampüslerinde, Utah Üniversitesi'nde ve Stanford Araştırma Enstitüsü'nde bulunan toplamda dört bilgisayarın birbirine bağlanması ile kurulmuştur. Bu ağ, başta savunma amacıyla araştırmacıların ve bilim adamlarının kullanımına sunuldu. 1983 yılında bilimsel çalışmalar için kullanılan ağ ile askeri amaçlarla kullanılan ağ birbirinden ayrıldı. Bu ilk internet ağı, 28 Şubat 1990'a kadar hizmet verdi (Castells, 2013, s. 58-59)

İnternet 1989 yılına kadar sadece metin tabanlı iletişime imkân sağlıyordu. 1989'da Tim Barners-Lee hipermetin (metin-üstü, metin-ötesi) tabanlı bir sistem projesini önerdi. Bu yolla ses ve görüntü gibi diğer içeriklerin de ağ üzerinden paylaşımı öngörülüyordu. HTML (Hipermetin İşaretleme Dili) kodlarını tanımlayıp anlamlı içeriklere dönüştüren internet tarayıcılarının ilki, 1993 yılında geliştirilen Mosaic olmuştur. (Bostancı, 2010, s. 28-29) Bilgisayarların kullanıcı dostu ara yüzlere sahip olmaya başlaması ve evlere girmesi ile birlikte internet de yaygın kullanıma açılmıştır. 1991 yılında ilk internet sitesinin kurulması, (Dede, 2004, s. 23) internette yeni bir çağ anlamına gelmektedir. 1999 yılına gelindiğinde tüm dünyada internete bağlı 63 milyon bilgisayar, 950 milyon telefon terminali, 3,6 milyon internet sitesi ve 179 milyon internet kullanıcısı bulunmaktaydı (Castells, 2013, s. 463).

Türkiye'de internetin ilk kullanımı 1993 yılına rastlamaktadır. İlk bağlantı, ODTÜ'den 64 kb/s hızında bir çıkışla sağlanmıştır. Ardından 1994'te Ege Üniversitesi, 1995'te Bilkent Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi, 1996 yılında da İTÜ internet bağlantılarını gerçekleştirmişlerdir. 1997 yılında akademik faaliyetler için ULAKNET, ticari faaliyetler için TURNET (Daha sonra TINET'e dönüşmüştür) adında iki ayrı internet omurgası¹¹ kullanılmaya başlanmıştır (Bostancı, 2010, s. 30).

İnternetin bu ilk dönemi, diğer kitle iletişim araçları gibi daha çok tek yönlü bir iletişime olanak tanımaktadır. Bu dönemde çeşitli kişi ve kurumların hazırladığı internet siteleri, ilgili kullanıcının erişimine ve bilgisine sunulmaktaydı. Fakat kullanıcının hızlı bir şekilde geri bildirimde bulunabilmesi, dahası, kendi profillerini oluşturarak internet ortamında aktif rol alması, 2000'li yılların başında gündeme gelen Web 2.0 ile birlikte olmuştur.

Web 2.0 öncesinde Web 1.0 olarak adlandırılan dönemde kullanıcılar ağda durağan şekilde yer almakta, çok küçük bir kesim içerik üretirken, kullanıcıların geriye kalan büyük kesimi sadece içeriği görüntüleyebilmekteydi ve içerikler salt okunur durumdaydı

¹¹ İnternet omurgası, internetin fiziksel bağlantı yollarını tanımlayan bir kavramdır.

(Cormode & Krishnamurthy, 2008). 1990'lı yıllar boyunca Web 1.0 genel olarak kablolu ağlarla birbirine bağlı bilgisayarlardan oluşan yeni bir "baskı tekniği" olarak tanımlandı, zira internet sitelerinde geribildirim ve eleştiri imkânı bulunmuyordu (Kreps & Kimppa, 2015, s. 734)

Web 2.0 kavramı, internetin tanımlanmasında pek çok farklı noktaya işaret etmektedir. Cormode ve Krishnamurthy'ye (2008) göre Web 2.0 kavramı, AJAX gibi web teknolojilerini, yoğun sosyal içerikler, kullanıcı profilleri ve arkadaşlık ortamları barındıran web sitelerini veya kullanıcıların ürettiği fotoğraf, video gibi içerikleri barındıran platformları işaret ediyor olabilir. Her halükarda internetin ortaya çıkışından itibaren süregelen kullanım alışkanlıklarının değiştiği gözlenmektedir. Web 2.0 araçlarıyla birlikte kullanıcılar internet ortamında daha aktif şekilde yer almaya başlamıştır (Ahmed, AbdelAlmunem, & Almabhouh, 2016, s. 180). Kullanıcılar sadece medya kuruluşlarının ürettiği içerikleri tüketen bireyler olmaktan çıkmış, kendileri de ürettikleri içeriklerle web sitelerine katkı sunmaya başlamıştır.

Boyd ve Ellison'a göre sosyal medya sitelerinin ilki, kullanıcılarına profil oluşturma, arkadaşlarını listeleme ve bu listelerde gezinme imkânı veren SixDegrees.com'dur. Sonraki yıllarda ise Ryze.com, LinkedIn, MySpace gibi farklı amaçlara hizmet eden internet siteleri ortaya çıkmıştır (Sütlüoğlu, 2015, s. 125-126). Weller (2013, s. 40) Web 2.0 araçlarını YouTube, Skype, Facebook, Google Docs, Wordpress, Blogger, Wikipedia, Padlet gibi araçlarla örneklemektedir. Bu araçların ortak özellikleri, kullanıcıların da bu platformlarda içerik oluşturabilmeleri, diğer kullanıcıların oluşturduğu içeriklerle kolaylıkla etkileşimde bulunabilmeleri ve gerektiğinde değişiklik yapabilmeleridir.

Web 3.0 ya da Anlamsal (Semantik) Web, internetin tarayıcılarla sınırlı olmadığı bir dünyayı tanımlar. Bu sistemde internet, çok kanallı, çoklu cihazlı, çok yönlü olarak bilginin aktarılmasını ifade eder. "Nesnelerin interneti" olarak da tanımlanan bu olgu, bireyin artık sadece kullanıcı değil, uygulamaların bir parçası olduğunu tanımlamaktadır. Web 3.0'da insan-makine iletişimi ön plandadır. Birey bu noktada Web 1.0 dönemindeki gibi pasif bir okuyucu ya da Web 2.0 dönemindeki gibi bir içerik üreticisi değildir; Web 3.0'da bireyin bizatihi kendisi bir veridir (Kreps & Kimppa, 2015, s. 734-735).

Web 3.0, verilerin toplanıp birleştirildiği bir dönemdir. Bu dönemde veriler hem kullanıcılar, hem de bilgisayarlar tarafından toplanıp anlamlı şekilde birleştirilebilmektedir. Web 1.0 ve Web 2.0 dönemindeki merkezi yapı yerine Web 3.0'da

farklı noktalara dağılmış birçok veri bir arada işlenerek yeni veriler üretilebilmektedir (Yengin, 2015, s. 50). Örneğin kullanıcının girdiği bir internet sitesinde, daha önce Google’da yaptığı arama ile ilgili reklamlarla karşılaşması, dijital pazarlamanın Web 3.0’daki en görünür yanıdır.

2.2.2. Yeni medya vs. geleneksel medya

Yeni medya araçları ile geleneksel medya araçları arasındaki en temel fark, içeriği kimin oluşturduğudur. Geleneksel medyada içerikler belli bir yayıncı tarafından oluşturulurken, yeni medyada içerik oluşturucu rolünde bizzat kullanıcının kendisi bulunmaktadır. Dolayısıyla içerik miktarı ve çeşitliliği geleneksel medyaya göre daha hızlı artmaktadır. Diğer yandan yayıncı ve okuyucu/izleyici arasında kesin sınırlar barındıran geleneksel medyanın aksine yeni medyada bu sınırlar daha geçirgendir ve yayıncı ile okuyucu/izleyici arasındaki roller değişebilmektedir. Kullanıcılar yeni medya araçlarında kendi içeriklerini ürettikleri gibi, başka kullanıcı veya yayıncılar tarafından üretilen içeriği düzenleyerek yeniden üretebilir ve yayına sürebilir. Geleneksel medya ile yeni medya arasında ayrıca maliyet farkı da bulunmaktadır. Geleneksel medyada kitleye ulaşmak için ciddi miktarda ücretler ödemek gerekiyken, yeni medya araçları neredeyse masrafsızdır, sadece bir bilgisayar ve internet bağlantısı yeterlidir (Bostancı, 2010, s. 43). Kuyucu’ya göre yeni medya ile geleneksel medya ile arasındaki farklar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Sosyal Medya ile Geleneksel Medya Arasındaki Farklar. **Kaynak:** Kuyucu, 2015, s. 152

Sosyal Medya (Yeni Medya)	Geleneksel Medya
İki yönlü konuşma	Tek yönlü konuşma
Açık sistem	Kapalı sistem
Şeffaf	Opak
Birebir pazarlama	Kitle pazarlama
Hakkımızda birincil bilgiler	İkincil bilgi
Kullanıcı tarafından oluşturulan içerik	Profesyonellerin kurguladığı içerik
Aktif kullanım	Pasif kullanım
Gerçek zamanlı	Önceden üretilmiş/planlanmış
Yapılandırılmamış sistem	Kontrollü sistem
Gayri resmi dil	Resmi dil

Yeni medya kavramı, genellikle medya araçlarındaki yeniliğe vurgu yapsa da, içerik ve kullanım yöntemleri olarak da yeni medya ve geleneksel medya birbirinden ayrılmaktadır. Yeni medya, toplumsal yapıyı ve iletişim alışkanlıklarını değiştirmiştir. Yeni medyanın iletişim alışkanlıklarına getirdiği yeniliklerden bazıları, yeni medya araçlarındaki iletişimin anlık, gönüllü, yatay, öngörülemez, tepkisel ve gündelik olmasıdır. Bu özellikler, iletişimin yapısını değiştirdiği gibi, iletinin içeriğini de etkilemektedir. Yeni medya aynı zamanda bireylerarası iletişimi de dönüştürmekte ve “aracılanmış” hâle getirmektedir. Kısaca yeni medya, gündelik hayat pratiklerinden bireyler arasındaki ilişkilere, kamusal alanın şekillenmesinden toplumsal hareketlerin değişmesine kadar birçok alanda etkili olmaktadır (Göker, 2015, s. 401-402).

2.2.3. Sosyal medya araçları ve yapısal özellikleri

Web 2.0 teknolojileri ile birlikte paylaşımcı ve katılımcı internet sitelerinin sayısı hızla artmıştır. Bloglar ile başlayan “sosyal medya” veya “yeni medya” süreci, Facebook, Twitter, Instagram, YouTube gibi platformlarla bugün dünyada milyarlarca insanın sürekli olarak bağlı bulunduğu bir sistem haline gelmiştir.

Sosyal medya araçlarını önemli yapan şey, bu platformlarda paylaşımın kolaylaştırılmış olmasıdır. Kullanıcılar, bu ağlarda karşılaştığı içerikleri, paylaşım yoluyla diğer kişilere daha kolay ve hızlı aktarabilmekte, yorum yapma ve beğenme gibi özellikler sayesinde de içeriklere kolay bir şekilde geri bildirimde bulunabilmektedir (Zengin, Zengin, & Altunbaş, 2015).

2.2.3.1. Forumlar

İnternet kullanımının yaygınlaşması ile birlikte bireyler internet üzerinde düşüncelerini ve deneyimlerini paylaşacak alan arayışına girmiştir. Forumlar sayesinde kullanıcılar, yaşanan olay ve olgularla ilgili düşüncelerini paylaşma imkânı bulmuştur. Forumlarda kullanıcılar genellikle öznel görüş ve deneyimleri üzerine inşa ettikleri düşüncelerini diğer kullanıcılarla paylaşabilmektedir. Sanal bir kamusal alan meydana getiren forumlara katılım özgürdür ve statüden soyutlanmıştır. Böylece gündelik hayatta söz hakkı bulamayan, isteklerini ve görüşlerini kamuoyu ile paylaşamayan birey, forumlar aracılığıyla bu imkâna kavuşmuştur (Köse & Yılmaz, 2010, s. 185).

Çevrimiçi forumlar, benzer ilgilere sahip kullanıcıların bir araya gelmesini sağlamaktadır. Forumlarda tartışma konuları forum yöneticisi veya katılımcılar tarafından belirlenebilir. Katılımcıların kimlikleri genelde görünür değildir ve çoğunlukla takma isim kullanılır. Forumlarda iletişim genellikle metne dayalı olduğundan, bireylerarası iletişimin özellikle sözsüz iletişime dayalı imkânlarından faydalanmak mümkün değildir (Demircan, 2006, s. 37-41).

2.2.3.2. Web günlükleri (bloglar)

Bir dönem insanların o gün yaşadıklarını, hissettiklerini, düşündüklerini yazdıkları, başkalarından gizledikleri ve kendilerine özel tuttıkları günlükleri bulunmaktaydı. Bu günlükler yalnızca çok samimi olunan arkadaşlara gösterilir ve mahrem kabul edilirdi. İnternetin yaygınlaşması ile birlikte günlük tutma alışkanlığı da dijital ortama taşındı fakat dijital ortamdaki günlükler genellikle başkalarının da erişebileceği içeriklerdi ve hatta bu günlüklerdeki yazılar, başkaları tarafından okunması için yazılıyordu.

Blog kelimesi, internet ortamında öncelikle “weblog”¹² olarak kullanılmış, daha sonra “blog” olarak kısaltılmıştır. Blog ya da weblog, kişilerin düşüncelerini paylaştıkları çevrimiçi yayınlar olarak tanımlanmaktadır. Başlangıçta kişisel günlüklerin internet ortamında paylaşımını amaçlayan bloglar, zamanla eğitim, politika, alışveriş, sivil toplum kampanyalarının duyurulması gibi çok farklı amaçlarla kullanılmaya başlanmıştır (Özüdoğru, 2014, s. 38).

Bloglar kendi arasında kişisel, tematik, topluluk ve kurumsal bloglar olarak ayrılmaktadır. Kişisel bloglar, kullanıcının herhangi bir teknik bilgiye ihtiyaç duymaksızın kendi düşüncelerini ifade edebildiği, kendine ait bir sanal alanı ifade etmektedir. Tematik bloglarda sadece belli alanlarda ve konularda yazılar yayınlanır ve bu tür bloglarda genellikle alanında otorite sayılabilecek kişiler yazmaktadır. Tematik blogların en yaygın olan türleri, gezi ve yemek bloglarıdır. Topluluk blogları genellikle bir topluluğun kendi içinde haberleşmesini sağladığı blog türüdür ve topluluk dışında erişime kapalıdır. Kurumsal bloglar ise, kurumların kendileri hakkında bilgi vermek ve müşterilerine daha samimi bir ortamda haber ve duyurularını sunmak için kullandıkları bloglardır. Kullanıcılar bloglarını kendi sunucuları üzerinde barındırabildikleri gibi, bu hizmeti sağlayan ücretli ve ücretsiz hizmet sağlayıcıların imkânlarından da faydalanabilmektedirler. Bu hizmet sağlayıcılarının en popüler olanları Blogger ve Wordpress’tir (Bostancı, 2010, s. 48-51).

2.2.3.3. Facebook ve sosyal ağlar

Bugün tüm sosyal medya araçları arasında kullanımı en yaygın olan platform Facebook’tur.¹³ Facebook aylık 1 milyar 790 milyon aktif kullanıcısı ile birlikte aynı zamanda dünyanın en kalabalık ülkesi olan Çin’den¹⁴ daha kalabalık durumdadır.¹⁵

Facebook 2004 yılında Mark Zuckerberg tarafından Harvard’da okuyan öğrencilerin birbirlerini tanınması ve sosyalleşmeleri amacıyla kurulmuştur. Kısa süre içerisinde Facebook’un ünü ülke çapına yayılmış ve 2006 yılından itibaren dünya

¹² “Weblog” kavramı, internet ağını tanımlayan “web” ve “kayıt” anlamına gelen “log” kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulan bir terimdir (Dilmen, 2014, s. 116)

¹³ <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/> (Erişim Tarihi: 28 Aralık 2016)

¹⁴ <http://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/> (Erişim Tarihi: 28 Aralık 2016)

¹⁵ <https://www.socialbakers.com/statistics/facebook/> (Erişim Tarihi: 28 Aralık 2016)

genelinde 13 yaşın üzerinde olan ve bir e-posta adresi bulunan herkesin kullanımına açılmıştır (Satıl, 2011, s. 52).

Facebook, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de ilk anda ‘‘eski arkadaşları bulmak’’ gibi bir amaçla popülerlik kazanmıştır. Günümüzde dahi Facebook, ‘‘arkadaşlık yıl dönümü kutlamaları’’ gibi uygulamalarla bu sıcaklığı kullanıcılara yansıtmaya çalışmaktadır.

Facebook yalnızca kullanıcıların değil, markaların da en fazla yer aldığı sosyal ağlardan birisidir. İlk dönemlerde markalar da bireyler gibi kişisel Facebook profilleri açarak potansiyel müşterilerine ulaşmaya çalışmıştır. Bir süre sonra Facebook ‘‘sayfalar’’ı duyurunca, markalar kendilerine ait sayfalar oluşturarak müşterilerinin ‘‘beğeni’’sini almaya çalışmıştır. Oyle ki bir markanın Facebook’taki beğeni sayısı, aynı zamanda prestijini de gösterir olmuştur. (Sevinç, 2012, s. 68-70)

Facebook zaman içerisinde ticari faaliyetlerini de artıran bir internet devine dönüşmüştür. 2012’de fotoğraf paylaşım uygulaması Instagram’ı¹⁶, 2014’te anlık mesajlaşma uygulaması Whatsapp’ı¹⁷ satın alan Facebook, yine 2014 yılında Oculus VR’ı satın alarak sanal gerçeklik pazarına girmiştir.¹⁸ Facebook ayrıca 2013 yılında duyurduğu ‘‘internet.org’’ projesi ile, dünyada internete erişimin kısıtlı olduğu alanlarda ucuz internet altyapısı oluşturarak, internete bağlanan insan sayısını beş milyara ulaştırmayı hedeflemektedir.¹⁹

2.2.3.4. YouTube ve diğer video paylaşım siteleri

Bugün dünyanın en popüler video izleme platformu olan YouTube, Alexa verilerine göre dünyada en fazla ziyaret edilen ikinci web sitesi durumundadır.²⁰ 2005 yılında Amerika’da Steve Chan ve Chad Hurley isimli iki genç tarafından kurulan YouTube, 2006 yılında 65 milyon kullanıcıya erişmiştir. Yine aynı yıl, Google tarafından satın alınmıştır. (Satıl, 2011, s. 56) YouTube, video izlemek için bir üyelik sahibi olmayı zorunlu tutmamaktadır fakat siteye ye olan kullanıcılar, kendi videolarını da bu

¹⁶ <http://www.businessinsider.com/facebook-buys-instagram-2012-4> (Erişim Tarihi: 17 şubat 2017)

¹⁷ <http://newsroom.fb.com/news/2014/02/facebook-to-acquire-whatsapp/> (Erişim Tarihi: 17 şubat 2017)

¹⁸ https://www.facebook.com/zuck/posts/10101319050523971?stream_ref=1 (Erişim Tarihi: 17 şubat 2017)

¹⁹ <https://info.internet.org/en/mission/> (Erişim Tarihi: 17 şubat 2017)

²⁰ <http://www.alexa.com/topsites> (Erişim Tarihi: 28 Aralık 2016)

platformda paylaşabilmekte ve başkalarının yükledikleri videolarla ilgili görüşlerini bildirebilmektedir. Günümüzde YouTube, aylık bir milyar aktif üyeye sahiptir ve bu platformda ayda altı milyar saatlik video gösterimi yapılmaktadır.²¹

YouTube başlarda yalnızca internet üzerinde yer alan bir video deposu olarak düşünülmüş olsa da, zamanla kullanıcıların yüklediği amatör içerikler bu kapsamı genişletmiştir. Ana hatlarıyla bakıldığında amatör ve profesyonel içerikler; eğlence, müzik, eğitim, kampanya, duyuru ve haber kategorileri altında yer almaktadır. Site ilk kurulduğu zamanlarda sloganı “Your Digital Video Repository” (Dijital Video Deponuz) iken, popüler olduğu dönemde bu slogan “Broadcast Yourself” (Kendin Yayınla) şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişim aynı zamanda, başlarda bir depo olarak görülen bu ağın zaman içerisinde kullanıcı etkileşimli bir ağa dönüştüğünü de göstermektedir (Çomu, 2012, s. 73-76)

YouTube dışında başka video paylaşım siteleri ve uygulamaları da bulunmaktadır. Bunlar arasında en popüler olanları Vimeo, Dailymotion, Metacafe olarak sayılabilir.²² Aynı zamanda “İzlesene” gibi yerli video paylaşım siteleri de mevcuttur.

Zaman içerisinde sosyal medya araçlarının bazıları hizmet alanlarını genişletmiştir ve bir kısmı kendi platformunda video içeriklerinin yayınlanmasına ve barındırılmasına imkân sağlamıştır. Başta Facebook ve Instagram bu ağlara örnek olarak gösterilebilir. Diğer yandan altı saniyelik kısa videoların yayınlanmasına izin veren Vine da popüler bir video paylaşım uygulaması olarak 2013-2016 yılları arasında hizmet vermiştir.^{23 24}

Günümüze geldiğinde internet bağlantı hızlarının artmış olması, sosyal medya bağlamında kullanıcıya yeni imkânlar sunmaktadır. Canlı video yayınları da bu imkânlardan birisidir. Hâlihazırda Instagram ve Facebook gibi sosyal medya araçları kullanıcılarının canlı yayın yapmasına izin verirken, yalnızca çevrimiçi canlı yayınlar için hazırlanan Periscope gibi uygulamalar da bulunmaktadır.²⁵

²¹ <https://www.socialbakers.com/statistics/youtube/> (Erişim Tarihi: 28 Aralık 2016)

²² <http://www.trendingtopmost.com/worlds-popular-list-top-10/2017-2018-2019-2020-2021/best-blogs-websites/best-video-websites-mobile-download-sharing/> (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2017)

²³ <https://techcrunch.com/2013/01/24/twitters-video-sharing-app-vine-goes-live-in-the-app-store/> (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2017)

²⁴ https://www.nytimes.com/2016/10/28/technology/vine-is-closing-down-and-the-internet-cant-stand-it.html?_r=0 (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2017)

²⁵ <https://www.periscope.tv/about> (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2017)

2.2.3.5. Twitter ve mikrobloglar

Dünya genelinde popülerliğe sahip bir diğer sosyal medya aracı Twitter'dır. 140 karakterden oluşan iletiler içeren Twitter, özellikle ünlülerin, devlet başkanlarının, gazetecilerin, kısaca sıradan vatandaşın ulaşmasının neredeyse imkânsız olduğu kişilerin bu platformu yoğun olarak kullanması ve diğer kullanıcılara da bu kişilere erişim imkânı sağlaması ile yaygınlaşmıştır.

2006 yılına Jack Dorsey tarafından hayata geçirilen Twitter, kullanıcıların duygu ve düşüncelerini kısa cümlelerle ifade etmesine imkân tanımaktadır ve dinamik bir ağ görüntüsü vermektedir. Twitter aynı zamanda “internetin SMS'i” olarak da adlandırılmaktadır (Satıl, 2011, s. 54). Misyonunu “herkese fikir ve bilgiyi anında, hiçbir bariyer olmaksızın yaratıp paylaşma gücü vermek” olarak tanımlayan Twitter, 313 milyon aktif kullanıcıya sahiptir.²⁶

Twitter'ın yapısı, her kullanıcının birer haber kaynağı olarak yayın yapabilmesine imkân sağlamaktadır. Bu sayede kullanıcılar, kendileri, çevreleri ve ilgilendikleri konularla ilgili haberleri anında kendilerini takip eden kişilere ulaştırabilmektedirler. Twitter'da haberler, geleneksel medyada olduğu gibi (günlük, haftalık, saatlik vs.) değil, anlık olarak yayılmaktadır. Aynı zamanda “hashtag” (# işareti ile gösterilir) etiketleme yöntemiyle, haberler ve içerikler kendi aralarında kategorize edilip takibi kolaylaştırılır. Bu da bir haber kaynağı olarak Twitter'ın önemini artırmaktadır. Twitter'ı popüler yapan bir başka özelliği, basit oluşudur (Cerrah, 2015, s. 49-54) Yalnızca 140 karakterlik metinler ile görseller ve kısa videolara yer veren Twitter, diğer birçok sosyal medya aracının aksine, yapısına nadiren yeni özellikler eklemektedir.

Twitter dışındaki mikroblog sitelerine örnek olarak Plurk, Jaiku, Tumblr ve Yammer gösterilebilir (Bostancı, 2010, s. 54-55). Bu platformların her biri, şahsına münhasır özelliklerle Twitter'dan farklılaşmaktadır. Sözelimi Tumblr, klasik blogları daha fazla andırırken, Yammer kurum içi iletişimi ön plana çıkarmaktadır.

2.2.3.6. Instagram ve fotoğraf paylaşım uygulamaları

Instagram, fotoğraf paylaşımına dayalı bir sosyal medya aracıdır. 2010 yılında Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından kurulan platformda bugün 500 milyondan

²⁶ <https://about.twitter.com/tr/company> (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2017)

fazla kullanıcı, günde 95 milyondan fazla fotoğraf paylaşmaktadır.²⁷ 2013 yılında Facebook, Instagram'ı 1 milyar dolar karşılığında satın almıştır.²⁸

Instagram'ın kurucuları, 1940'lardan itibaren kullanılan ve dijital teknolojilerle birlikte kullanımı oldukça azalan “şipşak kamera”lardan esinlenerek; İngilizcede “şipşak, anında” anlamına gelen “instant” ve eski dönemlerde haberleşmenin en hızlı yöntemi olan telgrafın İngilizcesi “telegram” kelimelerini birleştirip Instagram'a ismini vermişlerdir. Bu isimlendirmeden de anlaşılacağı üzere Instagram, kullanıcılarının yaşadıkları anların fotoğraflarını çekerek ve fotoğraflara çeşitli filtreler uygulayarak anında yayınlamalarına imkân sağlamaktadır. Kullanıma sunulduğu ilk zamanlarda yalnızca 1:1 oranında fotoğrafların paylaşımına izin veren Instagram, zaman içerisinde farklı oran ve çözünürlükte fotoğrafların ve kısa videoların yayınlanmasına da imkân tanımıştır (Sabuncuoğlu & Gülay, 2016, s. 113)

Instagram, 2016 yılı sonu itibariyle 600 milyon kullanıcıya ulaşmıştır²⁹ ve Instagram'da günde 95 milyon görsel paylaşılmaktadır.³⁰

Diğer fotoğraf paylaşım siteleri ve uygulamaları arasında Flickr, Photobucket ve 500px sayılabilir. Bu platformlarda Instagram'dan farklı olarak anlık içerikler değil, önceden planlanarak çekilmiş fotoğraflar paylaşılmaktadır. Bu platformlarda fotoğraflar, tüm telif hakkı kullanıcıda kalacak şekilde veya Creative Commons lisansı ile lisanslanmış olarak paylaşılabilir. Kullanıcılar bu platformlara yükledikleri fotoğraflara yorumlar alabilmekte ve kendileri de diğer kullanıcıların fotoğrafları ile ilgili görüşlerini bildirebilmektedirler (Bostancı, 2010, s. 71).

2.2.3.7. Diğer sosyal medya araçları

Yukarıda bahsedilen sosyal medya araçları, dünya genelinde yaygın şekilde kullanılan araçlardan bazılarını içermektedir. İnternet ortamında kaç farklı sosyal medya aracı bulunduğu kesin olarak bilinmemektedir. Fakat internetin en önemli bilgi kaynaklarından olan ve kendisi de bir sosyal medya platformu olarak nitelenen Wikipedia, 200'den fazla sosyal medya sitesini kendi sayfalarında listelemiştir.³¹

²⁷ <https://www.instagram.com/about/us/> (Erişim Tarihi: 28 Aralık 2016)

²⁸ <http://business.time.com/2013/04/09/a-year-later-instagram-hasnt-made-a-dime-was-it-worth-1-billion/> (Erişim Tarihi: 28 Aralık 2016)

²⁹ <https://instagram-press.com/2016/12/21/600-million-and-counting/> (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2017)

³⁰ <https://www.instagram.com/about/us/> (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2016)

³¹ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_social_networking_websites (Erişim Tarihi: 28 Aralık 2016)

Tuten ve Solomon'a göre sosyal medya araçları dört ana başlık altında toplanabilir; sosyal topluluklar, sosyal yayıncılık, sosyal eğlence ve sosyal ticaret. Buna göre ilk bölümdeki sosyal topluluklar; sosyal ağları, forumları ve wikileri kapsamaktadır. Bu kategorideki platformlar sosyalleşme, paylaşma ve konuşma amacıyla kullanılmaktadır. İkinci bölümde yer alan sosyal yayıncılık; blogları, mikroblogları ve medya paylaşım sitelerini (video, görsel, müzik, sunum ve yer imi paylaşım platformları) kapsamaktadır. Üçüncü kategori olan sosyal eğlence; sosyal oyunları (Second Life vs.), eğlence topluluklarını ve paylaşımlı oyun konsollarını tanımlamaktadır. Son kategori olan sosyal ticaret ise çevrimiçi alım satım faaliyetleri yürüten platformları tanımlamaktadır (Sabuncuoğlu & Gülay, 2016, s. 112-113) Tuten ve Solomon'un sosyal medya araçları kategorizasyonu Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Tuten ve Solomon'a göre sosyal medya araçlarının kategorizasyonu. **Kaynak:** Sabuncuoğlu & Gülay, 2016, s. 112-113

Sosyal topluluklar	<ul style="list-style-type: none"> • Sosyal ağlar (Facebook vb.) • Forumlar • Wikiler (Wikipedia vb.)
Sosyal yayıncılık	<ul style="list-style-type: none"> • Bloglar (Blogger, Wordpress vb.) • Mikrobloglar (Twitter vb.) • Medya paylaşım siteleri (video, görsel, müzik, sunum ve yer imi paylaşım platformları)
Sosyal eğlence	<ul style="list-style-type: none"> • Sosyal oyunlar (Second Life vb.) • Eğlence toplulukları
Sosyal ticaret	<ul style="list-style-type: none"> • Çevrimiçi alım satım platformları

2.3. Teknolojik Gelişmelerin Mahremiyet Üzerindeki Etkileri

“Evden çıkıp işine giden herhangi bir metropol sahibinin ortalama kaç bin kamera tarafından izlendiğine dair rakamlar sürekli artıyor. Market koridorlarında dolaşırken hangi raf yüksekliğine yerleştirilmiş ürünlerin dikkatimizi çektiğine ilişkin kayıtlar, dünyanın öbür ucundaki şirketlere satılıyor. (...) Bilişim suçları hakkındaki kitaplar, yazımından yayınlanmasına kadar geçen zaman içinde demode oluyorken, sosyal medya hesaplarımızda mahfuz olduğunu zannettiğimiz bilgiler başkasının eline geçmesin diye naif tedbirler alıyoruz. (...) Offline hayatını ağyarın gözlerinin hemen

önünde yaşamaya alışkın site insanları, otobüslerde, AVM'lerde kimseyle göz göze gelmeden, ama herkesin göreceği şekilde yemek yiyen, eşiyile tartışan, iç çamaşırını satın alanlar, online hayatlarında mahrem bir hayatın peşindeler” (Kaya, 2016, s. 34).

Yeni iletişim teknolojilerinin en önemli özelliklerinden birisi, mekân ve zaman sınırlılıklarından bağımsız olmasıdır. Özellikle bilgisayar ve internetin yaygınlaşması ile birlikte birey, hareketli (mobil) bir kimliğe bürünmüştür. Bir akıllı cihaza sahip olan herkes, tabiri yerindeyse her zaman her yerde bulunabilmektedir. Poster'a göre internet sadece yeni bir iletişim teknolojisi değil, aynı zamanda toplumsal bir mekândır ve bu mekânda yeni iletişim ve sosyalleşme biçimleri ortaya çıkmaktadır. Görüntü, ses, yazı gibi tüm analog içeriğin dijital ortamda yeniden üretimi ile genişleyen bu yeni toplumsal mekân, aynı zamanda yeni bir kültürü de doğurmuştur (Karagülle, 2015, s. 72). Bu kültür, bir yönüyle hiçbir şeyin ve hiç kimsenin gizli kalma hakkına sahip olmadığı, her şeyin görünür olmak zorunda olduğu bir kültürdür.

Her şeyin kayıt altına alındığı ve kitle iletişim araçlarında anında yayınlanabildiği günümüzde, neyin mahrem ve neyin kamusal olduğu konusu da belirsizlik kazanmaktadır. Eskiden açığa vurulmayan her şey gizli kabul edilirken, günümüzde gizlemek için özellikle çaba harcanmayan her şey kamusal olarak tanımlanabilmektedir. Alan yazında mahremiyet hâlâ benliğin inşası ve bireysel özgürlüğün korunması açısından önemli bulunsa da, yaşanan teknolojik ve toplumsal gelişmelerin bir sonucu olarak mahremiyet, korunması ve muhafaza edilmesi gereken bir değer olarak değil, şöhret ve bilinirlik karşısında kolayca verilebilecek bir bedel olarak görülebilmektedir. Bunun somut kanıtı, eskiden istihbaratçıların büyük emekler vererek elde edebildikleri bilgilerin, bugün bireyin sosyal medya hesabında, hem de kendisi tarafından kolaylıkla paylaşılabilir olmasıdır. (Şişman, 2016b, s. 20-21)

Mahremiyete ilişkin algıların ve fikirlerin değişmesinde teknolojik ve bilimsel gelişmeler önemli bir paya sahiptir. Örneğin eskiden konut mahremiyeti kapı deliğinden bakarak ihlal edilirken, günümüzde fotoğraf makinesi, gizli kamera, ses kayıt cihazı gibi teknolojik araçlar konut mahremiyetinin ihlaline neden olabilmektedir. Yine eski zamanlarda haberleşme mahremiyetini ihlal etmenin yolu, gizli mektupların açılıp okunmasıyken, günümüzde telefon dinleme, elektronik posta veya sosyal medya hesabının ele geçirilmesi gibi yollarla mahremiyet ihlali gerçekleştirilebilmektedir. Bu ihlaller ortaya çıktıkça bunlarla ilgili hukuki kavramlar ve yaptırımlar da türemiştir (Şen, 2016, s. 935-936).

Yeni teknolojik gelişmelerin neden olduğu mahremiyet ihlalleri sosyal medyanın kullanımı ile artmış olsa da, bunun tek sebebi sosyal medya değildir. Özellikle kitle iletişim araçlarının ortaya çıkmasıyla birlikte mahremiyet ihlallerinin arttığı bir sürece girilmiştir.

2.3.1. Fotoğrafın ortaya çıkışı ve görünür olma

Fotoğrafın ortaya çıkışı, gerçekliğin başka bir yüzeyde temsili konusunda çığır açan bir gelişmedir. Önceleri yağlı boya portreler ile gerçekleştirilen bu temsil, fotoğraf makinesiyle birlikte daha hızlı ve daha kolay şekilde uygulanabilir hâle gelmiştir. Fotoğraf makinesinin bir diğer özelliği de, meydana getirdiği görsel temsilin kolaylıkla çoğaltılabilir ve dağıtılabilir nitelikte olmasıdır. Bunun bir sonucu olarak birey, kolaylıkla görüntüye dönüşebilmekte ve bu görüntüler yoluyla yüzlerce yıl sonrasına dahi varlığını ispatlayabilmektedir (Eraslan, 2013, s. 31)

Fotoğraf makinesini “gördüklerini kaydedip saklayabilen bir göz” olarak düşünebiliriz. Fotoğraf makinesinin ortaya çıkışı, kadim zamanlardan beri süregelen “gören” ve “görülen” arasındaki hiyerarşik dengeyi bozmuştur. Eski zamanlarda hiyerarşik üstünlük, gören kişideydi. Çünkü gören kişi, görülen üzerinde bir denetim hakkında sahip olmaktadır. Örneğin Osmanlı padişahlarından II. Abdulhamid, halk karşısına resmi törenler de dâhil olmak üzere çok az çıkan bir padişahı ve görülmemek için çeşitli önlemler almaktaydı. Oysa modern dünyada görülmek, denetlenebilir olmakla değil, “var olmak” ile eşdeğer tutulmaktadır. Modern ve post modern dünyada var olma biçimi “görünme”dir. Başkalarına görünmek, ilgiyi kendi üzerinde toplamak anlamına gelmektedir. Kitle kültürü içerisinde sıkışmış ve tüketimin bir parçasına dönüşmüş olan birey, ancak görünerek ve fark edilerek var olduğunu ispatlayabileceğini düşünmektedir. Günümüz dünyasında görülmeyen, göz önünde olmayan şey, yok hükmündedir. Ortaya çıktığı zamandan beri fotoğraf kareleri de, bireyin varlığının bir nevi ispatıdır. Modern insan, başka bireylerin dünyasında yer ettikçe ve göründükçe daha fazla var olduğunu hisseden insandır (Barbarosoğlu, 2015, s. 10-16). Günümüzde görünürlük yalnızca bireyin kendisinin değil; gittiği mekânların, yediği yemeklerin, okuduğu kitapların da fotoğraflanarak sosyal medyada paylaşılması ile sağlanmakta, bireyin varlığı ve kimliği bu fotoğraflarla ispat edilmektedir (Aslanoğlu, 2016, s. 7).

Görünmek ve bunun maddi düzlemdeki karşılığı olan fotoğraf, aslında gerçekliğin tekrarı değil, bir yeniden sunumdur. Yeniden sunumun en basit tabiri şudur; “A”, “B”ye benzediği ölçüde onun bir yeniden sunumu olmaktadır. Bir nesne en yüksek ölçüde kendisine benzeyebilir, bundan sonraki benzeşme süreci bir yeniden sunum olarak adlandırılır. Fotoğrafın kendisi de, fotoğraflanan şeyin bir yeniden sunumu olmaktadır. Her ne kadar fotoğraf, insan gözünün gördüğü üç boyutlu görüntünün iki boyutlu bir yüzeydeki yansıması olsa da, gözün daha önceden edindiği tecrübeler, bu simgenin (fotoğrafın) gerçek ile olan bağlantısını kolaylıkla kurabilmektedir. Fakat Gombrich’e göre fotoğrafı algılamak bir kod açımı sürecini de kapsamaktadır. Ona göre fotoğraflanan nesne hakkında hiçbir ön bilgiye sahip değilsek, fotoğrafı olduğundan çok daha farklı algılarız ve yeniden sunum gerçekleşmez. Dolayısıyla fotoğrafın meydana getirdiği yeniden sunum, gerçeğin ancak bir bölümünü temsil eder, eksik kalan yönler ise izleyicinin zihninde tanımlanmaktadır (Derman, 1991, s. 44-51).

2.3.2. Televizyon ve magazin kültürü

Fotoğrafın bir sonraki aşaması olan “hareketli görüntü”nün tarihi nispeten uzun olsa da, her eve girmesi zaman almıştır. Önceleri sinema yoluyla alıcıya aktarılan hareketli görüntüler, 1930’lu yıllarla birlikte televizyon vasıtasıyla evlere ve evlerin başköşelerine yerleşmiştir.

Televizyonun, iletinin kendisini nasıl dönüştürdüğü üzerine çalışma yapan Marchall McLuhan, “araç, mesajın kendisidir” diyerek bu etki üzerine sorgulamalar yapmıştır. McLuhan’ın ardından pek çok araştırmacı da bu görüşü benimseyerek yeni teknolojilerin mesajı ve kültürü nasıl dönüştürdüğünü eleştirel bir dille sorgulamaya başlamıştır (Şentürk, 2010, s. 174-175).

Televizyonun, fotoğrafta olduğu gibi bir yeniden sunum aracı olduğu tartışılmaktadır. Fiske’e göre televizyon kamerası ve mikrofonlar gerçeği kaydetmez; gerçeği kendi ideolojisine göre şifrelendirerek yeniden üretir. Yani televizyonlarda görülen iletiler, aslında gerçeğin çarpıtılmış birer kopyasıdır. Bu yaklaşımı savunan teoriler, “taklitçi teori” ve “temsil teorisi”dir. Taklitçi teori, görüntü ile gerçeklik arasındaki ilişkiyi sorgularken, temsil teorisi iletinin ideolojik doğruluğu üzerine eğilmektedir. Her iki teorinin kesiştiği nokta ise, televizyonun “yalan söylemekten başka bir şey yapmadığı” düşüncesidir (Fiske, 1991, s. 56-57). Şişman’a göre ise televizyonun

yaygınlaşmasından itibaren, televizyon karşısında iyimser ve kötümser olmak üzere iki yaklaşım meydana gelmiştir. İyimser yaklaşım, televizyonun Aydınlanma'dan beri yaşanan en büyük özgürleşme olarak görmektedir, çünkü insanlar televizyon sayesinde insanlığın ortaya koyduğu tüm bilgilere ulaşabilmektedir. Kötümser yaklaşıma göre ise televizyon, entelektüel zafiyeti besleyen, totaliter rejime hizmet eden, sığ ve itaatkâr bireyler yetiştiren bir “Büyük Birader”dir (Şişman, 2016a, s. 111).

Televizyon aynı zamanda mitsel anlatılar üreten bir araçtır. Silverstone'a göre televizyon anlatıları da aynı geleneksel mitlerde olduğu gibi, hem yapılanmış, hem de yapılandırıcı içeriğe sahiptir. Televizyon seyrederken hem deneyimlerimizi tanımlayan, hem de bunları düzenleyen içeriklerle karşılaşırız. Bu mitsellik, egemen yapıyı güçlendirici bir etkiye sahiptir. Çünkü televizyondaki mitsel anlatılar, belirsizliği ve bulanıklığı gizleme işlevi görmektedir (Kaplan, 1992, s. 86-87).

Televizyonda en fazla kullanılan program türleri, magazin programları ve dizilerdir. Bu programlar aynı zamanda televizyonun genel yayın politikasını da şekillendirmektedir. Öyle ki diğer televizyon programları da gün geçtikçe magazinleşmektedir. Televizyonlardaki bu magazinleşmenin temelleri, 1950'li yıllardaki “reklam odaklı yayın” düşüncesine dayanmaktadır. 50'li yıllardan itibaren televizyonlarda yayınlanacak programlar, reklam gelirlerine göre planlanıp yayınlanmaya başlamıştır. Bu “magazin planlaması”nın mucidi olan Pat Weaver, ticari başarıyı hedefleyen televizyon kanalları için popüler, ucuz, eğlendirici ve kısa süreli programlar önermiştir. Bu girişimler, televizyon programlarının magazinleşmesini beraberinde getirmiştir (Şentürk, 2010, s. 178).

Postman'a göre televizyonda en tehlikeli cümleler, “ve şimdi...” şeklinde başlayan cümlelerdir. Çünkü bu cümleler, hızla yayılan teknolojik yeniliklerin dünyasında hiçbir şeyin kalıcı olmadığını, hiçbir şeyin ciddiye alınmaması gerektiğini ifade etmektedir. Örneğin bir haber bülteninde, bir cinayet de, bir deprem de, hava durumu da aynı sürelerde yer bulup sonrasında unutulabilmektedir. Bu düşünce tarzının yayılması televizyon aracılığıyla olmuştur çünkü televizyon için bir konunun önemi ve o konuya verilecek yer, getireceği reklam geliri ile orantılıdır. Bu durum, içeriklerin sıradanlaşmasına, bağlamından ve sonucundan koparılmasına, dolayısıyla ciddi bir öz taşımayan eğlence içeriklerine dönüşmesine sebep olmaktadır (Postman, 2014, s. 114-115). Bu durum, Türkiye'de yayın yapan televizyon kanallarında da farklı değildir. Bunun en önemli göstergesi de farklı konuların televizyon programlarında iç içe

geçmesidir. Bugün ana haber bültenleri dahi programlarının bir kısmını eğlence içeriklerine ayırmaktadır. Ekonomik ve politik konular ile magazin içerikleri aynı haber bülteninde kendisine yer bulabilmektedir. Bu durum, haberlerin ve televizyondaki diğer içeriklerin anlamını buharlaşmakta ve gelip geçici hâle getirmektedir. Özellikle tarih ve güncel siyaset konulu tartışma programlarında konuklar ya da sunucular arasında magazin dünyasının ünlü isimlerine yer verilebilmekte ve daha fazla izleyici sayısı için, konunun gerektirdiği bilimsel ciddiyet göz ardı edilebilmektedir (Şentürk, 2010, s. 180).

Televizyonun yaygınlaşması ile birlikte daha da yaygınlaşan magazin kültürü, sıklıkla mahremiyet ihlallerine de yol açmıştır. 2000’li yıllarda Hollanda’dan başlayarak tüm dünyaya yayılan “Big Brother” temalı televizyon programları, televizyonda görülen mahremiyet ihlallerinin önemli bir örneği olmuştur. Türkiye’de de 2000 yılından itibaren “Biri Bizi Gözetliyor” ismiyle yayınlanan aynı formattaki televizyon programı, geniş bir kesim tarafından tepkiyle karşılanırsa da, azımsanmayacak sayıdaki seyirci programı ilgiyle takip etmiştir. Altunay’a göre programa olan bu ilginin nedeni, programın toplum karşısında bir ayna görevi görmesidir. Diğer programlarda kurgusal gerçekliklere maruz kalan seyirciler, Big Brother temalı programlarda kendileri bir aynadan seyrediyor gibi hissedebilmektedir. Çünkü bu programlarda yer alan kişiler ve olaylar, beyaz camda görünmek için fazladan hiçbir özelliğe sahip değildir. Böylelikle izleyici, kendi yansımalarını beyaz camda bulmaktadır, dolayısıyla hem gözetleyen, hem de gözetlenen konumuna gelmektedir (Altunay, 2003, s. 134-137). Bütün bunlar gerçekleşirken, Big Brother kavramının isim babası olan Orwell’in ve meşhur romanı 1984’ün neredeyse hiç konuşulmaması ise ironik bir durumdur.

2.3.3. Güvenlik kameraları, RFID çipleri ve izlenebilir olma

Gözetim, modern dünyanın sıradan unsurlarından birisi olarak kabul edilmektedir. Özellikle büyük şehirlerde kamusal alanları denetleyen kameralar, günümüzde normal karşılanmaktadır. Güvenlik gerekçesiyle kullanılan bu kameralar, aynı zamanda gözetimin en etkin araçlarından biridir. Kameralar sayesinde tüm kamusal alan, büyük bir panoptikona dönüşebilmektedir (Lyon & Bauman, 2013, s. 9-12). Gözetleme pratikleri; suç oranını azaltmak, kural ihlallerine engel olmak, trafikteki tehlikeli kavşakları tespit etmek gibi önleyici amaçlarla birlikte anılmaktadır. Keza modern şehirlerde bireysel ve kamusal güvenliğin sağlanması önemli bir ihtiyaçtır. Mahremiyet ile ilgili problemler, bu

güvenlik önlemlerinin habercilik, eğlence gibi farklı alanlarda kullanılması ile başlamaktadır (Arar, 2014, s. 6047). 2017 yılının Ocak ayı başlarında öncelikle sosyal medya sitelerine, daha sonra ise televizyonların haber bültenlerine konu olan “Kardan Adamın İntikamı” başlıklı video, gözetimin ve güvenlik kameralarının bireysel mahremiyeti ihlaline dair yakın zamanda yaşanan bir örnektir. Güvenlik kameraları, işlenen suçların aydınlatılması ve işlenebilecek muhtemel suçların önlenmesinde bir caydırıcı olarak kullanılabilirken, bahsedilen olayda yaşandığı üzere, bireyin mağduriyeti veya düştüğü komik durum da bir eğlence içeriği olarak dolaşıma sokulabilmektedir. Dolayısıyla kamera kayıtlarının ulaşılabilir ve yayılabilir olması da sorgulanması gereken bir durumdur (Barbarosoğlu, 2017).

Gözetimin kamusal alandaki bu yansımasının yanında ağ üzerinde izlenebilir olma durumu daha yaygındır. Arama motorları, sosyal medya araçları, elektronik ticaret siteleri, birbirleriyle etkileşimli olarak kullanıcıların bilgilerini edinip saklayabilmekte ve gerektiği yerde kullanabilmektedir. İnternet sitelerinin bu davranışı, “kullanıcıya daha iyi reklam ve hizmet sunma” amacıyla yapılıyor olsa da, ağ üzerindeki gözetim bireyin mahremiyetini ihlal etmektedir. Diğer yandan kimlik/kullanıcı numaraları, RFID çipleri, barkodlar ve benzeri diğer teknolojik yenilikler de yine ağ yardımıyla ve ağ üzerinden izlenebilmektedir. Bu yenilikler güvenlik amacıyla havaalanı gibi bölgelerde kullanılırken, günlük hayatta üzerinde bu çiplerin bulunduğu bir ürünü, giysiyi veya aksesuarı taşıyan bireyi gözetlemek amacıyla da kullanılabilir (Lyon & Bauman, 2013, s. 17). Mağazalarda bulunan kameralar, müşterinin yaşını, cinsiyetini, en fazla hangi reyonda vakit geçirdiğini sürekli olarak kayıt altına almaktadır. Üstelik bu gözetlemelerin hiç biri, müşterinin/bireyin iznine tabi değildir (Sönmez, 2016, s. 269). Bu verilerin tümü, markalar için yeni pazarlama stratejileri geliştirme aşamasında çok değerli verilerdir. Diğer yandan büyük şirketler ve özellikle internet ağı üzerinde söz sahibi olan şirketler de kullanıcı verilerini toplamaktadırlar. Üstelik bu şirketler, başta sosyal medya siteleri olmak üzere, kullanıcıların rıza göstererek bizzat paylaştığı içerikleri depolamaktadır (Lyon & Bauman, 2013, s. 21). Örnek olarak, Google (Android işletim sistemi kullanan akıllı telefonların da yaygınlaşması ile birlikte) kullanıcılarının kimlerle irtibat halinde olduğunu, hangi konuyu araştırdığını, düşünsel ve siyasi duruşunu, hastalık geçmişi ve ilaç kullanımlarını, (akıllı cihazların konum özelliği ile) hangi saatte nerede bulunup, nerede ne kadar vakit geçirdiğini bilmektedir. Dijital teknolojiler henüz gelişmemişken yalnızca magazin ve siyaset dünyasından kişilerin

yaşamı kamusal alanda kendis ine yer bulmaktaydı. Günümüzde ise kullanıcılar Facebook'ta "yayımla" diyerek kendileriyle ilgili içerikleri kamusallaştırabilmektedir (Assange, 2013, s. 51-52).

2.3.4. Biyometrik kimlik tanıma sistemleri

Parmak izi, avuç içi ve göz tanıma gibi sistemler, bireyin kimliğini doğru olarak tanımlamak amacıyla geliştirilen, bireyin fiziksel ve davranışsal özellikleri üzerinden kimlik tanımlanmasını sağlayan yöntemlerdir ve bu yöntemlerin tümü "biyometri" terimiyle adlandırılmaktadır (Akgül, 2015, s. 201) yöntemlerdir. Bilgi işlem, pasaport, banka uygulamaları, hapisane kontrolü, hastane kayıtları, iş takibi gibi farklı alanlarda kullanılan bu yöntemler, doğru bir takip sistemi geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu izler her bireyde birbirinden farklı olduğundan dolayı kimliğin doğru tanımlanmasını kolaylaştırmaktadır. Öyle ki iki insanın parmak izinin aynı olması ihtimali yalnızca 64 milyarda birdir (Bi & Jayaprada, 2016, s. 385).

Kimlik tanımada bu kadar kesin yöntemler kullanılırken, bu verilerin gizliliğinin sağlanması da önemlidir. Nitekim FBI³² ve Apple³³ gibi kurumların parmak izi konusundaki talep ve uygulamaları, bireyin bedeninin ayrılmaz bir parçası olan parmak izinin gizliliği konusunda tartışmaya yol açmaktadır.

Biyometri yoluyla kimlik tanımlanmasının güvenlik konusundaki en önemli faydası, bu bilgilerin unutulmaması ve değiştirilememesidir. Bu yöntem, özellikle güvenlik konusunda suçluların takibini ve bulunmasını kolaylaştırmakta, iş takibinin daha sağlıklı yürütülmesini sağlamaktadır. Diğer yandan biyometrik yöntemlerin kullanımı, gözetimin artışı da beraberinde getirmektedir. Birey, gönüllü veya gönülsüz olarak parmak izi, göz veya avuç içi tanıma sistemlerine bu bilgilerini verdiğinde, bu bilgilerin kişi veya kurumlar tarafından kötüye kullanımı mümkün olabilmektedir (Akgül, 2015, s. 204-205).

³² https://www.washingtonpost.com/world/national-security/fbi-wants-to-exempt-its-huge-fingerprint-and-photo-database-from-privacy-protections/2016/05/31/6c1cda04-244b-11e6-8690-f14ca9de2972_story.html?utm_term=.00ee88250ab4

³³ <http://blogs.wsj.com/digits/2013/09/11/apple-new-iphone-not-storing-fingerprints-doesnt-like-sweat/>

2.3.5. Sosyal medyada benliğin sunumu ve kimlik inşası

İnternetin ve yeni medya araçlarının yaygınlaşması bireye, geleneksel medyanın aksine, görünürlük imkânı sağlamıştır. Bu durumun bir sonucu olarak birey zamanla hem kendini bu mecralar üzerinden ifade etmeye başlamış, hem de kimliğini bu ağlar üzerinde şekillendirmeye başlamıştır (Özdemir, 2015, s. 113).

Tüketim toplumundan önce birey kendi kimliğini genel olarak aile çevresinden ve mesleğinden almaktaydı. Bu kimlikler de çoğunlukla bir çaba sonucu olarak değil, doğuştan ve çevreden gelen kimliklerdi. Kimlik bir defa edinildikten sonra değişmesi çok zordu. Dolayısıyla birey, bir kimlik kazanmanın veya sahip olduğu kimliği kaybetmenin kaygısını taşımıyorlardı (İlhan, 2013, s. 236). Oysa günümüzün tüketim toplumunda kimlikler arası geçirgenlik daha kolaydır. Tüketim toplumunda kimlik, tüketim mallarına ve markalarına bağlıdır, dolayısıyla satın alınabilir ve değiştirilebilir özelliktedir. Tüketim toplumundaki kimlik inşasının en net görülebildiği alan ise sosyal medyadır. Birey; aile ve arkadaşlık ilişkilerini, gittiği mekânları, kullandığı markaları sosyal medya hesaplarında paylaşarak, kendisine ağ üzerinde bir sanal kimlik inşa eder (Özdemir, 2015, s. 113-114). Günümüzde toplumsal gerçekliğin geçmişte olmadığı kadar büyük bir hızla değişiyor olması, kimlik kavramının da esnek ve (Bauman'ın deyişiyle) akışkan hale getirmektedir. Bugün kimlik, olup biten bir kendilik değil, sürekli oluş süreci yaşayan bir kavramdır (İlhan, 2013, s. 234).

Kimlik değişiminin bu kadar kolay ve olağan olduğu bir toplumsal düzen, Debord'un (2014) tanımladığı hâliyle bir "gösteri toplumu"dur. Bu toplum yapısında birey gerçeklikten uzaklaşarak, sanal ve yeniden üretilmiş olanla kendisini tanımlamakta ve çevresini de bu kimlikle yorumlamaktadır. Bu toplumda Baudrillard'ın (2014) tanımladığı haliyle simülasyon, gerçekliğin yerini almaktadır. Birey, "-miş gibi" yaparak toplum içerisinde düşlediği kimliğe ulaşma gayreti göstermektedir. Bireyin tutum ve davranışlarını etkileyen en önemli unsur da medya araçlarıdır. Moda ve yaşam tarzları, kitle iletişim araçları yoluyla bireye aşılır. Sonuç olarak birey, kendisine aşılana bu "ideal kimliklere" ulaşmak için tüketimin bir parçasına dönüşür (İlhan, 2013, s. 238). Sosyal medyada gösterinin bir parçası olma davranışı, bireyin kendi istek ve tercihi olmasının yanında, kimi zaman takipçilerinin isteğiyle de gerçekleşebilmektedir. Gerçek hayatta mesleğini iyi icra eden ve bu yolla sanal ortamlarda popülerlik kazanmış birçok birey, özel hayatıyla ilgili daha fazla paylaşım yapması adına takipçilerinden talepler almaktadır. Örneğin bireyin hayatında evlilik, doğum gibi önemli bir gelişme

yaşandığında takipçiler bu gelişmeyle ilgili fotoğraf ve video gibi içerikler talep edebilmektedir. Birey eğer sosyal medyadaki popülerliğini sürdürmek istiyorsa bu taleplere olumlu yanıt vermek zorundadır Sosyal medya sayfalarında istenen ve popüler içeriklere yer vermeyen bireyin takipçi sayısı, popüler içeriklere yer veren hesaplara nazaran sınırlı kalmaktadır (Aslanoğlu, 2016, s. 5-9).

Bu yönüyle bakıldığında sosyal medya, Goffman'ın "kişisel vitrin" (Goffman, 2009, s. 34-35) olarak tanımladığı şeye tekabül etmektedir. Bu kişisel vitrinde birey; cinsiyetini, yaşını, tahsilini, görünüşünü, beden dilini sunmaktadır ve yapısı itibariyle sosyal medyada bütün bunlar manipülasyona açık kavramlar haline gelmektedir. Yine yapısı itibariyle sosyal medya, Goffman'ın "maskelerin çıkarıldığı alan" olarak tanımladığı sahne arkasını değil; aksine en güzel fotoğrafların seçilerek paylaşıldığı, en güzel sözlerin yazıldığı, bir imaj çalışmasının ürünü olan profillerin sunulduğu "sahne önü" olarak görülmektedir (Sütlüoğlu, 2015, s. 127). Dolayısıyla birey, sahnedeki performansı sonucu daha fazla beğeni almak için izleyicilerini memnun edecek içerikler sunmalıdır.

2.3.6. Akıllı telefonların yaygınlaşmasının getirdiği etkiler

1990'lı yıllarda kişisel bilgisayarların ev ve ofislerde kullanımının yaygınlaşması dijital devrimi başlatmış, bu devrimi perçinleyen teknoloji ise akıllı telefonlar olmuştur. 2000'li yılların ortalarından itibaren geliştirilen akıllı telefonlar, kendisinden önce geliştirilen telefonların aksine sadece uzak mesafeler arası aramalar yapmaya yaramamakta, bunun yanında kamera, müzik çalar, video oynatıcı, oyun konsolu ve bilgisayar gibi pek çok işlevi yerine getirebilmektedir. Akıllı telefonların taşıdığı bu özellikler, kullanım oranlarını kısa sürede artırmıştır (Bulduklu & Özer, 2016, s. 2964).

2016 yılının son çeyreğinde, ilk defa mobil cihazlardan internete bağlananların oranı, bilgisayarlardan internete erişenlerin oranını geçmiştir.³⁴ İnternetin hayatın ayrılmaz bir parçasına dönüştüğü günümüzde bu durum, özellikle akıllı telefonların bireyin hayatında önemli bir yer kapladığını göstermektedir.

Akıllı telefonların bireysel mahremiyet bağlamında getirdiği en önemli değişimlerden birisi, özçekim³⁵ (selfie) fotoğraflardır. "#selfie" etiketli ilk fotoğraf 2004

³⁴ <http://gs.statcounter.com/press/mobile-and-tablet-internet-usage-exceeds-desktop-for-first-time-worldwide> (Erişim Tarihi: 8 Mart 2017)

³⁵ <http://aa.com.tr/tr/turkiye/tdk-kararini-verdi-selfie-ozcekim-oldu/157620> (Erişim Tarihi: 8 Mart 2017)

yılında Flickr’da yayınlanmış olsa da, ön yüzünde kamera bulunan akıllı telefonların, özellikle 2010 yılında piyasaya sürülen iPhone 4 modelinin piyasaya sürülmesi ile özçekim fotoğrafların paylaşımında artış yaşanmıştır.³⁶ 2010 yılında kurulan fotoğraf paylaşım sitesi Instagram da özçekim fotoğrafların paylaşımını artırmıştır. 2014 yılı itibariyle Instagram’da #selfie etiketiyle 130 milyondan fazla fotoğraf paylaşılmıştır. Bunun yanında #I, #me, #myself, #self, #selfie, #selfies gibi farklı etiketlerle paylaşılan fotoğrafların sayısı 439 milyondur (Wendt, 2014, s. 7).

Akıllı telefonlarda mahremiyet bağlamında incelenen bir diğer konu, üçüncü tarafların kullanıcının içeriklerine ulaşma imkânı bulunmasıdır. Akıllı telefonlarda kullanılan işletim sistemleri, operatörler ve yazılımlar, farklı içeriklere erişim imkânına sahip olmaktadır. Yazılımlar, genellikle telefonların konum bilgisi başta olmak üzere, birçok içeriğini ve özelliğini kullanmak için kurulum esnasında kullanıcıdan izin istemektedir. Telefon operatörleri, arama ve mesajlaşma geçmişi ile internet gezintilerinin bilgisine sahiptir. İşletim sistemleri ise, satın alındığı anda telefon üzerinde kurulu olan ve kullanıcı tarafından silinemeyen uygulamalar yoluyla birçok kullanıcı verisine erişebilmektedir. Akıllı telefonlar, güvenlik gerekçesiyle kullanıcının cihazdaki tüm içeriklere erişimine izin vermemektedir. Bunu sağlayacak “root” işleminin kullanıcı tarafından gerçekleştirilmesi ise, cihazın garanti kapsamı dışında kalmasına sebep olmaktadır. (Karaarslan, Demir, & Fetah, 2016).

2.3.7. Sosyal medyada mahremiyetin korunması için alınan önlemler

Özeldede sosyal medyada, genelse internet ortamında paylaşılan kişisel bilgilerin gizliliği günümüzde önemli bir konudur. Bu bilgilerin güvenliğini sağlamak adına bazı yöntemler kullanılarak önlemler alınabilmektedir.

EFF (Electronic Frontier Foundation) tarafından geliştirilen Privacy Badger eklentisi, kullanıcının internet üzerinde hangi siteleri dolaştığını ve ne tür içerikler paylaştığını takip eden reklam verenleri engelleyen bir uygulamadır. Reklam verenler, farklı internet sitelerine “script” denilen küçük kodlar sunarlar ve bu kodlar sayesinde internet sitelerinde reklamları yer alır. Kullanıcının ziyaret ettiği sayfalar ve burada girdiği etkileşimler, kullanıcının alışkanlıkları ve ilgileri konusunda reklam verene bilgi

³⁶ <https://www.theguardian.com/technology/2013/jul/14/how-selfies-became-a-global-phenomenon> (Erişim Tarihi: 8 Mart 2017)

toplayan kodlar aracılığıyla elde edilir. Privacy Badger uygulaması sayesinde reklam verenler kullanıcının tarayıcısına bilgi yükleyecek olursa, internet sitesi ile bağlantı kesilir ve içerik yüklemesi durur. Dolayısıyla üçüncü taraflar, tarayıcı üzerinden kullanıcı bilgilerine erişemez.³⁷ Benzer şekilde çalışan Adblock Plus³⁸ ve Ghostery³⁹ adlı uygulamalar da bu konuda alınan önlemler arasındadır.

Arama motorları da kullanıcının girdiği anahtar kelimeleri listeleterek, kullanıcının internette yaptığı gezintilerle ilgili veriler elde etmektedir. DuckDuckGo⁴⁰ ve Startpage⁴¹ gibi arama motorları, kullanıcıların arama geçmişini izlemediği ve arşivlemediği söylemiyle, popüler arama motorlarına alternatif oluşturmaktadır.

³⁷ <https://www.eff.org/tr/privacybadger> (Erişim Tarihi: 9 Mart 2017)

³⁸ <https://adblockplus.org/en/about> (Erişim Tarihi: 9 Mart 2017)

³⁹ <https://www.ghostery.com/about-ghostery/> (Erişim Tarihi: 9 Mart 2017)

⁴⁰ <https://duckduckgo.com/privacy> (Erişim Tarihi: 9 Mart 2017)

⁴¹ <https://www.startpage.com/eng/privacy-policy.html> (Erişim Tarihi: 9 Mart 2017)

3. ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİ SOSYAL MEDYA KULLANICILARININ MAHREMİYET ALGISI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Bu bölümde araştırmanın yönteminden, verilerin toplanma sürecinden ve analizinden, araştırma sorularından ve bulgulardan bahsedilecek, elde edilen bulgular değerlendirilecek ve yorumlanacaktır.

3.1. Araştırma Yöntemi

Bu araştırma, nitel araştırma yönteminin bir türü olan yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme; kuralların katı olup ne tür soruların sorulup ne tür verilerin toplanacağına ayrıntılı biçimde ele alındığı ve görüşme planının dışına çıkılmadığı yapılandırılmış yöntem ile, görüşmeciye geniş bir hareket alanı sağlayıp görüşmedeki gelişmelere göre yeni soruların üretilebildiği yapılandırılmamış yöntem arasında yer alır. Yapılandırılmış yöntemde elde edilen verilerin çözümlenmesi kolaydır fakat katılımcıların değinmek isteyip değinemediği ayrıntılar gözden kaçabilir. Yapılandırılmamış yöntemde ise katılımcılara geniş söz hakkı verilirken, çalışma bitiminde verilerin çözümlenmesi güçtür (Karasar 1998, 167-168). Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanılmasındaki amaç; katılımcıların, her toplumda ve her bireyde farklı anlamlandırılıp yorumlanabilen mahremiyet kavramına dair görüşlerini serbestçe ifade edebilmelerini sağlamak, bunu yaparken de verilerin çözümlenmesi noktasında daha sağlıklı sonuçlar elde edebilmektir.

Katılımcıların tümüyle yüz yüze görüşme yapılmıştır. Mülakattan önce katılımcılara bir görüşme formu verilmiş ve mülakat sırasında katılımcının görüşme formunda verdiği cevaplar doğrultusunda sorular yöneltilmiştir. Gerekli noktalarda yarı yapılandırılmış mülakat tekniğine uygun olarak, konuyu derinlemesine anlamak amacıyla görüşme formundaki soruların dışına çıkmış, katılımcının düşüncelerini daha iyi yansıtacağı düşünülen açık uçlu sorular yöneltilmiştir.

3.2. Verilerin Toplanması

Araştırmada, Eskişehir’de yaşayan, Anadolu Üniversitesi ile Eskişehir Osmangazi Üniversitesi’nde lisans veya yüksek lisans öğrenimine devam eden 18 öğrenci ile mülakatlar yapılmıştır. Çalışmada toplumun geniş kesimlerinin temsil edilebilmesi için farklı fakültelerde öğrenim gören öğrenciler katılımcı olarak seçilmiştir. Örneklem

seçiminde “kartopu” örnekleme yöntemi seçilmiştir. Kartopu yönteminde ilk olarak ilgili alana ait özelliklere sahip olan birkaç kişi bulunur, arkasından bu katılımcıların sahip olduğu özellikleri taşıyan başka katılımcılara da yine ilk seçilen katılımcıların yönlendirmesi ile ulaşılır. “Zincirleme örnekleme”, “katılımcı yönlendirmeli örnekleme” gibi isimlerle de tanımlanan bu yöntem, genel olarak hassas konularda ve ulaşılması zor kitlelere ulaşmakta kullanılmaktadır (Berg ve Lune 2015, 70-71). Bu çalışmada kartopu yöntemine başvurulmasının sebebi, sosyal medya araçlarını sık kullanan katılımcılara daha kolay ulaşabilmektir.

Çalışma kapsamında;

- Sanat eğitimi veren Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ile Güzel Sanatlar Enstitüsü,

- Sosyal bilimler alanında eğitim veren Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi ve Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde iletişim alanında eğitim veren ana bilim dalları,

- Din bilimleri alanında eğitim veren Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve

- Fen bilimleri alanında eğitim veren Anadolu Üniversitesi Fen Fakültesi’nden öğrenciler çalışmaya katılmıştır.

Çalışmada 18-30 yaş arasındaki lisans veya yüksek lisans öğrenimi gören öğrenciler ile görüşülmüştür. Diğer yandan araştırmada Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilere de yer verilerek, mahremiyet algısının farklı kültürlerde nasıl yorumlandığı da incelenmiştir. Araştırma 18 katılımcı ile yapılmıştır.

Mülakatlar 2017 yılının mart ve nisan ayları içerisinde yapılmıştır. Mülakattan önce her bir katılımcıdan randevu alınmıştır. Mülakata başlamadan önce her katılımcıya “gönüllü katılım formu” sunulmuş, çalışmanın amacı ve elde edilen bilgilerin gizliliği konusunda açıklama yapılmıştır. Yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş, aynı zamanda mülakat süresince kısa notlar tutulmuştur. Çalışmada katılımcıların kendi isimleri kullanılmamış, “Katılımcı 1”, “Katılımcı 2” şeklinde numaralar isim yerine kullanılmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

Katılımcıların görüşlerini daha iyi yansıtmak amacıyla çalışma boyunca mülakatlardan yapılan doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Görüşmelerde elde edilen cevaplar konularına göre sınıflandırılıp, katılımcıların belli konularda verdikleri cevaplar arasındaki benzerlik veya farklılıklar ele alınmıştır.

3.4. Araştırma Soruları

Bu çalışma, “üniversite gençlerinin sosyal medya hesaplarında özel hayatlarına dair paylaşımlarda bulunurken mahremiyet kaygısı duyup duymadığı” sorusundan yola çıkılarak yapılmıştır. Bunun yanında bazı alt araştırma sorularına da çalışma boyunca cevap aranmıştır:

- i. Birey, sosyal medyayı kamusal alan olarak mı yoksa özel alan olarak mı görmektedir?
- ii. Bireyin üniversite öğrenim süreci boyunca edindiği tecrübeler, mahremiyet algısını değiştirmekte midir?
- iii. Yurtdışından gelerek Türkiye’de eğitim gören bireyler ile Türkiye Cumhuriyeti uyruklu bireylerin mahremiyet algısı arasında bir fark var mıdır?

3.5. Bulgular

Bu bölümde katılımcıların, kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar incelenecektir.

3.5.1. Katılımcıların özellikleri

Katılımcılar, 18-30 yaş aralığında, lisans veya yüksek lisans eğitimi gören öğrencilerden oluşmaktadır. Farklı toplum kesimlerini yansıtmaları amacıyla katılımcılar farklı fakülte ve enstitülerden seçilmiştir. Katılımcılara ait bilgiler Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların özellikleri

Katılımcı No	Yaş	Cinsiyet	Uyruk	Fakülte/Enstitü
Katılımcı 1	23	Kadın	T.C.	A.Ü. İletişim Bilimleri Fakültesi
Katılımcı 2	23	Kadın	T.C.	ESOGÜ İlahiyat Fakültesi
Katılımcı 3	24	Erkek	T.C.	A.Ü. İletişim Bilimleri Fakültesi
Katılımcı 4	23	Erkek	T.C.	A.Ü. İletişim Bilimleri Fakültesi
Katılımcı 5	26	Erkek	T.C.	A.Ü. Güzel Sanatlar Enstitüsü
Katılımcı 6	28	Kadın	T.C.	A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
Katılımcı 7	22	Kadın	T.C.	A.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi
Katılımcı 8	21	Kadın	T.C.	A.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi
Katılımcı 9	21	Kadın	Malezya	A.Ü. İletişim Bilimleri Fakültesi
Katılımcı 10	21	Kadın	Etiyopya	A.Ü. İletişim Bilimleri Fakültesi
Katılımcı 11	19	Kadın	Arnavutluk	A.Ü. İletişim Bilimleri Fakültesi
Katılımcı 12	23	Erkek	T.C.	ESOGÜ İlahiyat Fakültesi
Katılımcı 13	27	Erkek	T.C.	A.Ü. Güzel Sanatlar Enstitüsü
Katılımcı 14	20	Kadın	T.C.	ESOGÜ İlahiyat Fakültesi
Katılımcı 15	21	Kadın	T.C.	ESOGÜ İlahiyat Fakültesi
Katılımcı 16	23	Kadın	T.C.	A.Ü. Fen Fakültesi
Katılımcı 17	23	Kadın	T.C.	A.Ü. Fen Fakültesi
Katılımcı 18	25	Kadın	T.C.	A.Ü. Fen Fakültesi

Katılımcıların günlük internet kullanım süreleri çeşitlilik göstermektedir. Tablo 4'te katılımcıların verdikleri cevaplara göre gün içerisinde ortalama kaç saat internete bağlı oldukları gösterilmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların günlük internet kullanım süreleri

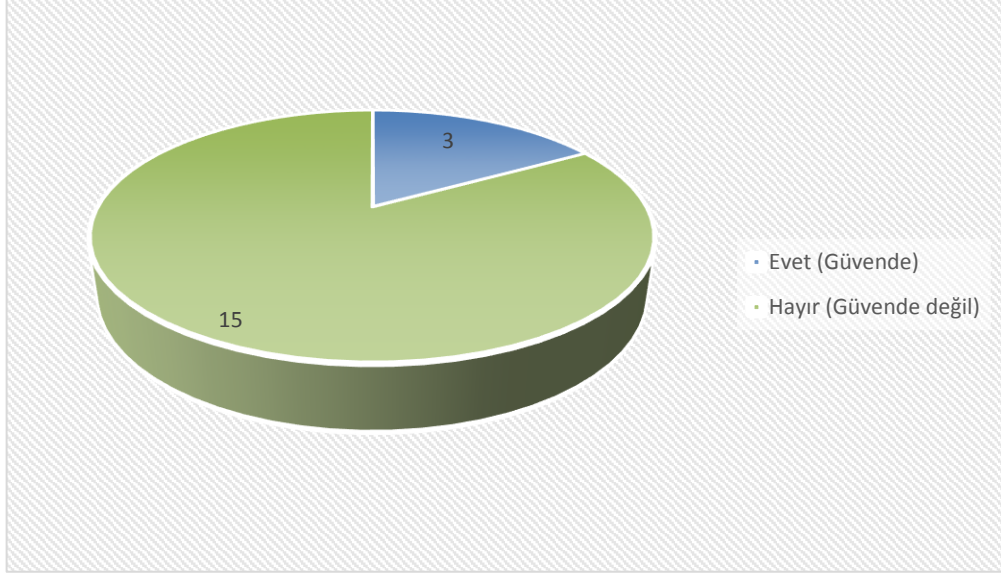
Katılımcı No	İnternete Bağlı Olunan Yaklaşık Süre (saat)
Katılımcı 1	5
Katılımcı 2	1
Katılımcı 3	4
Katılımcı 4	10
Katılımcı 5	12-16 arası
Katılımcı 6	4
Katılımcı 7	5-6 arası
Katılımcı 8	7-8 arası
Katılımcı 9	5-6 arası
Katılımcı 10	5-7 arası
Katılımcı 11	3
Katılımcı 12	5
Katılımcı 13	10
Katılımcı 14	3
Katılımcı 15	15
Katılımcı 16	1
Katılımcı 17	10
Katılımcı 18	6

Katılımcıların kullandıkları sosyal medya araçları çeşitlilik göstermektedir. Her bir katılımcının aktif olarak kullandığı sosyal medya araçları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: *Katılımcıların kullandıkları sosyal medya araçları*

Katılımcı No	Kullanılan Sosyal Medya Araçları
Katılımcı 1	Facebook, Twitter, Instagram, Swarm
Katılımcı 2	Facebook, Instagram
Katılımcı 3	Facebook, Instagram
Katılımcı 4	Facebook, Twitter, Instagram, Swarm, Pinterest, Blogger
Katılımcı 5	Facebook, Twitter, Instagram
Katılımcı 6	Facebook, Twitter, Instagram, Swarm, Whatsapp
Katılımcı 7	Twitter, Instagram, Pinterest, Whatsapp
Katılımcı 8	Facebook, Instagram, Pinterest
Katılımcı 9	Twitter, Instagram, Whatsapp
Katılımcı 10	Facebook, Twitter, Instagram, Pinterest, Whatsapp, Viber
Katılımcı 11	Facebook, YouTube
Katılımcı 12	Instagram, Swarm, Scorp
Katılımcı 13	Facebook, Instagram, Pinterest
Katılımcı 14	Twitter, Instagram, Swarm
Katılımcı 15	Instagram
Katılımcı 16	Facebook, Instagram, Snapchat
Katılımcı 17	Facebook, Twitter, Instagram, Swarm, Whatsapp, YouTube, Snapchat, Spotify
Katılımcı 18	Instagram, Pinterest

Katılımcıların 15'i internette verilerinin güvende olmadığını düşünürken, 3 katılımcı internet ortamında verilerinin güvende olduğunu ifade etmektedir. Şekil 1'de bahsedilen bulgular görselleştirilmiştir.

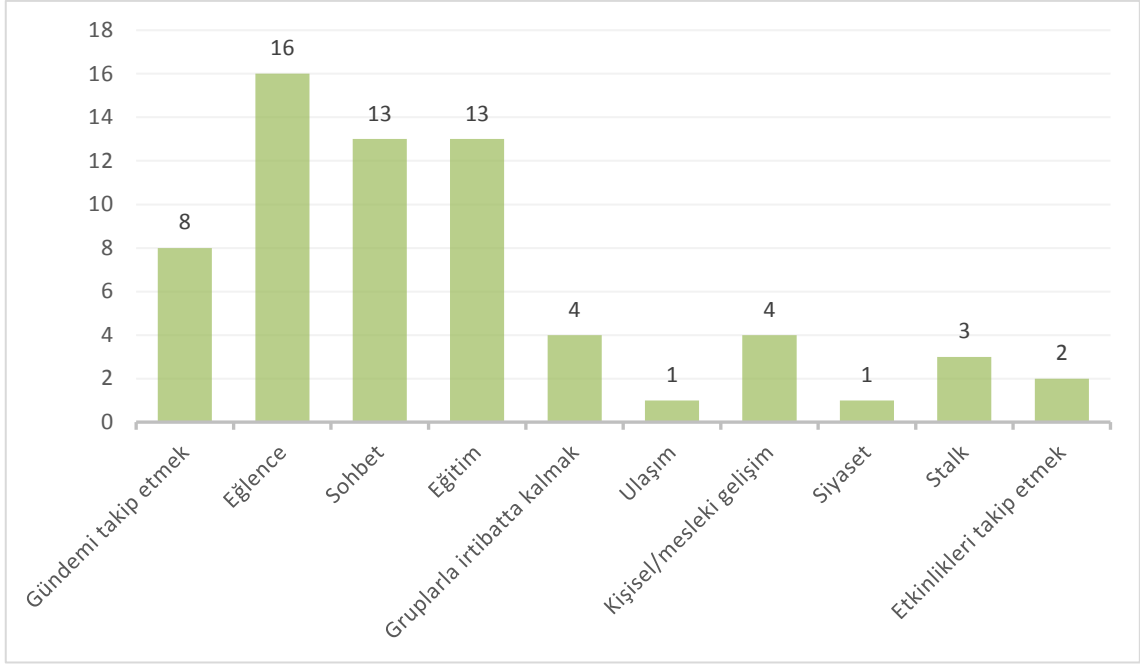

Şekil 1: Katılımcıların internette verilerinin güvende olup olmadığına dair görüşleri

Katılımcılar sosyal medyayı birbirinden farklı amaçlarla kullandıklarını ifade etmişlerdir. Her katılımcının birden fazla amaç belirtebildiği açık uçlu soruda katılımcıların 16'sı “eğlence” amacıyla sosyal medyayı kullandığını ifade ederken, 13 katılımcı sohbet amacıyla, 13 katılımcı eğitim amacıyla, 8 katılımcı gündemi takip etmek amacıyla, 4 katılımcı “gruplarla irtibatta kalmak” amacıyla, 4 katılımcı “kişisel/mesleki gelişim” amacıyla, 3 katılımcı “stalk” amacıyla, 2 katılımcı “etkinlikleri takip etmek” amacıyla, 1 katılımcı “siyaset” amacıyla, 1 katılımcı da ulaşım amacıyla sosyal medyayı kullandığını belirtmiştir. Katılımcıların sosyal medya araçlarını kullanım amaçları Tablo 6'da gösterilmiş ve Şekil 2'de sınıflandırılmıştır.

Tablo 6: Katılımcıların sosyal medya kullanım amaçları

Katılımcı No	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Gündemi Takip Etmek	x		x		x	x	x		x		x					x		
Eğlence	x	x	x	x		x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x
Sohbet	x			x		x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Eğitim		x		x	x	x	x	x		x	x		x		x	x	x	x
Gruplarla İrtibatla Kalmak			x		x	x					x							
Ulaşım				x														
Kişisel/ Mesleki Gelişim					x						x		x	x				
Siyaset					x													
Stalk						x											x	x
Etkinlikleri Takip Etmek						x					x							

Şekil 2: Katılımcıların sosyal medyayı kullanım amaçları (yoğunluğa göre)

3.5.2. Katılımcıların mahremiyet algıları

Katılımcılardan ilk olarak mahremiyet kavramını tanımlamaları istenmiştir. Katılımcılardan herhangi bir tanıma bağlı kalınmaksızın, mahremiyet kavramının kendilerinde yaptığı çağrışımı söylenmesi beklenmiştir.

Katılımcılardan sekiz tanesi, mahremiyeti, kişiye özel şeyler şeklinde tanımlamıştır.

“Mahremiyet, bana ait olan her şey. Başkaları tarafından duyulmamasını istemediğim, bilinmesini istemediğim her şey mahremiyeti ifade ediyor diyebilirim.” (Katılımcı 3)

“Mahremiyet kavramı aslında kişinin kendi çevresiyle olan sınırlarını bir şekilde gizleme imkânı bulduğu bir kavram olarak... Hani örnek vereyim, senin mahremiyetinle benim mahremiyetim arasında bir çizgi var. Ben bu çizginin bir adım önüne geçtiğim zaman, senin mahremiyetini bir nevi ihlal etmiş oluyorum.” (Katılımcı 4)

“Mahremiyet kavramı bana dair her şey. Kişisel bilgilerimden tut cinsel hayatıma kadar, dini inanışımın tut mezhep kökenine kadar her şey benim için mahremiyet.” (Katılımcı 5)

“Bana göre mahremiyet kavramı, özel olan demek, bunu ifade ediyor.” (Katılımcı 6)

“Bana göre mahremiyet, gizlilik, güvenlik, kendime ait olan bilgilerim. Kişisel bilgilerim.” (Katılımcı 8)

“Mahremiyet, sadece bana ait olan bir şey. Hiç kimseyle paylaşmak istemediğim şeyler.” (Katılımcı 10)

“Başkalarının bilmesinden rahatsız olduğumuz şeyler.” (Katılımcı 12)

“Bana göre mahremiyet benim özelim olması yani. İnsanlardan sakladığım şeyin olduğunu düşünüyorum.” (Katılımcı 15)

Araştırmada katılımcılardan beş tanesi, mahremiyetin kendi rıza ve tercihleri ile alakalı olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla mahremiyete dair paylaşımların da ancak kendi rızalarıyla gerçekleşebileceğini ifade etmişlerdir. Bu durum aynı zamanda neyin mahrem olarak görülüp, neyin görülmediğini de belirtmektedir.

“Mahremiyet benim için özel hayatımı ifade eder. Herkesle paylaşmak istemediğim şeylerdir. Yeri geldiğinde ailemle dahi paylaşmadığım şeylerdir benim için.” (Katılımcı 2)

“Bence mahremiyetin iki çeşidi vardır. Açıklanabilecek ve açıklanamayacak mahremiyet olarak.” (Katılımcı 7)

“Bana göre, sosyal medyada ben ne istersem onu gösteriyorum arkadaşlarıma.” (Katılımcı 9)

“Mahremiyet kavramı, benim kendi istediğim doğrultu dışındaki, benim için toplumda mesela bir şey mahremiyet olarak görülse bile, ben onu istediğim insanlarla paylaşıyorsam bu mahremiyet sınırları içerisinde değildir.” (Katılımcı 14)

“Mahremiyet sınıırım benim için ikiye bölünüyor. Bir, yayılsa da sıkıntı olmayacak kısmı, tolere edilebilecek kısmı. Bir de benimle kalması gereken bilgiler.” (Katılımcı 17)

Yine katılımcılardan üç tanesi, ailevi bilgileri de mahremiyetin bir unsuru olarak tanımlamıştır.

“Aile hayatımla ilgili, mesela dört kişilik çekirdek ailemde yaşadığım olaylar, benim özel hayatımla ilgili mahrem olaylar.” (Katılımcı 1)

“Yani sadece benim bildiğim bir şey mesela. Ailemle ilgili olabilir daha çok. İlişkimle ilgili olabilir.” (Katılımcı 16)

“Mahremiyet dediğimiz şey, kişisel bilgilerim olan her şey. Atıyorum, aile bireylerimle ilgili bilgiler, benimle ilgili bilgiler” (Katılımcı 18)

Elde edilen bulgular, katılımcılar arasında mahremiyet konusunda bir algının var olduğunu göstermektedir.

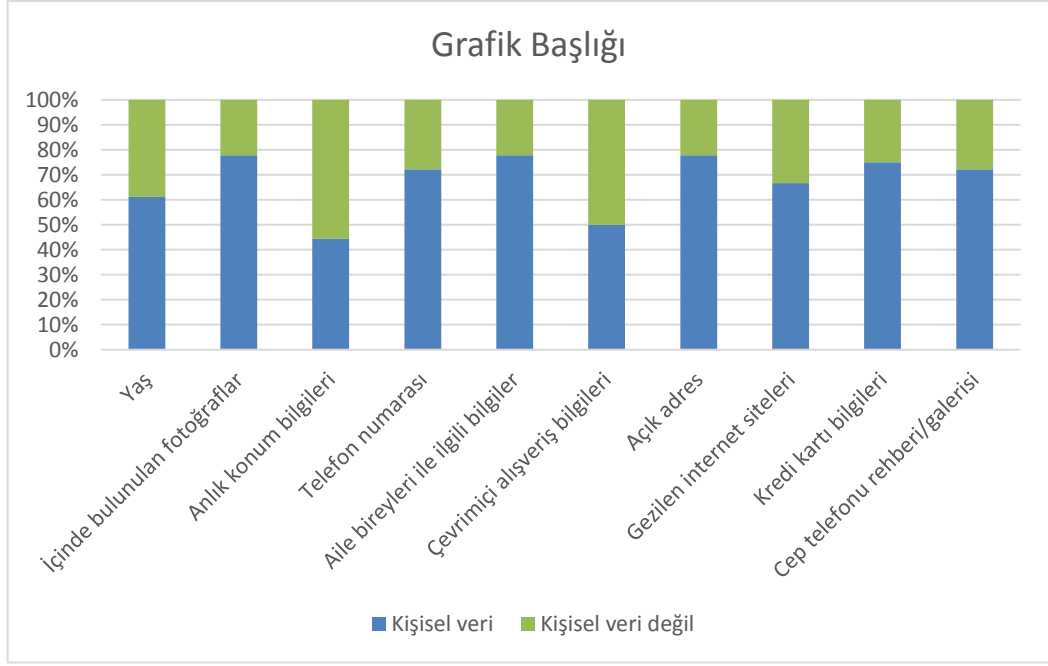
3.5.3. Katılımcıların kişisel verileri sınıflandırması

Katılımcılara görüşme öncesinde verilen ön görüşme formunda kişisel verilere örnek olarak 10 farklı içerik belirtilmiş ve bunlardan hangilerini kişisel veri olarak gördükleri sorulmuştur. Ayrıca kişisel veri olarak gördükleri diğer içerikler ve bunların öneminin daha detaylı öğrenilmesi amacıyla açık uçlu olarak “neleri kişisel veri olarak görmektesiniz?” sorusu katılımcılara yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 7’de gösterilmiştir. Aynı zamanda kaç katılımcının hangi seçeneği kişisel veri

olarak gördüğü ve kaç katılımcının da kişisel veri olarak görmediği, Şekil 3'te görselleştirilmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların kişisel verileri sınıflandırması

Katılımcı no	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Yaş	x	x	x	x	x		x				x	x	x			x	x	
İçinde bulunulan fotoğraflar	x	x	x		x		x	x	x	x	x		x	x		x	x	x
Anlık konum bilgileri	x		x	x	x						x			x			x	x
Telefon numarası	x	x	x	x	x	x	x				x		x	x	x		x	x
Aile bireyleri ile ilgili bilgiler	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x		x		x		x	x
Çevrimiçi alışveriş bilgileri	x		x	x	x	x	x				x	x						x
Açık adres	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x		x	x			x	x
Gezilen internet siteleri	x		x	x	x		x	x			x	x		x		x	x	x
Kredi kartı bilgileri	x	x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x		x	x
Cep telefonu rehberi / galerisi	x	x	x	x	x	x	x	x			x		x	x			x	x

Şekil 3: Katılımcıların cevaplarına göre kişisel verilerin değerlendirilmesi

Ön görüşme formunda belirtilen seçenekler dışında katılımcılar farklı içerikleri de kişisel veri olarak belirtmiştir.

“Ayakkabı numarası bile benim için kişisel veridir.” (Katılımcı 3)

“Benim kendi harddiskim olduğunu varsayarsak, bunun içindeki kendime ait fotoğraflar, müzikler, onun dışında kendi yazdığım senaryolar, metinler, şiirler, bunların tamamı benim kişisel verim ama onun dışında örnek veriyorum herkeste olan şeyler benim kişisel verim değildir. Örnek vereyim, film arşivim vardır, bu kişisel veri değildir, bunu herkesle paylaşabilirim. Ama kendi fotoğraflarımı herkesle paylaşmam ya da müzik arşivimi tabii ki paylaşabilirim ama nedir, kendime ait bir playlist'im vardır, bu benim kişisel verim olabilir. O biraz daha özel olabilir.” (Katılımcı 4)

“Sosyal medya da tabii iletişim adreslerimi sosyal medya da kullandığım için mevcut oluyor internet ortamında. Sosyal çevrem biliniyor bazı dijital olsa da mecralar tarafından. Kimlerle iletişimde olduğumu biliyorlar. Onun dışında politik görüşüm, ilgi alanlarım ne tür şeylerden hoşlanıp alışveriş yaptığım, bu konuların hepsi sosyal medyanın elinde. Yani ben hiçbir şey vermesem de sayfaları takip ettiğimden onlar benim ilgi alanlarımı belirleyebiliyor.” (Katılımcı 5)

“Kişisel veri olarak bana ait olan ve benim paylaşmadığım her şey benim için kişisel veridir. Mesela şöyle bir örnek vereyim. Ben en yakın arkadaşşıma bir bilgi verebilirim, bir sırrımı verebilirim ama onu sadece yakın arkadaşşıma veririm, başkalarına vermem.” (Katılımcı 6)

“Özellikle sosyal medyada yazdığımız e-mail de olabilir orada. Tecrübelerimiz olabilir, tercih ettiğimiz kitaplar olabilir. Kişiliğimizi inşa ettiğimiz süreçlerde katılan şeyler bunlar. Bu yüzden bunların hepsi birlikte kişiseldir.” (Katılımcı 11)

“Onun dışında tabii bize küçüklüğümüzden beri ilk aklımıza gelen şey tabii ki de mahremiyet bölgeleri. Yani gerçekte paylaşılan fotoğrafların açık veya kapalı şekilde olması hani. Cinsel açıdan.” (Katılımcı 13)

“Beğendiği müzik grubunu görmem bile benim onun hakkında bir şey bildiğimi düşündürüyor karşı tarafa, bir güven sağlıyor. O yüzden bence tüm bilgiler kişisel; fotoğraf, yaş, numara, beğeniler, gidilen yerler vs...” (Katılımcı 17)

Katılımcılar bazı noktalarda ön görüşme formunda işaretledikleri içerikler hakkında daha ayrıntılı görüşlerini belirtmiştir. Yaş ve fotoğrafların kişisel bilgi olması konusunda katılımcılar arasında farklı görüşler bulunmaktadır.

“Yaşı neden kişisel bir veri olarak ele alıyorum... Şu sebepten; benim yaşımı bilen ve benim hesabımda ekli olmayan karşı cins erkekler, benim yaşımı kendilerine uygun görerek bana mesaj atabilirler. Benimle konuşmak isteyebilirler. Bunları benim sürekli engellemem mümkün değil ve benim canımı sıkın durumlardır bunlar.” (Katılımcı 2)

“Onun dışında da mesela yaşın mahremiyet sınırları içerisine girdiğini düşünmüyorum. Yaşımı herhangi bir insanın bilmesi bir problem teşkil etmez benim için çünkü.” (Katılımcı 14)

“Yaş o kadar önemli değilmiş. Herkes bilebilir.” (Katılımcı 15)

“Yaşımın ve fotoğraflarımın korunmasını tabii isterim ama yaşım ya da girdiğim siteler çok önemli değil.” (Katılımcı 16)

İçinde bulunulan fotoğrafların kişisel veri olup olmadığı konusunda da katılımcılar farklı cevaplar vermiştir.

“Fotoğraflarım dışında her şey. Instagram’da fotoğraflarımı paylaşıyorum.” (Katılımcı 9)

“İçinde bulunulan fotoğraflar da öyle ama zaten benim içerisinde bulunduğum bir fotoğraf paylaşılıyorsa sosyal medyada, benim bir arkadaşım paylaşıyor demektir, ben de doğal olarak buna müsaade edeceğim için o paylaşım bir sıkıntı teşkil etmez.” (Katılımcı 14)

“Benim çektiğim fotoğraflar herkese açık olduğunu düşünüyorum. Öyle özel bir şey olacağını düşünmüyorum. Zarar vereceğini ya da rahatsız olacağım şeyi çekmezdim.” (Katılımcı 15)

Kişisel verilerin açığa çıkması durumunda neler olabileceği hakkında iki katılımcı görüş bildirmiştir.

“Mesela bir yerde araştırma görevlisi olarak işe başlıyorum, öğrencilerle aramda bir yaş fark olacak. Belki bunu söylemek isteyebilirim. Bence bu da çok özeldir, mahremdir.” (Katılımcı 1)

“Yani bir iş görüşmesinde bile oraya gitmeden önce bütün Facebook’taki içeriğin; neyi beğenip neyi beğenmediğin, hangi grupları takip ettiğin, her şey kontrol ediliyor sonuçta. Bunlar da benim kişisel verilerime giriyor.” (Katılımcı 3)

3.5.4. Mahremiyet ihlalinin yol açacağı sorunlar

Araştırmada 18 katılımcının 16'sı, mahremiyet ihlallerinin yol açacağı sorunları doğrudan tanımlamıştır. Araştırmada dile getirilen tehditler; dolandırıcılık, kişisel içeriklerin manipüle edilerek tekrar yayınlanması, verilerin üçüncü taraflara satılması, fiziksel ve psikolojik tehditler ve iş hayatına dair tehditler olarak sınıflandırılabilir.

Katılımcılardan 2 tanesi, mahremiyet ihlalinin dolandırıcılığa yol açabileceğini ifade etmiştir.

“Mesela T.C. kimlik numaramdaki bilgilerle insanlar oradan paraları yürütebiliyor. Dolandırıcılık çok oluyor.” (Katılımcı 15)

“Benim hacker arkadaşım var, şöyle bir cümle duymuştum ondan: “Limiti düşün, 500-600 liralık kartlar artık forumlarda çerez olarak dağıtılmaya başlandı.” Artık insanlar büyük hesapların peşinde diyorlardı. Örnek veriyorum, sizin 5000 liralık kartınız var ama ödemesi çok gecikmiş durumda. Kendileri hemen bir banka numarasına benzer bir numara alıp sizi arıyorlar. “Ödeme yapmazsanız haciz gelecek” diye insanların gözünü korkutuyorlar. İşlerini bu şekilde yapıyorlar. Böyle yapıp, parayı yatırdığınız anda hemen kartınızdan o parayı çekerek aslında kendi hayatlarını bu şekilde idame ettiren insanlar var.” (Katılımcı 4)

Katılımcıların 5'i, internet ortamında mahremiyetin ihlal edilmesinin, kişisel içeriklerin manipüle edilebilmesine neden olacağını savunmaktadır.

“Sonuçta Photoshop diye bir şey var. Biz de oynuyoruz mesela. Tabi dışarıda bu çok farklı yerlere gidebiliyor bazen. Şantaj olaylarına da gidebiliyor. O yüzden o da mahremiyet konusuna girer.” (Katılımcı 8)

“Ben fotoğraf koyuyorum, bunu biliyorum ki birileri çok rahat alabilir. Çok rahat bir yerlerde kullanabilir, örneklerini de gördüm. Arkadaşımın başına geldi. Manipüle edilerek. Bikinili fotoğraflar, çok güzel Photoshop çalışmasının ardından değişik değişik yerlerde boy gösterdi.” (Katılımcı 13)

“Hatta ben şöyle bir durum yaşamıştım, benim Instagram'daki fotoğrafım alınıp, benim adıma farklı bir hesap açılmıştı. Bu yaz oluyor bu olay. Bu benim canımı çok sıkkan bir olay oldu. (...) Olmadığım biri gibi gözükebilirim dışarıdan. Yani benim fotoğrafım alınıp altına farklı farklı yazılar yazılıp paylaşıldığı takdirde aslında benim duygu ve düşüncelerimi ifade etmeyip, hatta beni göstermek istedikleri şekilde ifade etmiş olabilirler beni. İnsanlar da onu ben sanacaklarından dolayı bu büyük bir problem teşkil ediyor.” (Katılımcı 14)

“Kötü yerlerde kullanılabilir diye düşündüm ilk önce.” (Katılımcı 16)

“Senin adına başka hesap açabilir. Benim asıl kaygım o ya. Benim özel hayatıma girmesi ya da benim hesabımı kullanarak başka şeyler yapması.” (Katılımcı 18)

2 katılımcı, mahremiyet ihlallerinin kişisel verilerin üçüncü taraflara satılmasıyla sonuçlanabileceğini düşünmektedir.

“İnternet üzerindeki benim verilerimi satarak kâr ediyorlar ve o sattıkları şirket de bana sürekli reklam gönderiyor. Çünkü benim hakkımda belli bir veriye sahipler. Telefon numaram var mesela, veya

daha önceden girmiş, beğenmiş olduğum bir sitenin verileri var, hangi tarzda şeyler beğendiğime dair.” (Katılımcı 3)

“İnternet pazarlaması için kullanılabilir. Hackerlar için kullanılabilir. Şöyle bir şey var. Facebook’u örnek olarak vereyim mesela. Benim hangi zaman tünelimde hangi sayfamın postunda daha fazla zaman geçirdiğimi ölçerek bana ona yönelik reklamlar gösteriyor. Bunun için benden sadece üye olurken onay alıyor. Ama internet kullanma becerisine çok fazla hâkim olmayan bir insan onun karşısına çıkan reklamın kendinin verdiği bilgilerden dolayı çıktığı çok net bilmiyor. Geri pazarlama, yeniden pazarlama için kullanıyor Facebook bunu, bu bilgileri.” (Katılımcı 5)

4 katılımcı, internet ortamında mahremiyet ihlalinin fiziksel ve psikolojik tehditlere yol açabileceği gibi, iş hayatını da olumsuz yönde etkileyebileceğini belirtmiştir.

“İnsanların benim zayıf yönlerimi bilmelerini istemem her zaman. (...) Bu, ileride iş bulacağım kurumda, ya da okulda arkadaşlarımla aramda bir husumet yaratabilir yani.” (Katılımcı 1)

“Mesela açık adresin orada paylaşılması. Kimin iyi niyetli, kimin kötü niyetli olabileceğini tam kestiremediğimizden dolayı her şey gelebilir.” (Katılımcı 6)

“Çünkü birçok şey çıkabilir bundan. Sonuçta insanlar herkesle iyi anlaşmıyor. Herkes yaşanabilecek birçok olasılık varken ne bileyim seni sevmeyen bir insanının gelip senin ailen içindeki bilgileri bilmesi hoş olmaz mesela.” (Katılımcı 7)

“Mesela bir işe başvurduğumuz zaman CV gönderip başvuruyoruz. Sadece gönderdiğimiz CV araştırılmaz, o kişi ile ilgili internetteki tüm bilgiler aranır. CV’de diyelim ki bir şey anlatmış, ama sosyal medyada farklı bir duruşu varsa, o da göz önüne alınır. Sosyal medyada beğendiklerin, her şey göz önüne alınır. Çünkü ciddi bir işe başvuruyorsanız bunlar çok araştırılır. İdeolojin, seçtiğin kitaplar, girdiğin siteler, beğendiğin sayfalar, bunların hepsi kişiliğinin bir parçasını anlatıyor bence.” (Katılımcı 11)

Öte yandan, katılımcılardan 2’si, mahremiyet ihlalinin dikkat edilmesi gereken bir konu olduğunu düşünürken, aynı zamanda mahremiyet ihlalinin bir şekilde göz ardı edilebileceğini de ifade etmektedir.

“Yani sahte profil mi açacaklar? Ben kendi halinde ilahiyat okuyan biriyim. Bana kimse gelip de sataşmaz herhâlde diye düşünüyorum.” (Katılımcı 12)

“Ama bunları bir yerden sonra “zaten herkes yapıyor, zaten herkes fotoğrafını paylaşıyor” diye kendi içimizde tolere edebiliyoruz.” (Katılımcı 17)

3.5.5. Sosyal medyada kişisel içeriklerin güvenliği

Araştırmada, 18 katılımcıdan 15 tanesi internet ortamında verilerinin güvende olmadığını düşündüğünü ifade ederken, yalnızca 3 katılımcı internet ortamında verilerinin güvende olduğunu düşündüğünü belirtmiştir.

Bu doğrultuda katılımcılara internet ortamında mahremiyetlerini ve kişisel verilerini korumak adına ne gibi önlemler aldıkları sorulmuştur.

“Sadece gizlilik ayarı yapabilirim, başka yapabileceğim bir şey yok. Zaten artık hiç güvenim yok, zerre kadar güvenmiyorum bu gizlilik ayarlarına falan. İsteyen istediği gibi her şekilde bana ulaşır. Her şey gözler önünde. Hiçbir şey olmasa, en basiti, benim bir yakın arkadaşımı bulur, onun hesabı bende eklidir, ondan girer bakar yani. (...) Olay aslında tamamen bir şey paylaşmamakta.” (Katılımcı 1)

“Bazı fotoğraflarımı dönüp sildiğim oluyor. Bu yüzden zaten sosyal medya hesaplarımı kapatmayı düşünüyorum. En azından Facebook hayatımdan çıksın istiyorum.” (Katılımcı 2)

“Genelde zaten, mesela Instagram hesabım açık, biraz daha paylaşımına açık olduğu için, dışarıdan da görsünler diye ama Facebook adresimde sadece arkadaşlara olarak kapalı. Onun dışında zaten kendi kişisel bilgilerimi çok paylaşmadığım için... Bazen bazı içerikleri görmesini istemediğim arkadaşlar olabilir belki, o zaman da kişiye özel paylaşımlarda bulunabiliyorum.” (Katılımcı 3)

“Kendi güvenliğimi koruma noktasında aslında çok fazla bir şey yapamıyorum. Çünkü her şey bilgisayarımda ve telefonumda var. Oradan silsem de illa ki bir yerlerde karşıma çıkıyor. (...) Ben hiçbir şekilde önlem alabildiğimi düşünmüyorum. Sadece kamerayı bantlamakla kalıyor. Çünkü bilgisayarım girse bütün fotoğraflarım var. Gerçi ne kadar kullanılabilir fotoğraflarımı, onlar tartışılır. Ama çok önemli bir metin yazmışımdır, senaryom vardır elimde. Bu senaryomu ben nerede koruyacağım? Düşmanlarım varsa, sallıyorum şu anda. Bunları çok rahat elde edebilir yani.” (Katılımcı 4)

“Önlem aslında bir anlamda alıyorum ama şöyle alıyorum önlemi; bilgilerimi paylaşıyorum belki her yerle ama bilgilerimi nereyle paylaştığımı bilmem gerekiyor.” (Katılımcı 5)

“Aldığım önlemler, tanımadıklarımı kendi ağıma almıyorum. Şöyle, çok fazla kendimle alakalı bilgi vermiyorum da zaten. Yazdığım şeyler, eğitim bilgileri gibi herkesin bilebileceği şeyler. Onların dışında bana özel olan şeyleri paylaşmamaya özen gösteriyorum. (...) Şimdi sosyal medya üzerinden illa ki bir alışveriş yaptığımızda bile o alışverişle ilgili ona benzer birçok reklam alıyoruz mesela. Bu gösteriyor ki aslında bizim paylaştığımız her şey kontrol altında. Bize sınırlandırılmıyormuşuz gibi geliyor veya bize öyle gösteriliyor medyada. Ama aslında öyle değil.” (Katılımcı 6)

“Herhangi bir kişinin öğrenmesini istemediğim bir bilgi varsa, paylaşmıyorum direkt.” (Katılımcı 7)

“Arkadaşlar olarak mesela paylaşım yapıyorum, herkese açık yapmıyorum. (...) Kendim yerine daha çok manzara atmaya çalışıyorum. Temizliyorum çok varsa. Diyorum, niye koymuşum. Siliyorum böyle. Daha çok manzara içerikli. Mesela yeni hesap aldım. Sırf çizimlerim var orada. Artık sadece çizimler. Kendime bir sınır koymaya başladım bu konuda. Çünkü hiçbir şekilde güvenmiyorum bilgilerimizin, fotoğraflarımızın gizli kaldığına.” (Katılımcı 8)

“Ayarlar kısmında Gizlilik politikası mevcut. Ben orada her şeyi boş bırakıyorum. Hiç kimse görmesin diyorum. Bu yüzden Facebook kullanmıyorum, çünkü orada herkes her şeyi görebiliyor.” (Katılımcı 9)

“Facebook'ta gizlilik ayarlarını yapıyorum. Başka hiçbir şey yapmıyorum. Feyste de artık açıktır, çok kullanmadığım için. Twitter'da açık ama o zaten haberleri takip etmek için. Doğru haberler ancak Twitter'da bulunuyor.” (Katılımcı 10)

“Ben tüm paylaşımlarımı arkadaşlarım görsün şeklinde yapıyorum. Onu yaptıktan sonra arkadaşlarım içerisinde öyle bir korkum veya tedirginliğim olsa zaten onu arkadaşlıktan çıkarırım. Ondan gizlemek için kendimi yormam. Direkt silerim. (...) Bu sistemin ne kadar güvenli olup olmadığını

bilmiyoruz. Biz bilmediğimiz için güvenli olduğunu düşünüyoruz. Güvenli olmadığını biliyorum ama ne kadar güvenli olmadığını bilmediğim için bu konuda çok titizlikle bakmıyoruz belki maalesef.” (Katılımcı 11)

“Hesabımı gizlemek dışında bir şey yapmıyorum. Aslına bakılırsa şöyle, güncel olarak zaten paylaşıyorum dedim ya. Onun dışında kalıcı olan fotoğraflar için hesabım gizli. Story’de paylaştıklarım için de görmesini istemediğim kişileri engelliyorum. (...) Mesela snapchat’te fotoğraf atıyoruz birbirimize, hikayeye gitmiyor ama, ben başörtülü bir insanım, açık fotoğrafımı başka bir kız arkadaşımın atarken, bu snapchat tarafından, bu uygulamanın sahibi veya bunu denetleyenler tarafından olsun, büyük ölçüde görülüyordur diye düşünüyorum.” (Katılımcı 14)

“Sadece gerçek hayatta gördüğüm insanlar. Sosyal medya üzerinden tanıştığım hiç kimseye arkadaşlık kurmadım. (...) Başka bir önlemi bilmiyorum. Ama facebookta ayarlar kısmında özellikle facebook ta gizliyorum çünkü oradan çok rahatsız eden insanlar oluyor.” (Katılımcı 16)

“Twitter’da çok fazla açık etmiyorum kendimi. Yani direkt ad soyad bilgisi şeklinde bulunmuyorum, o kadar bilgilerimi vermiyorum. Güvende değil ya. Ben mesela düşünüyorum, çok rahat birisi fake hesapla beni takip edip ekran görüntüsü alabilir. Ne kadar gizli de olsa, hepsini sağlam bir şekilde takip etmiyorum çünkü, takipçilerimin hepsi tanıdığım insanlardan oluşmuyor” (Katılımcı 17)

“Her şeyimi gizliyorum, kapatıyorum. Yabancı ya da tanımadığım kimseyi kabul etmiyorum sosyal ortamda. Bir süre sonra sıkılıp hesabımı kapatıyorum.” (Katılımcı 18)

Katılımcılardan 3 tanesi, sosyal medyada güvende olmadıklarını fakat bilgilerinin ele geçirilmesinin kendilerine bir zararı olmayacağını belirtmektedir.

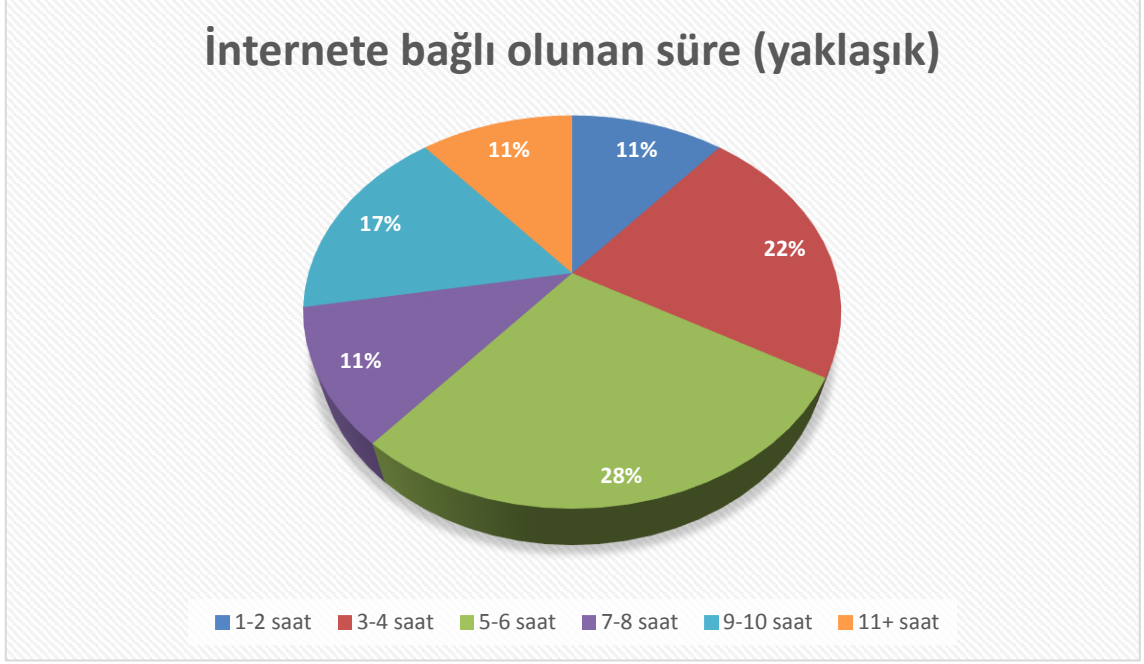
“Ben kendi halinde ilahiyat okuyan biriyim. Bana kimse gelip de sataşmaz herhâlde diye düşünüyorum. (...) Trilyonluk adam değiliz sonuçta.” (Katılımcı 12)

“Gerçi beni ne yapacaklar, o da ayrı bir konu da. Genelin arasında ben de gidersem o sıkıntı olur.” (Katılımcı 13)

“Ama bu noktada “eee geçse ne olacak?” diyorum. Bu şekilde kendimi rahatlatıyorum. Zaten insanların çok fazla fotoğrafı var. O “keşfet” kısmına (Instagram’ı kastediyor) bir sürü fotoğraf düşüyor. Benimkilerin de dikkat çekici bir yanı olduğunu düşünmüyorum onların arasında. Muhtemelen bir şey olmayacağını düşünerek paylaşıyorum zaten.” (Katılımcı 17)

3.5.6. Katılımcıların sosyal medya kullanım alışkanlıkları

Ön görüşme formunda katılımcılara yöneltilen “günlük internete bağlı olduğunuz zaman ortalama kaç saattir?” sorusuna verilen cevaplar, Tablo 4’te paylaşılmıştır. Kullanım süreleri Şekil 4’te görselleştirilmiştir.

Şekil 4: Katılımcıların internete bağlı oldukları süre

Ön görüşme formunda katılımcıların sosyal medya araçlarını hangi amaçlar için kullandıkları da sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 6 ve Şekil 2’de paylaşılmıştır. Derinlemesine görüşme esnasında bu amaçlar katılımcılara tekrar sorulmuş ve yapılan paylaşımların içeriklerini ve amaçlarını anlamaya yönelik sorular yöneltilmiştir. Bu konuda alınan cevaplar; politik paylaşımlar, eğlence amaçlı paylaşımlar, haber alma amaçlı paylaşımlar, insanlarla iletişim halinde kalma ve fotoğraf paylaşımları başlıkları altında değerlendirilmektedir.

Katılımcılardan 1 tanesi, sosyal medya araçlarını politik duruşlarına yönelik paylaşımlar yapma amacıyla kullandığını belirtmiştir.

“Sosyal medya da aslında yüzde olarak değerlendirirsem eğer %30-40 politik görüşüme yönelik şeyler paylaşıyorum. Daha doğrusu tepkime yönelik şeyler paylaşıyorum.” (Katılımcı 5)

Araştırmaya katılan 4 katılımcı, sosyal medya araçlarını eğlence amaçlı paylaşımlar için kullandığını belirtmiştir.

“Genelde astronomi ile ilgili, uzayla ilgili paylaşımlarım vardır ve şiir yazarım çok.” (Katılımcı 2)

“Facebook üzerinden baktığımda daha çok eğlence programları ve etkinlikler. Etkinlikleri paylaşmayı severim, herkes haberdar olsun diye. Benim de Facebook üzerinden haberdar olup katıldığım birçok etkinlik var. Hepsine de iyi ki gitmişim diyorum. O yüzden etkinlikleri çok paylaşıyorum. Kısa filmleri paylaşıyorum. Bunların haricinde bana çok komik gelen şeyleri paylaşıyorum.” (Katılımcı 6)

“Eğleniyorum. Zaman geçiriyorum. Zaten fotoğraf çekmeyi de çekinmeyi de çok seven birisiyim. O yüzden benim hoşuma gidiyor. Mesela snapchat te grubumuz var mesela haberleşmek için kullanıyoruz.

Ben bunu yedim bu çok güzel ya da ben buraya gittim burası çok güzelmiş gibi birbirimize haber vermek için kullanıyoruz.” (Katılımcı 16)

“Instagram’ı ya da Pinterest’i çok sık kullanıyorum. Çünkü paylaşım yapıyorum, çünkü eğlenceli geliyor. Ne kadar güvenli, onu bilmiyorum. O da belli değil zaten. (...) Boş vakti öldürmek ya.” (Katılımcı 18)

Araştırmada katılımcıların sosyal medyada araçlarını kullanım amaçlarından birisi de fotoğraf paylaşımı olarak tespit edilmiştir. 9 katılımcı sosyal medya araçlarını fotoğraf paylaşmak amacıyla kullanmaktadır.

“Instagram’da paylaştığım fotoğraflar sadece çektiğim fotoğraflar. Kendi kameramla çektiklerim. Portfolyo sayfası gibi. Kendime ait fotoğraf, üç senedir falan kullanıyorum mesela ama iki tane şu anda. Yani şu anda 70 tane fotoğraf varsa iki tanesinde ben varım.” (Katılımcı 3)

“Kendi kişisel fotoğraflarımı paylaşıyorum. Beğendiğim çalışmalarını paylaşıyorum. Kendi alanımla ilgili resim vs. olarak.” (Katılımcı 7)

“Sosyal medyada daha çok fotoğraf içerikli oluyor. Yaptığım çizimler, illüstrasyonlar oluyor. Genelde böyle.” (Katılımcı 8)

“Örneğin Instagram’da fotoğraflarımı paylaşıyorum.” (Katılımcı 9)

“Instagram’da fotoğraf paylaşıyorum. Arkadaşlarla birlikte çektiğimiz fotoğrafları genellikle. Sadece kendimin bulunduğu fotoğrafları paylaşmıyorum. Arkadaşımla çektiğim bir fotoğrafsa paylaşıyorum.” (Katılımcı 10)

“Kendi fotoğraflarımı paylaşıyorum.” (Katılımcı 12)

“Kalıcı olarak fotoğraf paylaşılıyor ya hani, orada çok fazla fotoğraf paylaşmamakla birlikte, story denilen yerde paylaşıyorum genel olarak. Önceden daha çok kalıcı fotoğraf paylaşıyordum ama belli bir zaman sonra o da çok paylaşılmamaya başlandı. Yani tabiri caizse modası da geçti. Onun dışında ben biraz seçici bir insanım. Hani gerçekten çok güzel olsun fotoğraf. Hem çekilen mekan güzel olsun, hem ben güzel çıkayım, hem üstümde daha farklı bir kıyafet olsun diğer fotoğraflara göre. Bu tür şeyleri dikkate aldığım için de orada çok fazla paylaşım yapmıyorum. Onun dışında son zamanlarda özellikle, belki bir sekiz dokuz aydır dediğim gibi story’de paylaşıyorum. Onda da yüzde yetmiş oranında arabada giderken snap atıyorum. Ya da yaptığım bir sporu çekiyorum. Mesela ben atıcılık yapıyorum ve ok atarken beni çekiyor arkadaşlarım. Ya da ben işte oklarımı, yayımı çekip atıyorum.” (Katılımcı 14)

“Kendi fotoğraflarımı paylaşıyorum. Sevdiğim insanların fotoğraflarını paylaşıyorum. Kuzenim var bir tane yeğenim var onu paylaşıyorum. Ama ablam nazara inandığı için onları kaldırmamı istedi.” (Katılımcı 15)

“Instagram da fotoğraf paylaşıyorum. Kendi fotoğraflarımı. Daha çok arkadaşlarımla olan fotoğraflarımı. Ailem ile olan fotoğraflarımı paylaşıyorum. Snapchat te de daha çok dışarıyı paylaşıyorum. Oturduğumuz bir yeri gittiğimiz bir mekânı. O an güzel gelen yediğim bir şey ya da ortamı paylaşıyorum. Anlık şeyleri 24 saat içinde silindiği için çok kalıcı olmayan şeyleri paylaşıyorum. Ama çok beğendiğim bir fotoğrafı instagram da paylaşıyorum.” (Katılımcı 16)

Araştırma kapsamında bir katılımcı sosyal medya araçlarını haber kaynaklarına ulaşma amacıyla kullandığını ifade ederken, bir katılımcı da duygularını paylaşmak amacıyla sosyal medyayı kullandığını belirtmiştir.

“Twitter üzerinden haber sitelerini takip ediyorum. Normalde Twitter’ımı kapatmıştım. Ama gazetecilik öğrencisiyim ve Twitter’a ihtiyaç duydum. Özellikle 15 Temmuz sürecinde çok ciddi sıkıntılar yaşandı, haber alamıyoruz, ne oluyor falan. Bütün haber sitelerini takip etmeye başladım.” (Katılımcı 1)

“Bazen güzel anlarımı paylaşıyorum. Diyelim ki yeni bir şehir ziyaret ettiğimde orada güzel bir görüntü yakalayabiliyorsam onu paylaşıyorum. Ben bir ifadeye inanıyorum, mutluluk ancak paylaştığında anlaşılır. Ben gördüm diye yeterli gelmez, başkaları da görsün isterim. Benim düşüncelerim bazen bir konu hakkında, ya da etkilendiğim ifadeleri paylaşıyorum. Özlediğimde bazen ailemin fotoğraflarını paylaşıyorum.” (Katılımcı 11)

Araştırma esnasında, paylaşım yaparken neyi amaçladıkları sorulan iki katılımcı, paylaşımlarının “beğenilme” amacı taşıdığını ifade etmiştir.

“Aslında biraz sosyal olduğumu göstermek. Nasıl diyeyim, vakit geçirmek, onları göstermek. İğgüdüsel bir şeydir belki, bilmiyorum ama. Ben bazen sosyal olduğumu göstermek amaçlı da yapabiliyorum bazı şeyleri. Aktivite yapıyorum, eğleniyorum, arkadaşlarım var...” (Katılımcı 8)

“Fotoğraf paylaşırken, beğenilmek.” (Katılımcı 17)

3.5.7. Sosyal medya: tercih mi, zorunluluk mu?

Konuşmanın gidişatına göre katılımcılara sosyal medya kullanımının günümüzde bir tercih mi yoksa zorunluluk mu olduğu sorusu sorulmuş ve her iki görüşü de destekleyen cevaplar alınmıştır. Sorunun yöneltildiği 5 katılımcıdan 3 tanesi günümüzde sosyal medya kullanımının çeşitli sebeplerle zorunlu hâle geldiğini savunmaktadır.

“Bir şekilde artık hayatımızın parçası olmuş onlar. Yani bütün haberleşmemizi o programlar üzerinden yapıyoruz. Dersin işleyişini bile artık o program sayesinde, Facebook’ta açılan grup sayesinde işliyor. Üniversitenin kendi sisteminden değil de, Facebook sayfaları üzerinden işliyor. Yani bir şekilde zorla Facebook kullanımına maruz kalıyoruz.” (Katılımcı 3)

“Birçok şeyde sosyal medyayı kullanıyoruz. Ben kullanmasam bile bir hocanın bile dediği “arkadaşlar Facebook grubu kurduk, notları oradan alabilirsiniz.” Ya da etkinliğimizi Facebook ya da Instagram üzerinden paylaşıyoruz. Bunlar senin onu kullanmama hakkını engelliyor. Mecbur kullanıyorsun, kullanmak zorunda bırakılıyorsun. Açıkçası çok da bir çaresi yok gibi görünüyor. En fazla kendinle alakalı bir şey paylaşmazsın diyeceğim, ama sen paylaşmasan da başkaları etiketliyorlar zaten. (...) Bir zorunluluk. Mecbur bırakıyorlar çünkü. Her şey onun üzerinden dönüyor. Sanki sosyal medya yoksa sen de yoksun, senin varlığının da bir anlamı yok.” (Katılımcı 6)

“Sıkıntı şu, okulum Facebook ile ilgili. Şimdi üniversite hiçbir şekilde Facebook’la ilgili olmasaydı, hocalar olmasaydı, arkadaşlarıma başka bir yerden ulaşabilseydim ya da kurumların, öğrenci kulüplerinin sayfaları orada olmasaydı, ben kapatırdım. Çünkü Facebook’ta bunlar dışında çok zaman harcamıyorum.

Genelde insanlarla iletişime geçeceksem Whatsapp'tan geçiyoruz. Ama şimdi okulda bir duyuru olur, kapatırsam ben haberdar olamam diye, birine sorsan belki sana söylemez, takip edemem diye bağlı kalıyorum.” (Katılımcı 11)

Katılımcılardan 2 tanesi ise sosyal medya kullanımının bir zorunluluk olmadığını, tercihe bağlı olduğunu ifade etmiştir.

“Rızaya bağlı ama bunu sosyal medya ben kendi açımdan ben bunu rızamla veriyorum.” (Katılımcı 5)

“Yoo, kullanılması zorunlu bir alan değil. İnsanlar kullanmayabilir de. (...) Bence şu an, gün içinde de, yıl içinde de, ay içinde de yaptığımız hiçbir şey zorunluluk değil. Tamamiyle kendi seçimimiz. Pekala her şeye restini çekip bırakabilirsin. (...) Çünkü bunlar bir ihtiyaç değil. Bunlar bir eğlence. Ben bu işi eğlence olarak görüyorum. Bunlar yeme içme kadar önemli şeyler **değil**. Uyumak gibi bir şey değil. Sadece işin eğlencesi.” (Katılımcı 13)

3.5.8. Mobil cihazlara yüklenen uygulamaların istediği erişim izinlerine yönelik tutum

Katılımcılara yöneltilen sorulardan birisi de, mobil cihazlarına yükledikleri uygulamaların istediği erişim izinleri konusundaki davranışları olmuştur. Katılımcılarda var olduğu tespit edilen iki tutum; erişim izinlerini doğrudan kabul etmek ve erişim izinlerine göre uygulamaları seçerek kabul etmek şeklindedir.

Katılımcılardan 9 tanesi, uygulama erişim izinlerini doğrudan kabul ettiğini söylemiştir. Burada dikkat çekici bir diğer nokta da, bu cevabı veren katılımcılardan 3 tanesinin “okumadan kabul ediyorum” şeklindeki ifadesidir.

“Eskiden dikkat ederdim, kapatırdım. İşte fotoğraflarınıza erişmek istiyor, konumunuza erişmek istiyor... Şimdi diyorum ki, aman zaten erişir, aç diyorum yani. Çünkü artık çok kolay. Benim telefonuma mı giremeyecekler, benim telefonumdaki bilgilere mi ulaşamayacaklar diye düşünüyorum.” (Katılımcı 1)

“Şimdi açıkçası bunu kabul etmeden zaten kendini kullanıma kapatıyor uygulama. Yani sen onu kullanmak istiyorsan buna evet demek zorundasın. Messenger kullanamadım ben uzun süre, yani onaylamadığım için. Artık en son hani arkadaşlarım falan mesaj atıyordu, sıkıntı çektiğim için onaylamak zorunda kaldım. Yani bu aslında bir tercih olarak gösteriliyor da, mecbur bırakılıyorsun, öyle bir şey.” (Katılımcı 2)

“İlk başta dikkat ediyordum. Bu trend de bir kullanım ise, ilk başta bu kullanıma dikkat ediyordum güvenemiyordum çünkü. Ama baktım ki benim prestijli olarak gördüğüm, güvenli olarak gördüğüm sitelerde sosyal medya paylaşımı ile giriş yapmamı istiyor. Herhalde dedim bunlarla ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ondan sonra bende veriyorum artık. Ayrıca kolay da geliyor yani. Kullanıcı bilgilerimi girmektense, bir butonla izin vermek üye olmak giriş yapmak daha kolay geliyor yani.” (Katılımcı 5)

“Şu anda bir sorun olmadığını düşündüğüm için okumadan kabul ediyorum yani.” (Katılımcı 7)

“Kabul et diyorum genelde. Mesela Instagram’ı indirdiğim zaman direkt geliyor alt alta. Yüklemesi için ona da basmamız gerekiyor.” (Katılımcı 8)

“Bunu sorduğu zaman kabul ediyorum. Çünkü hayır dersem o uygulamayı yükleyemiyorum.” (Katılımcı 9)

“Okumadan direkt kabul ediyorum onu. Çünkü aksi halde uygulamayı yüklemiyor galiba.” (Katılımcı 14)

“Dikkat ediyorum ama bazılarını kabul etmeyince yüklemiyor. Onlara bilerek isteyerek kabul ediyorum yüklemek için.” (Katılımcı 16)

“Yoo... Genelde direkt okey deyip geçiyorum. Yani okumuyorum, okuma alışkanlığım pek yok, çünkü sinir oluyorum. Niye, bilmiyorum. Riskli bir şey ama işte diyorum ya mesela şey var, pratiklik muhabbeti var ya. Aman işte bugün bankaya gittiğinde bile kredi alırken sana verilen taahhütnameyi vs. okumuyorsun direkt imzalıyorsun yani. Bu da benim için öyle bir şey herhalde. Aslında okumam gerekiyor. Ama genelde işte tamam hadi yükle şunu bir an önce falan diye yapıyorum.” (Katılımcı 18)

Katılımcılardan 5 tanesi, erişim izinlerini her uygulama için farklı şekilde değerlendirmekte ve erişim izinleri konusunda riskli olarak gördüğü uygulamaları mobil cihazına yüklememektedir.

“Özellikle konumu isteyen uygulamaları çok mecbur değilsem yüklememeye çalışıyorum. Zaten telefonumun GPS modu da çoğu zaman kapalıdır. Hiçbir yerde konum paylaş özelliğini, hani bazı uygulamalar vardır şuradayım buradayım diye, onları zaten hiç kullanmam.” (Katılımcı 3)

“Dikkat ediyorum, bakıyorum ona. Hatta birkaç tanesini seçenekten çıkarma şansım varsa çıkartıyorum direkt. Fotoğraflarıma ulaşmasını istemiyorum mesela. Ama şöyle bir durum oluyor onda da, ben fotoğraflarıma ulaşmasına izin vermedim diyelim, sonrasında fotoğraf yüklemek istediğimde yüklemiyor ve tekrar izin istiyor. Yani öyle ya da böyle bir şekilde o izni senden alıyor paylaşman için. İzni vermedikçe paylaşamıyorsun zaten. Buna dikkat etsen de elinden gelen bir şey yok. Ya fotoğrafı paylaşmayacaksın, ya da izin vereceksin.” (Katılımcı 6)

“Bakıyorum. Şimdi müzik uygulaması galeriye erişmek isterse bunda bir sıkıntı var demektir. Ama ne bileyim fotoğraflara erişen bir uygulama galeriye erişmek istese sıkıntı yok, amacı o zaten. Fotoğraf paylaşmak. Amaçlarına uygun şeyler yapıyorsa problem yok.” (Katılımcı 12)

“Hiç dikkat etmiyordum. Ta ki şu darbe olayları olduktan sonra dikkat etmeye başladım. Bazı oyunlarda mesela galerime ulaşıyor ya da rehberime ulaşıyorsa siliyorum.” (Katılımcı 15)

“Eğer çok fazla izin istiyorsa ediyorum, bakıyorum ne var diye. Çünkü bazıları gerçekten “eee daha ne istiyorsun” dedirtiyor gerçekten. Fotoğraflara, konuma, şuna buna. O zaman bir tedirgin oluyorum ve uygulama buna değer mi, onu düşünüyorum. Oyunsu falan boş ver deyip vazgeçebiliyorum. Ama eğer Facebook istiyorsa bunu yapmıyorum. Çünkü Facebook çok sık kullandığım bir sosyal medya aracı. Yoksa bir iki tanesine, e-posta adresine falan erişim istiyorsa onları çok umursamıyorum.” (Katılımcı 17)

3.5.9. Sosyal medya kullanıcılarının mahremiyet davranışları üzerine düşünceler

Katılımcılardan 10 tanesi, sosyal medya kullanıcılarının mahremiyet konusundaki tutum ve davranışları üzerine yorumda bulunmuştur. 3 katılımcı, genel tutumu “çok rahat” bulurken, katılımcılardan 6 tanesi de bunun kişiden kişiye değişen bir durum olduğunu ifade etmiştir.

3 katılımcıya göre sosyal medya kullanıcılarının büyük çoğunluğu, mahremiyet konusunda dikkatsiz veya umursamazdır.

“Yani ben arkadaşlarımdan çok görüyorum, böyle aile sırlarını ya da eşleriyle olan sorunlarını falan paylaşıyorlar. Çok mahrem şeyler... Ben bunları mahrem olarak nitelendiriyorum. Aile içinde ya da eşleriyle olan sorunlar, ya da iyi olan şeyler. Ya da ailesiyle paylaştığı özel bir an. Bunları çok da göz önüne dökmemeleri gerekiyor.” (Katılımcı 2)

“Bence umursamıyorlar. Çok sınırlı sayıda kişi var dikkat eden. Ben de dikkat etmiyorum bazen, ben de onların içindeyim.” (Katılımcı 8)

“Bence rahatlar, hatta bayağı rahatlar. Böyle benim hatta çok hoşuma gitmeyecek şekilde rahatlar. Ben hani mesela bahsettim ya son zamanlarda özellikle story’de paylaşıyorum, orada kendi fotoğrafımı zaman zaman paylaşısam da işte müzik, dağ, taş, orman, ok, kedi falan paylaşıyorum ama, insanlar mesela yirmi-yirmi beş tane nişan fotoğrafı da paylaşıyor. Tabi bu hani nazar gibi durumlar olması da söz konusu. Bunlar da tabi kıskançlık, negatif olarak etkiliyor. O kadar ayrıntılı paylaşmak mahrem tarafı oluyor. Yirmi tane nişan fotoğrafını paylaşmak ciddi anlamda bir mahremiyet ihlali bence. İnsanların buna çok fazla dikkat ettiğini düşünmüyorum. Bu konudan rahatsızım çünkü aynı fotoğraf mesela, sadece birinde sağa bakmış, birinde sola bakmış.” (Katılımcı 14)

Sosyal medyada kişinin kendi isteğiyle veya bilmeyerek mahremiyetini ihlal etmesinin amaçları hakkında 3 katılımcı benzer yorumlarda bulunmuştur.

“Neden yapıyorlar, çünkü yaşam standartlarının çok yüksek olduğuna inanıyorlar ve diğer insanları kendilerine imrendirdiklerini düşünüyorlar bu şekilde. İşte ben şuraya gittim, şu yemeği yiyorum, şunu içebiliyorum. Kızımın şunu yapıyorum, hocamla, annemle babamla bu akşam şu restorana gittim falan. Genelde zaten gözlemediğim kadarıyla pahalı mekânlar, pahalı yemekler çekiliyor. Kimse yediği bir kokoreci çekip atmıyor yani.” (Katılımcı 2)

“Hem hemcinslerine hem de karşı cinslerine bir şeyi lanse etmek için yapıyor hepsi.” (Katılımcı 12)

“İnsanlar o kadar mutsuz ki bence bu aralar genel olarak, mesela az önce bir arkadaşım Koton’da bir kıyafet giymiş, arkada o kabinlerin perdeleri var, kendini çekmiş. (...) Olay şu, istiyorsun almayı, alamıyorsun herhalde, onunla fotoğraf çekip kendini mutlu ediyorsun, sonra onu çıkarıp asıyorsun askıya ve gidiyorsun mutsuz yaşantına. Sonra o görsele gelen beğenilerle mutlu olmaya çalışıyorsun. (...) İş yok, güç yok, şekil kasayım, sosyal medyada havam olsun, takipçim artsın. Ben de kendimi lord zannedeyim tribini yaşayanlar var.” (Katılımcı 13)

Katılımcılardan 6 tanesi, sosyal medyada mahremiyet konusundaki tutumun kişiden kişiye değiştiğini, kimi kullanıcıların bilinçli davranıp dikkat ederken, kimi kullanıcıların da mahremiyet konusunda rahat olduklarını belirtmiştir.

“Çok rahatlar. Çoğu zaman insanlar gizli şeylerini paylaşıyorlar sosyal medyada. Aslında bu kişiden kişiye değişiyor. Kimileri çok dikkatliken kimileri de hiç dikkat etmiyor. Ama bana göre herkes rahat.” (Katılımcı 10)

“İnsanlar bu konuda yaşadıklarına göre davranıyorlar. Şöyle söyleyeyim, biri sevgilisinden ayrılmıştır, ya güçlü durmuştur, ayakta durmuştur, yıkılmadım demek için profilini açar, gelsin, baksın, görsün der. Ya da gizler, mahvolmuştur, yataklara düşmüştür, depresyona girmiştir, kapatır profilini. Bu, insanın yaşadığı olaylara bağlı bence.” (Katılımcı 12)

“İşte o insandan insana değişiyor. O, insanın sakladığı ya da çekineceği bir şey yoksa ama genel olarak herkes gizliyor. Benim arkadaşlarımdan hepsi dikkat ediyor.” (Katılımcı 15)

“Bence dikkat ediyorlar. Ama bu kişiden kişiye değişir ama benim etrafındaki insanlar. Şöyle de bir şey var; erişimini istemedikleri şeyleri bence paylaşmıyorlardır ya da oraya koymuyorlardır. Böyle dikkat ediyorlardır bence.” (Katılımcı 16)

“Yani değişiyor. Bazıları çok pımpirikli bence. Laptopunun kamerasını kapatacak kadar. Black Mirror izledikten sonra bende de o panik oldu da. Bazılarının hiç umurunda değil. Bütün bilgileri açık, fotoğrafları açık, her şeyi açık.” (Katılımcı 17)

“Bu kitleye göre değişiyor ya. Şimdi bilinçli kullanıcı ve bilinçsiz kullanıcı olmak üzere ikiye ayrılıyor bence. Çünkü çoğu insan, bilinçsiz kesim, kendi hesaplarını başkalarının görmediğini varsayarak hareket ettikleri için, çok fazla kendi haklarında bilgi bırakıyorlar.” (Katılımcı 18)

3.5.10. Sosyal medyada mahremiyet ihlali yaşanmaması için çözüm önerileri

Araştırma kapsamında mahremiyet ihlalleri yaşanmaması adına ne gibi çözüm önerileri sunulabileceği sorusu katılımcılara sorulmamıştır fakat katılımcılardan 3 tanesi bu konuda çeşitli görüşler bildirmiştir.

Katılımcı 2, paylaşımların daha farklı alanlarda yapılması gerektiğini söylemiştir.

“Yani bence kişisel şeylerini paylaşmasınlar. Şiir, hikâye falan yazsınlar. Kitap tavsiye etsinler ya da bilimsel alanda bir icat, bir buluş olmuş mu onu paylaşsınlar. Aksi takdirde ‘bana ne’ yani.” (Katılımcı 2)

Katılımcı 11, sosyal medya kullanımı hakkında okullarda çeşitli dersler okutulmasını önermektedir.

“İsterdim ki okullarda seçmeli ders olarak böyle bir şey olsaydı. Madem böyle bir dünyaya geldik, artık bilgi toplumundan ağ toplumuna geçtiğimiz için sosyal medyayı nasıl kullanacağımız, tehlikeler, öneriler konusunda bilgi almamız lazım.” (Katılımcı 11)

Katılımcı 13, kişinin sosyal medyada olumsuz bir olayla karşılaşmadan bu konuda dikkatli davranmayacağını düşünmektedir.

“Ben şunun taraftarıyım, insanların başına gelmeyince anlamıyorlar. İlla başına gelecek bir şey, o zaman dank edecek.” (Katılımcı 13)

Katılımcı 12 ise bu duruma farklı bir noktadan yaklaşarak, sosyal medyanın bir özel alan olduğunu söylemiş ve oradaki davranışları yargılayamamamız gerektiğini ifade etmiştir.

“Kimseyi de işte bakışıyla, makyajıyla, affedersiniz görüntüsüyle, giyimiyle prim yapıyor diye bence eleştiremeyiz. Çünkü orası onun sahası, orada bir alanı var, orada istediği şekilde davranabilir. Sen onu takip etmek zorunda değilsin. Engelle butonu var, basarsın, görmezsin. Yani insan bir şey yaptı diye onu taşlamaya, ona sürekli bir hakaretler saplamaya gerek yok. Engelle butonu var, engellersin rahatsız oluyorsan kardeşim. Çekilirsin köşene.” (Katılımcı 12)

3.6. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Çalışmanın bulgular bölümünde, araştırmaya katılan katılımcılara ait bilgilere ve katılımcıların sosyal medya ve mahremiyet bağlamında düşüncelerine yer verilmiştir. Bu bölümde yaş, cinsiyet, öğrenim görülen fakülte, uyruk gibi değişkenler ile verilen cevaplar arasında bir bağ olup olmadığı tartışılacak, aynı konuda verilen farklı cevaplar üzerinden sosyal medya ve mahremiyet kavramları yorumlanacaktır.

3.6.1. Yaş ile verilen cevaplar arasındaki ilişki

Araştırmanın sınırlılıklarından birisi, lisans veya yüksek lisans düzeyinde eğitim görüyor olmasıdır. Araştırmada kartopu örneklem modeli kullanıldığından dolayı araştırma öncesinde bir yaş sınırı belirlenmemiş, katılımcılar yalnızca öğrenim durumuna göre seçilmiştir. Bunun bir sonucu olarak araştırmada katılımcılar 19 ile 28 yaş aralığında yer almaktadır.

Araştırma kapsamında yöneltilen sorular ve katılımcılardan alınan cevaplar incelendiğinde, yaş ile cevaplar arasında olumlu ya da olumsuz bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla araştırma sonucunda yaşın sosyal medya ile mahremiyet bağlamında tutum ve davranış açısından bir fark oluşturmadığı sonucuna varılmıştır.

3.6.2. Cinsiyet ile verilen cevaplar arasındaki ilişki

Araştırmaya başlarken kadın ve erkek katılımcı sayılarının eşit olması öngörülmüş, kartopu örneklem modeli ile katılımcılar seçildiğinden dolayı cinsiyet dağılımında istenen oran yakalanamamıştır. Araştırmaya katılanların 13'ünün kadın, 5'inin erkek olması, kadınların araştırma konusuna daha fazla ilgi duyduğu göstermekte, bu sebeple kendilerinden önceki katılımcıların da araştırmacıyı bir başka kadın katılımcı ile görüşmeye yönlendirdiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Araştırma kapsamında katılımcılara günde yaklaşık olarak kaç saat internete bağlı olduğu sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 4'te paylaşılmıştır. Bu tabloya göre erkek katılımcılar, kadın katılımcılara oranla daha fazla süre çevrimiçi olmaktadır. 13 kadın katılımcının günlük internete bağlı geçen sürelerinin aritmetik ortalaması 5,77 saattir. Erkek katılımcıların internete bağlı olarak geçirdiklerini söylediği sürenin aritmetik ortalaması ise 9 saattir.

Kadın katılımcıların benzer cevaplar verdiği bir soru, sosyal medyada mahremiyet ihlalinin yol açabileceği sonuçlarla ilgilidir. Dört kadın katılımcı, sosyal medyada paylaştıkları fotoğrafların manipüle edilerek farklı ortamlarda paylaşılması konusunda kaygı duyduğunu belirtmiş, bir erkek katılımcı ise bir başka kadın arkadaşının başına bu tür bir olay geldiğini anlatmıştır. Dolayısıyla araştırma sonucunda kadınların sosyal medyada paylaştıkları fotoğrafların manipüle edilmesi ve başka ortamlarda paylaşması konusunda bir kaygı duyduğu sonucuna varılmıştır. Erkek katılımcılar ise bu konuda olumlu ya da olumsuz bir ifade kullanmamıştır.

Araştırma kapsamında sosyal medyada paylaştıkları içeriklerinin başkalarının eline geçmesini istemeyen fakat geçerse de bunun kendilerine çok fazla zararı olmayacağını savunan üç katılımcıdan ikisi erkektir. Alınan cevaplar, her iki cinsiyetin de sosyal medyada bazı tehlikelerle karşılaşabileceğini düşünürken, erkeklerin bu konuda kadınlara göre daha rahat olabileceğini göstermektedir.

Katılımcıların sosyal medya araçlarında kendi fotoğraflarını paylaşmaları konusunda kadın ve erkek katılımcılar arasında farklılık bulunmaktadır. 5 erkek katılımcıdan 1'i sosyal medyayı kendi fotoğraflarını paylaşmak amacıyla kullandığını ifade ederken, 13 kadın katılımcıdan 6'sı sosyal medyayı kullanım amaçlarından birisi olarak kendi fotoğraflarını paylaşmayı görmektedir. Araştırmada elde edilen bu bulgu, kadınların sosyal medyada kendi fotoğraflarını erkeklere oranla daha fazla paylaştığını göstermektedir.

3.6.3. Uyruk ile verilen cevaplar arasındaki ilişki

Araştırmaya katılan katılımcılardan 15'i Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı iken, 3 katılımcı farklı ülkelerden eğitim amacıyla Türkiye'ye gelen öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmada bir değişken olarak yabancı uyruklu katılımcıların verdiği cevaplarla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı öğrencilerin cevapları arasında bir fark olup olmadığı da ele alınmıştır.

Çalışma kapsamında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı öğrenciler ile yabancı öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar arasında bir fark görülmemiştir.

3.6.4. Öğrenim gördüğü fakülte ile verilen cevaplar arasındaki ilişki

Araştırmada farklı toplumsal grupların temsil edilebilmesi amacıyla farklı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin katılımı sağlanmıştır.

Diğer fakültelerde öğrenim gören katılımcılardan farklı olarak İlahiyat Fakültesi öğrencisi iki katılımcı, sosyal medyada paylaşılan fotoğrafların “nazar”a sebep olabileceğini ifade etmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bir başka veri, katılımcıların sosyal medyayı kullanım amaçları ile ilgilidir. İletişim Bilimleri Fakültesi ile Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğrenim gören toplam 3 katılımcı, meslekleriyle bağlantılı olarak sosyal medya araçlarını kullandığını belirtmiştir. İletişim Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören katılımcılardan birisi Basın Yayın Bölümü öğrencisi olduğu için Twitter'da haber sitelerinin hesaplarını takip ettiğini söylemiş, İletişim Bilimleri Fakültesi'nden bir diğer katılımcı ise sosyal medya araçlarını çektiği fotoğrafları sergilemek için bir portfolyo sayfası olarak kullandığını belirtmiştir. Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğrenim gören bir katılımcı ise, sosyal medya araçlarını, yaptığı çizimler ve illüstrasyonları sergilemek için kullandığını ifade etmiştir.

Sosyal medya kullanımının bir tercih mi, zorunluluk mu olduğu sorusuna cevap veren katılımcıların tamamı, iletişim veya güzel sanatlar eğitimi gören katılımcılardır. Sosyal medya kullanımının günümüzde zorunlu olduğunu düşünen üç katılımcının tamamı lisans veya yüksek lisans düzeyinde iletişim eğitimi görmekteyken; sosyal medya kullanımının bir tercih olduğunu söyleyen iki katılımcı da lisans veya yüksek lisans düzeyinde güzel sanatlar eğitimi görmektedir.

3.7. Bulguların Yorumlanması

Araştırmanın başında bir dört araştırma sorusu ele alınmıştır.. Bu bölümde Araştırma soruları, katılımcılardan alınan cevaplarla birlikte değerlendirilecek ve yorumlanacaktır.

Çalışmanın ana araştırma sorusu olan “Üniversiteli gençlerin sosyal medya hesaplarında özel hayatlarına dair paylaşımlarda bulunurken mahremiyet kaygısı duyup duymadığı” sorusunun cevabı, mahremiyet kaygısı duyulduğu yönündedir. Katılımcılar arasında sosyal medya kullanımı sırasında mahremiyetin önemsiz bir kavram olduğunu söyleyen veya mahremiyet ihlali konusunda kaygı taşımayan kimse bulunmamaktadır. Bunun yanında katılımcıların mahremiyet ihlali konusundaki tutum ve davranışları oransal olarak farklılık göstermektedir.

Diğer yandan katılımcıların sosyal medya kullanım alışkanlıkları, mahremiyet kaygıları ile ters orantılı bir davranışı işaret etmektedir. Diğer bir deyişle, katılımcılar arasında kişisel bilgilerini sosyal medya ortamında paylaşmamaya dikkat edenler olduğu gibi, bilgilerinin güvende olduğundan emin olmamasına rağmen paylaşan katılımcılar da bulunmaktadır. Buna örnek olarak, sosyal medyada paylaşılan fotoğraflarının manipüle edilerek farklı ortamlarda yayınlanmasından kaygı duyanların tamamının kadın katılımcılardan oluşmasına rağmen, 13 kadın katılımcının 6’sının sosyal medyayı kullanım amaçlarından birisinin kişisel fotoğraflarını paylaşmak olması gösterilebilir.

Elde edilen veriler bağlamında, katılımcıların mahremiyet konusunda duydukları kaygıların davranış değişikliği oluşturmadığı tespit edilmiştir. Bu duruma sebep olarak, katılımcıların verdikleri “ben kendi halinde ilahiyat okuyan biriyim. Bana kimse gelip de sataşmaz herhâlde diye düşünüyorum.” ve “bunları bir yerden sonra ‘zaten herkes yapıyor, zaten herkes fotoğrafını paylaşıyor’ diye kendi içimizde tolere edebiliyoruz.” cevapları gösterilebilir. Katılımcılar, günümüzde çok fazla sayıda bireyin sosyal medyayı kullandığını, dolayısıyla herkesin içinde bulunduğu bir ortamda kendilerine zarar gelmeyeceğini düşünmektedirler.

Diğer yandan katılımcılardan 3’ünün belirttiği üzere günümüzde sosyal medya kullanımı bazı noktalarda zorunluluk hâlini almaktadır. Ders notları ve bilgileri sosyal medyada oluşturulan gruplar üzerinden paylaşmakta, işe alım süreçleri sosyal medya hesapları kontrol edilerek gerçekleştirilmektedir. Günümüzde herhangi bir sosyal medya hesabına sahip olmamak, Katılımcı 6’nın belirttiği üzere “var olmamak” ile eşdeğer

görülebilmektedir. Bu durum, kullanıcıların her ne kadar çeşitli kaygılar duysalar da sosyal medya araçlarını kullanmaya devam etmesine sebep olmaktadır.

Çalışmanın alt sorularından biri, kullanıcıların sosyal medyayı kamusal alan olarak mı yoksa özel alan olarak mı gördüğü ile ilgilidir. Katılımcılar cevapları arasında bu konuya doğrudan değinmemiştir fakat verdikleri cevaplar sosyal medyayı bir kamusal alan olarak kurguladıklarını göstermektedir. Katılımcı 7'nin belirttiği üzere sosyal medyada özel içeriklerini paylaşmayan katılımcılar olduğu gibi, Katılımcı 16 gibi sadece gerçek hayatta tanıdığı kişilerden gelen takip ve arkadaşlık isteklerini kabul eden kullanıcılar da bulunmaktadır. Kimi zaman ise Katılımcı 2 ve Katılımcı 18'in belirttiği gibi kullanıcılar, sosyal medya hesaplarını kapatmakta ve bu durumda kişisel verilerini üçüncü taraflardan koruduklarını düşünmektedirler. Katılımcılar arasında baskın eğilim ise, gizlilik ayarı gibi güvenlik önlemlerini aldıktan sonra sosyal medya araçlarını kullanmaya devam etmektir.

Çalışmanın bir diğer alt sorusu, bireyin üniversite öğrenimi boyunca edindiği tecrübelerle mahremiyet algısı arasında bir ilişki olup olmadığıyla ilgilidir. Farklı yaşlarda ve farklı düzeylerde eğitim gören katılımcılar arasında bu konuda bir fark bulunmamaktadır.

Çalışmanın üçüncü alt sorusu ise, yabancı uyruklu öğrenciler ile Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrenciler arasında mahremiyet algısı bakımından bir fark olup olmadığıdır. Çalışmaya katılan 3 yabancı ve 15 Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrenci arasında mahremiyet algısı bakımından bir farklılık görülmemiştir.

4. SONUÇ

2016’da TÜİK tarafından yapılan araştırmada⁴² elde edilen sonuçlar, Türkiye’de her on haneden sekizinin internet erişimine sahip olduğunu göstermektedir. Yine aynı araştırmada internet kullanıcılarının kullanım nedenleri arasında ilk sırada %82,4 ile “sosyal medya araçlarına ulaşma” bulunmaktadır. Sosyal medya kullanımının bu kadar yoğun olduğu günümüz ortamında, gerçek hayatta karşılaşılan sorunların benzerleriyle sanal ortamlarda da karşılaşılmaktadır. Bu sorunlardan birisi de mahremiyetin korunması sorunudur.

Gerçek hayatta toplumsallaşma sayesinde öğrenilen normlar, internetin nispeten yeni bir teknoloji sayılması sebebiyle sanal ortamda tam olarak uygulanamamaktadır. Bunun yanı sıra internet kullanımının asgari düzeyde teknoloji kullanım bilgisi gerektirmesi de, bilinçsiz olarak bazı normların dışına çıkılabilmesine sebep olmaktadır. Bu konuda, sosyal medyada paylaşılan kişisel içeriklerin gizlilik ayarlarının doğru yapılamaması örnek olarak gösterilebilir. Araştırma kapsamında örnekleme oluşturan 18 katılımcının tümünün 1989 ve sonrası tarihlerde doğduğu göz önüne alınırsa, tüm katılımcıların dijital yerli olduğu söylenebilir.⁴³ Dolayısıyla katılımcıların karşılaştıkları tehditlerin teknolojiyi kullanım zorlukları sebebiyle değil, bireysel tercihler sebebiyle ortaya çıktığı varsayılmaktadır.

Bu çalışmanın ilk bölümünde mahremiyetin sınırlarının toplumlar arasında farklılık gösterdiğinden bahseden çalışmalara yer verilmiştir. Diğer yandan internetin bütün dünyayı McLuhan’ın (1962, s. 31) beklentisinden de küçük bir köye dönüştürmesi, kültürler arası farklılıkların da hızla yok olmasına neden olmaktadır. Araştırma kapsamında görüşlerine yer verilen katılımcılardan 3 tanesinin farklı ülkelerden gelerek Türkiye’de öğrenim görmesine rağmen, araştırma sonucunda uyruğa bağlı bir farklılık bulunamaması da bu görüşü destekler niteliktedir. Fakat çalışma kapsamında yalnızca 3 yabancı uyruklu öğrenci ile görüşme imkânı bulunması, yabancı katılımcıların araştırmacıyı farklı yabancı katılımcılara yönlendirmemesi, kültürler arası bir değerlendirme imkânını sınırlandırmaktadır. Bu bulgudan hareketle internetin uluslardan ve coğrafyalardan bağımsız olarak kendi normlarını inşa etmekte olduğu söylenebilir.

⁴² <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21779>

⁴³ “Dijital yerlilik” ve “dijital göçmenlik” kavramları ilk defa Marc Prensky tarafından 2001 yılında kullanılmıştır. Prensky dijital yerlileri teknolojinin içine doğan, bilgisayarların, video oyunların ve internetin dijital dilini ana dili olarak konuşan bireyleri kastetmektedir (Prensky, 2001)

Her ne kadar katılımcıların tümü Prensky'nin sınıflandırmasına göre dijital yerli olarak görülse de, Türkiye'ye bilgisayar ve internet teknolojilerinin batılı ülkelerden daha geç gelmiş olması sebebiyle 1970-1999 arasında Türkiye'de doğan nesil "dijital melez" olarak da adlandırılmaktadır (Yıldız, 2012, s. 821). Bu noktadan hareketle, katılımcıların sosyal medya araçlarını aktif olarak kullanıp küresel internet kültürünün normlarına göre hareket ederken, içinde yaşadıkları toplumun normlarından ve değerlerinden de tam anlamıyla kopmadıkları söylenebilir. Araştırmada mahremiyet ve gizliliği önemsiz olarak gören herhangi bir katılımcı olmamasına rağmen, internet ortamına güvenmediğini dile getirip aynı zamanda sosyal medya hesaplarında kişisel içeriklerini sıklıkla paylaşan katılımcıların varlığı bu görüşü desteklemektedir.

Bu çalışmada teknolojik gelişmelerin mahremiyet üzerindeki etkilerine de değinilmiştir. Her teknoloji kendi kültürünü meydana getirmektedir ve bu kültürün yayılma hızı, teknolojinin yayılma hızı ile doğru orantılıdır. Türkiye'de internetin ilk defa 1993 yılında kullanılmasından günümüze kadar geçen 24 yılda (son yıllarda artan bir ivme ile) her on haneden sekizinde internet erişimi bulunması, dijital kültürün de aynı hızla yayıldığı sonucunu işaret etmektedir.

Günümüzde mahremiyet yalnızca internet ve sosyal medya araçlarının kullanımı ile ihlal edilmemekte, başka teknolojik gelişmeler de mahremiyet ihlallerini beraberinde getirmektedir. Güvenlik amacıyla şehirlerin önemli noktalarına yerleştirilen MOBESE kameralarının yanı sıra, ticari işletmelerde, konutlarda ve daha birçok yerde kullanılan güvenlik kameraları sürekli bireyleri izlemektedir. Bu kameraların kaydettiği görüntülerin yasal durumu hakkında yeterli düzenleme olmadığı için kamera kayıtları televizyon kanallarında ve özellikle de sosyal medya araçlarında serbestçe yayınlanabilmektedir. Bu çalışmada daha önce değinilen "Kardan Adamın İntikamı" başlıklı video bunun tipik örneğidir. İstem dışı olarak mahremiyetin ihlal edilmesinin bir başka örneği, biyometrik kimlik tanıma sistemleridir. Kullanımı hızla artan parmak izi, avuç içi, göz retinası okuma sistemleri ve benzeri teknolojik gelişmeler, bireyin kendine ait ve değiştirilemez özellikleri kopyalamakta, çoğaltmakta ve dağıtmaktadır. Günümüzde bu teknolojileri kullanan devlet kurumları ve ticari işletmelerin elinde büyük biyometrik kimlik verileri bulunmaktadır. Bu verilerin depolanması ve korunması konusunda alınan önlemler ise belirsizdir. Dolayısıyla günümüzde özellikle büyük şehirlerde bireyin mahremiyetini koruması gittikçe zorlaşmaktadır.

Araştırmada Katılımcı 6'nın belirttiği “sosyal medya kullanmayanların var olmuyor gibi düşünmesi” öngörüsü, günümüzdeki sosyal medya kullanım alışkanlıklarını açıklar niteliktedir. Görünürlük kavramı yeni popüler olan bir kavram değildir. Çalışmanın daha önceki bölümlerinde değinildiği üzere, fotoğrafın ve hareketli görüntünün ortaya çıkışı, “görünenin iktidarını” beraberinde getirmiştir. Önceki dönemlerde herkesi gören ama hiç kimseye görünmeyen kişi imajı gücü temsil ederken, günümüzde birey ne kadar fazla görünür ise o kadar çok güçlü olduğunu düşünmektedir. Bunun geleneksel medyadaki temsili magazin kültüre ile ortaya çıkmıştır. Nihayet sadece ünlü kişilerin değil, her bireyin görünür olmasına imkân sağlayan sosyal medya araçları, görünürlük ve var olma bağlantısını günümüzdeki hâline getirmiştir. Bu görünürlüğün bedeli ise mahremiyet ihlali ile ödenmektedir. Görünürlük ile var olma arasında olumlu bir ilişki gören birey, popülerliği için mahremiyetini ihlal edebilmektedir. Son yıllarda yayınlanan “YouTuber” veya “Vlogger” olarak isimlendirilen kitle bunun tipik bir örneğidir. Günlük yaşantısını, ilişkilerini, duygularını ve daha birçok kişisel içeriğini video kaydına alıp sosyal medya sitelerinde yayınlayan birey, bu şekilde görünür ve popüler olduğunu düşünmekte, bir nevi var olduğunu ispat etmektedir.

Mobil cihazların, özellikle akıllı telefonların yaygınlaşması ile birlikte her birey, kendi gözetim aracını yanında taşı hâle gelmiştir. Assange'ın ifadesi ile “cep telefonu aslen bir izleme cihazıdır, ara sıra görüşme yapmanıza da izin verir” (2013, s. 50). Telefonların dinlenmesi gibi teknik konuların yanında sosyal medya araçlarının özellikle konum bilgilerine erişim izni istemesi, aslında gözetimin sadece devlet tarafından değil, şirketler tarafından da yapıldığının kanıtıdır. Diğer yandan tüketim toplumunun ve kültür endüstrisinin dayattığı malların ve duyguların sürekli tüketimi düşüncesi için de akıllı telefonlar iyi birer araçtır. Mobil internet kullanım ücretlerinin ve akıllı telefon fiyatlarının düşmesi ile birlikte toplumun daha büyük kesimleri bu imkâna kavuşmaktadır. Facebook'un uygulamaya koyduğu Internet.org projesi de, birer gözetim aracı sayılabilecek akıllı telefonların çok düşük maliyetlerle, bu teknolojilere ulaşma şansı düşük olan yerlere pazarlanmasını kapsamaktadır.

Ütopyan yaklaşımçıların düşündüğünün aksine günümüzde internet ve sosyal medya bireyi özgürleştiren, baskı odaklarına karşı toplumsal grupların örgütlenmesini sağlayan bir yapıya dönüşmemiştir. Aksine sosyal medya kullanımının artışı, gözetimin ve denetimin de artışını beraberinde getirmekte, bu yolla egemen sistemin sürekli olarak yeniden üretimi sağlanmaktadır.

Sosyal medyanın yol açtığı toplumsal değişimler, birçok farklı boyutta ve farklı zamanlarda incelenmesi gereken bir konudur. Mahremiyet algısında ve davranışında sosyal medya kullanımı ile birlikte yaşanan değişimler de hem yeni ortaya çıkan sosyal medya araçlarına, hem de yeni yetişen internet kullanıcılarına göre farklı zamanlarda yeniden ölçülmesi ve değerlendirilmesi gereken bir konu olarak araştırılmayı beklemektedir.

KAYNAKÇA

- Acılar, A., & Mersin, S. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Facebook Kullanımı ile Mahremiyet Kaygısı Arasındaki İlişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 103-114.
- Ahmed, A. M., AbdelMuniem, A., & Almabhouh, A. A. (2016). The Current Use of Web 2.0 Tools in University Teaching from the Perspective of Faculty Members at the College of Education. *International Journal of Instruction*, 9(1), 179-194.
- Akgül, A. (2015). Kişisel Verilerin Korunması Bağlamında Biyometrik Yöntemlerin Kullanımı ve Danıştay Yaklaşımı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*(118), 199-222.
- Altunay, A. (2003). Biri Bizi Gözetliyor Programı ve Elektronik Gözetim. *Kurgu Dergisi*(20), 133-141.
- Arar, Y. B. (2014). Güvenlik Odaklı Gözetim ve Habercilik Pratiğine Yansımaları. *Journal of Yasar University*, 9(34), 6044-6062.
- Aslanoğlu, H. N. (2016, Ağustos 7). Muhafazakâr Genç Kuşağın Instagram Profilleri: Mahremiyet, Moda ve Ahlakilik İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. Mart 2, 2017 tarihinde <http://www.ilem.org.tr/blog/wp-content/uploads/2016/09/Muhafazak%C3%A2r-Gen%C3%A7-Ku%C5%9Fa%C4%9F%C4%B1n-Instagram-Profilleri.pdf> adresinden alındı
- Assange, J. (2013). *Şifrepunk*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Barbarosoğlu, F. (2015). *Şov ve Mahrem* (4 b.). İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Barbarosoğlu, F. (2017, Ocak 9). Mahremiyet dokusunu zedeleyen bir “kardan adam” var aramızda! *Yeni Şafak*.
- Baudrillard, J. (2014). *Simulakrlar ve Simulasyon* (9 b.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Berg, B. L., & Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (H. Aydın, Çev.) Konya: Eğitim Yayınevi.
- Berkup, S. B. (2015). *Sosyal ağlarda bireysel mahremiyet paylaşımı: X ve Y kuşakları arasında karşılaştırmalı bir analiz*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Bi, M., & Jayaprada, S. (2016). Protecting the Privacy of Fingerprint. *International Journal of Innovations in Engineering and Technology*, 385-394.
- Bostancı, M. (2010). *Sosyal Medyanın Gelişimi ve İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Bulduklu, Y., & Özer, N. P. (2016). Gençlerin Akıllı Telefon Kullanım Motivasyonları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 2963-2986.
- Castells, M. (2013). *Ağ Toplumunun Yükselişi (Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Birinci Cilt)*. (E. Kılıç, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cerrah, L. (2015). *Sosyal Medyada Din Algısı: Twitter Örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

- Cormode, G., & Krishnamurthy, B. (2008). Key differences between Web 1.0 and Web 2.0. *First Monday*, 13(6). Aralık 28, 2016 tarihinde <http://firstmonday.org/article/view/2125/1972> adresinden alındı
- Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük* (Cilt 3). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çelikoğlu, N. (2007). *Türkiye'de Üniversite Gençliğinde Mahremiyetin Dönüşümü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi
- Çomu, T. (2012). *Video Paylaşım Ağlarında Nefret Söylemi: Youtube Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Debord, G. (2014). *Gösteri Toplumu* (5 b.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Dede, M. B. (2004). *İnternet*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Dedeoğlu, S. G. (2014). Özgürlük, mahremiyet, demokrasinin değeri ve bilişim toplumunda maruz kaldığı tehditler. *Journal of Yasar University*, 9(34), 5887-5897.
- Demircan, B. (2006). *İnternet ve Kamusal Alan: Kamusal Tartışma Zemini Olarak Çevrimiçi Forumlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi
- Derman, İ. (1991). *Fotoğraf ve Gerçeklik*. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.
- Devellioğlu, F. (1970). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilmen, N. E. (2014). Yeni Medya Kavramı Çerçevesinde İnternet günlükleri - Bloglar ve Gazeteciliğe Yansımaları. *Marmara İletişim Dergisi*, 12(12), 113-122.
- Dolgun, U. (2004). Gözetim Toplumunun Yükselişi: Enformasyon Toplumundan Gözetim Toplumuna. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(3).
- Eraslan, R. U. (2013). Sosyal Medya: Her An Her Yerde Görünür Olmak. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 3(4), 29-37.
- Falay, N. (2014). Kamusal Alanın Oluşumu, Dönüşümü ve İktisadi Boyut. *Journal of Life Economics*, 51-69.
- Fidan, A. (2003). Tarım, Sanayi ve Bilgi Toplumunda Üretim ve Tüketim İlişkilerinin İşletme ve Yönetimleri Üzerindeki Etkileri. *Mevzuat Dergisi*. Aralık 27, 2016 tarihinde <https://www.mevzuatdergisi.com/2003/02a/03.htm> adresinden alındı
- Fiske, J. (1991). Postmodernism and Television. J. Curran, & M. Gurevitch içinde, *Mass Media and Society* (s. 55-67). Londra.
- Goffman, E. (2009). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu* (1 b.). (B. Cezar, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Göker, G. (2015). İletişimin Mcdonaldlaşması: Sosyal Medya Üzerine Bir İnceleme. *Turkish Studies*, 10(2), 389-410.
- Göle, N. (2014). *Modern Mahrem* (12. Basım b.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Habermas, J. (1997). *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü* (1 b.). (T. Bora, & M. Sancar, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- İlhan, S. (2013). Akışkan Toplumda Kimlik İnşası: Geçişken, Eklektik, Ben Odaklı Kimlikler. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 233-246.
- Kaplan, Y. (1992). *Televizyon*. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.

- Karaarslan, E., Demir, M., & Fetah, V. (2016). Akıllı Telefonlarda Gizlilik ve Mahremiyet: Durum Saptaması ve Öneriler. 18. Akademik Bilişim Konferansı. Aydın.
- Karagülle, A. E. (2015). *Günümüzde Değişen Mahremiyet Algısının Sosyal Ağlar Bağlamında İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Karaoğlu, G. (2010). *Kamusal ve Özel Alan Ekseninde Medya ve Mahremiyet*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (8 b.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, E. S. (2016). Sosyal Medyanın Avret Mahalli. *Nihayet*(14), 34-35.
- Koç, G. (2011). *Yeni İletişim Ortamlarında Yeni Kamusalılık: "Facebook" Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Köse, A., & Yılmaz, M. (2010). Fısıltı Gazetesi İçin Yeni Bir Mecra: Söylentilerin İletim Mekânı Olarak Çevrimiçi Forumlar. *Millî Folklor*(85), 183-192.
- Kreps, D., & Kimppa, K. (2015). Theorising Web 3.0: ICTs in a changing society. *Information Technology & People*, 28(4), 726-741.
- Kuyucu, M. (2015). Web 2.0 Haçlı Seferleri: Twitter ile Ana Akım Medyanın Erişim Savaşı. *İletişim Çalışmalarında Dijital Yaklaşımlar: Twitter* (s. 145-181). içinde Ankara: Heretik Basın Yayın.
- Lyon, D., & Bauman, Z. (2013). *Akışkan Gözetim*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- McLuhan, M. (1962). *Gutenberg Galaksisi: Tipografik İnsanın Oluşumu*. University of Toronto Press.
- Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (Cilt 2). (2005). İstanbul: Kubbealtı Neşriyat. Kubbealtı Lugatı. adresinden alındı
- Öresin, H. (2007). *Günümüz Hukukuyla Mukayeseli Olarak İslam Hukukunda Özel Hayatın Korunması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Özdemir, Z. (2015). Sosyal Medyada Kimlik İnşasında Yeni Akım: Özçekim Kullanımı. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 112-131.
- Özgül, G. E. (2012). Bir Görme Biçimi Olarak Yeni Medya: Kamusal Bir Alan İmkânının Araştırılması. *Journal of Yasar University*, 26(7), 4526-4547.
- Öztekin, H., & Öztekin, A. (2010). Modernleşme-Mahremiyet İlişkisi ve Siber Mekânda Mahremiyetin Aleniye Dönüşmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 526-540.
- Özüdoğru, Ş. (2014). Bir Web 2.0 uygulaması olarak bloglar: blogların dinamikleri ve blog alemi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4(1), 36-50.
- Postman, N. (2014). *Televizyon: Öldüren Eğlence* (5 b.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9(5). Nisan 27, 2017 tarihinde <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> adresinden alındı
- Rosenberg, R. S. (1992). *The social impact of computers*. Londra: Academic Press, Inc.

- Sabuncuoğlu, A., & Gülay, G. (2016). Sosyal Medyada Görsel Paylaşımından Reklamcılığa: Instagram Reklamlarının Genç Kullanıcılar Üzerine Etkisine Dair Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 7(15), 107-131.
- Sarı, Ö. (2012). *Türkiye'de Facebook Kullanıcılarının Mahremiyet Algısı ve Kimlik İnşası Üzerine Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Satıl, E. (2011). *Yeni Medya ve Sosyalleşme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Sevinç, S. S. (2012). *Pazarlama İletişiminde Sosyal Medya*. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Sifil, E. (2017, Şubat 2). <http://www.enfal.de/tes11.htm>. Şubat 2, 2017 tarihinde <http://www.enfal.de/tes11.htm> adresinden alındı
- Sönmez, B. (2016). Gözetim Toplumunun Günümüz Tüketim Dinamikleri Bağlamında Yorumlanması. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9(2), 262-284.
- Sütlüoğlu, T. (2015). Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Sosyalleşme ve Kimlik İnşası Süreçleri: Facebook Örneği. *Folklor/Edebiyat*(83), 125-147.
- Şen, C. (2016). İslam Hukuku Açısından Mahremiyet-Zaman İlişisine Mukayeseli Bir Bakış. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 927-946.
- Şentürk, R. (2010). Televizyon ve Magazin Kültürü. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 6(2), 174-190.
- Şişman, N. (2016a). *Dijital Çağda Müslüman Kalmak*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Şişman, N. (2016b). Yeni Medya Yeni İlmihal. *Nihayet*(14), 20-23.
- Toffler, A. (1992). *Yeni Güçler Yeni Şoklar*. (B. Çorakçı, Çev.) İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Türkçe Sözlük* (Cilt 2). (1998). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Varol, A. (2010). Bilgi Toplumunda Kamusal Alan. *Sosyal Bilimler Dergisi*(4), 121-129.
- Weller, A. (2013). The use of Web 2.0 technology for pre-service teacher learning in science education. *Journal of Research in Teacher Education*, 3(2), 40-46.
- Wendt, B. (2014). *The Allure of the Selfie*. Amsterdam: Network Notebook.
- Yengin, D. (2015). Yeni Medyanın Olanakları: Semantik Web. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 5(1), 44-53.
- Yıldız, A. K. (2012). Dijital Yerliler Gerçekten Yerli mi Yoksa Dijital Melez mi? *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(7), 819-833.
- Yılmaz, S. (2011). Her İletişim Bir Mahremiyet İhlalidir ve Her Mahremiyet İhlalinin Bir Haber Değeri Vardır. H. Çetinkaya, N. Kete, C. Aslan, S. Yılmaz, K. E. Duman, S. K. Güven, . . . Ş. Uluocak içinde, *Medya Mahrem* (s. 127-148). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Yüksel, M. (2003). Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58(1), 181-213.

Zengin, M., Zengin, G., & Altunbaş, H. (2015). Sosyal medya ve değişen mahremiyet "Facebook mahremiyeti". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakóltesi Elektronik Dergisi*, 3(2), 112-136.

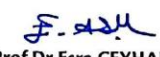

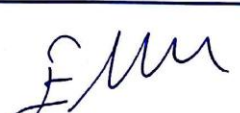
EK 1: ETİK KURULU KARARI

Evrak Kayıt Tarihi: 14.03.2017 Protokol No: 31110

Tarih: 24.03.2017

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Sosyal Medya Kullanıcısı Üniversite Gençlerinde Mahremiyet Kaygısı
PRÖJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. A. Halûk YÜKSEL
TEZ YAZARI:	İsmail KAPLAN
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu
 Prof. Dr. Coşkun BAYRAK (Başkan-Eğitim Fak.)	
 Prof. Dr. T. Volkan YÜZER (Başkan Yardımcısı-Açıköğretim Fak.)	 Prof. Dr. Esra CEYHAN (Eğitim Fak.)
 Prof. Dr. Münevver ÇAKI (Güzel Sanatlar Fak.)	 Prof. Dr. Erkan ÜYÜMEZ (İkt. ve İdari Bil. Fak.)
 Prof. Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)	 Prof. Dr. Emel ŞIKLAR (İkt. ve İdari Bil. Fak.)

EK 2: ÖN GÖRÜŞME FORMU

Katılımcının;

Adı soyadı:

Yaşı:

Cinsiyeti:

Uyruğu:

Yüksekokul/Fakülte/Enstitü:

1) Günlük internete bağlı olduğunuz zaman ortalama kaç saattir? (Cep telefonu veya başka bir mobil cihaz ile sağlanan bağlantı dâhil.)

2) Aşağıdaki sosyal medya araçlarından hangilerini aktif olarak kullanıyorsunuz?
(En azından haftada bir defa çevrimiçi olduklarınızı işaretleyiniz)

Facebook

Swarm

Diğer (Belirtiniz)

Twitter

Pinterest

Instagram

Tumblr

3) Kullandığınız sosyal medya araçlarını ne amaçla kullanıyorsunuz? (Ders, sohbet, eğlence vs.)

4) Aşağıdakilerden hangisini/hangilerini kişisel veri olarak görüyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

☐ Yaş	☐ İçinde bulunulan fotoğraflar
☐ Anlık konum bilgileri	☐ Telefon numarası
☐ Aile bireyleri ile ilgili bilgiler	☐ Çevrimiçi alışveriş bilgileri
☐ Açık adres	☐ Gezilen internet siteleri
☐ Kredi kartı bilgileri	☐ Cep telefonu rehberi / galerisi

5) İnternet ortamında kişisel verilerinizin güvende olduğunu düşünüyor musunuz?

- Evet
 Hayır

EK 3: GÖRÜŞME METİNLERİ

GÖRÜŞME 1

Süre: 13:10

Araştırmacı: Sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade ediyor, neleri kişisel veri olarak sınıflandırırın ve neden bu şekilde sınıflandırırın?

Katılımcı 1: İnternet ortamında mı?

A: Genel olarak. Yani internet ortamında ama sadece internet ortamında paylaştıklarınla sınırlı değil. Yani kişisel veriler, kişisel içerikler ve korunması gereken, mahrem olan şeyler neler sence genel olarak?

K: Aile hayatıyla ilgili, mesela dört kişilik çekirdek ailemde yaşadığım olaylar, benim özel hayatıyla ilgili mahrem olaylar. Onun dışında internet ortamında özellikle kredi kartı bilgilerim ve tanımadığım insanların fotoğrafımı görmesini istemem açıkçası. Bana özeldir çünkü. Açık adresimi mesela sadece ailemin, yakın dostlarımla bilmesini isterim, benim için çok özeldir. Aile bireylerimle ilgili bilgileri çok paylaşmam. Anlık konum bilgilerim çok önemli değil ama tabii bu da önemli yani, her an her dakika nerede olduğumu kimsenin bilmesini istemem. Ya da bazı özel kişilerin bilmesini isterim. Telefon numarama insanların ulaşmasını istemem.

A: Swarm kullanıyorsun mesela, anlık konum bilgileri...

K: Kullanıyorum, evet. Çok az takipçim var Swarm'da.

A: Sadece takipçilerim görüyor diyorsun.

K: Aslında gezilen internet sitelerini de işaretledim burada ama çok da mühim değil gezilen internet sitelerinin bilinmesi. Ama bazen belki özel bir yere bakıyorum benimle ilgili.

A: Bunu sadece birey olarak düşünme, genel olarak kurum ve kuruluşların eline geçmesi olarak da düşünebilirsin. Yani gezdiğin internet sitelerinin, örnek veriyorum, tarayıcın hangisiyse, Chrome kullanıyorsan, Google'a ait bir tarayıcı olduğundan, onun içindeki çerezler ve yazılımlar sayesinde gezdiğin internet sitelerine ait bilgiler veya sen hangi internet sitesine tıklıyorsan ona ait bilgiler, belli yerlerde depolanıyor veya depolanabiliyor.

K: Yani mahremiyet kavramı; bana özel, aileme özel ve çok yakın arkadaşlarımla aramızda kalmasını istediğim özel bilgiler, anlık bilgilerdir yerine göre. Ama internet

üzerinde mahremiyet beni çok düşündürdü açıkçası. Yani artık bütün mahremiyetimizi gözler önünde yaşıyoruz ve bu istemsizce oluyor. Aslında burada işaretlediğim şeylerin hepsi çok özel, çok mahrem şeyler.

A: Yani diyorsun ki, birisi bunu bize söylediğinde fark ediyoruz ama yaşarken çok da farkında olmadan yapıyoruz bunları.

K: Hiç farkında değildim gerçekten şu ana kadar. Bence hepsi de çok özel bilgiler. Belki yaşıma hani. Ama yine de, mesela bir yerde araştırma görevlisi olarak işe başlıyorum, öğrencilerle aramda bir yaş fark olacak. Belki bunu söylemek istemeyebilirim. Bence bu da çok özeldir, mahremdir. Bence hepsi çok özel. Ailemle, yakın arkadaşlarımla, bu üç grubun arasında kalmasını istediğim çok özel şeylerdir.

A: Fotoğraf paylaşıyor musun peki sosyal medyada?

K: Hiç affetmem!

A: Orada böyle bir kaygı duyuyor musun? Mesela gizlilik ayarlarına hiç bakıyor musun Facebook'ta fotoğraf paylaşırken?

K: Facebook'ta genellikle dikkat ediyorum ama şöyle... Facebook'u ilk açtığım zamanlar bütün fotoğrafların herkese kapalıydı. Ama özellikle son iki-üç senedir çok önemsemiyorum açıkçası. Çünkü zaten insanlar ulaşabilir. Çok rahatlıkla ulaşabilirler. Eskiden arkadaşlık isteklerine de dikkat ederdim; tanıyor muyum, tanımıyor muyum diye. Şimdi bakıyorum, İletişim Bilimleri Fakültesi'nde okuyor, aynı fakülteyiz... Aynı fakülteysek işaretleyeyim, ne olacak sanki diyorum mesela.

A: Yani daha esnek davranıyorsun artık bu konularda.

K: Evet...

A: Sence mahremiyetin ve kişisel verilerin korunması önemli bir konu mu? Zaten önemli olduğunu düşünüyorsun, o şekilde cevap verdin. Bunların gizlenmemesi veya bu verilerin açığa çıkması, akademik tabirle "kamusallaşması" ne tür zararlar getirir sana? Veya seni rahatsız edecek ne tür bir durum ortaya çıkabilir?

K: Mesela şöyle bir şey olabilir, bu da benimle alakalı yani. Mesela benim bazı zayıf yönlerim vardır, örneğin hayvanlara çok düşkünüm, işte hayvanlarla ilgili bir şeyler paylaşırım orada. İnsanların benim zayıf yönlerimi bilmelerini istemem her zaman. Hayvanlar çok basit bir örnek oldu ama mesela siyasi görüşler. Siyasi görüşüm üzerinden insanlar beni vurabilirler ama teknoloji çağındayız ve teknolojinin gerekleri var. Bazen insanlar o kadar farklı şeyler yazıyorlar ki sosyal medya üzerinde, cevap verme isteği duyuyorum. Yani aslında herkesin kendi görüşü, bana ne deyip çekilemiyorum kenara,

sonra ben de sosyal medya üzerinden görüşlerimi deşifre ediyorum, açık ediyorum. Bu, ileride iş bulacağım kurumda, ya da okulda arkadaşlarımla aramda bir husumet yaratabilir yani. Bunun gibi şeyler.

A: Genel olarak diyorsun ki bunların paylaşılması, bilinmesi, bilmesi gerekenler dışındaki kişiler tarafından bilinmesi çeşitli sorunlara yol açar.

K: Tabii ki, kesinlikle yol açar. Ama paylaşmıyor muyum? Paylaşıyorum yani.

A: Mobil cihazlara, telefon, tablet gibi, yüklediğin uygulamaların istediği erişim izinlerine dikkat ediyor musun hiç?

K: Ediyorum. Mesela konum bilgilerini vermemeye çalışıyorum. Ama neden böyle bir şey yapıyorum inanmı bilmiyorum.

A: Bir tedirginlik mi oluyor?

K: Evet bir tedirginlik oluyor. Sanki konum bilgilerini verirsem herkes benim nerede olduğumu bilecek. Halbuki çok da önemli değil. Neredeyim? Eskişehir'deyim. Ama tedirgin ediyor beni.

A: Ama konumu şöyle düşün; GPS uyduları tarafından telefonunun konumu anlık olarak neredeyse nokta atışı denilebilecek seviyede tespit edilebiliyor. Aslında konum biraz da bu. Burada önemli olan, mesela bazı vazgeçemediğin uygulamalar olabilir. Mesela Facebook, herkesin telefonunda vardır. Facebook bir sürü izin istiyor telefona yüklerken. Orada da mı aynı dikkati gösteriyorsun, yoksa olmasa da olur dediğin uygulamalarda da gösteriyor musun? “Bu benim konumu istiyor, yüklemekten vazgeçeyim” diyor musun?

K: Vazgeçmiyorum, yüklüyorum. Eskiden dikkat ederdim, kapatırdım. İşte fotoğraflarınıza erişmek istiyor, konunuza erişmek istiyor... Şimdi diyorum ki, aman zaten erişir, aç diyorum yani. Çünkü artık çok kolay. Benim telefonuma mı giremeyecekler, benim telefonumdaki bilgilere mi ulaşamayacaklar diye düşünüyorum.

A: En çok ne tür içerikler paylaşıyorsun sosyal medya hesaplarında? Facebook, Twitter, Instagram ve Swarm'ı işaretlemişsin burada. Bunlar bütünleşik mi, yani birinde paylaştığın içerikler diğerlerine düşüyor mu?

K: Artık Facebook'ta çok fazla paylaşım yapmıyorum. Arada birçok beğendiğim videolar olursa. Çok fazla siyasi paylaşımında bulunmam. Zaten öyle çok da politik bir insan değilim açıkçası. Twitter üzerinden haber sitelerini takip ediyorum. Normalde Twitter'ımı kapatmıştım. Ama gazetecilik öğrencisiyim ve Twitter'a ihtiyaç duydum. Özellikle 15 Temmuz sürecinde çok ciddi sıkıntılar yaşandı, haber alamıyoruz, ne oluyor

falan. Bütün haber sitelerini takip etmeye başladım. Ama Twitter üzerinden çok fazla takipçim yok. Sadece ben takip ediyorum, öyle bir yol geliştirdim. Çünkü beni yoruyor çok fazla sosyal medya hesabı. Instagram'ı çok aktif kullanıyorum, seviyorum. Blogları takip ediyorum. Moda sayfalarını takip ediyorum, arkadaşlarımı takip ediyorum. Swarm'ı da çok aktif kullanmıyorum aslında ama Swarm hesabım var, arada bir yer bildirimini yapıyorum. Swarm'da da arkadaş sayım çok azdır. Bir de bloğum var, onu yazmadım gerçi. Blogda da okul için yaptığım haberleri paylaşıyorum. Bir de Instagram'da, fotoğrafçılık dersinde çektiğim fotoğrafları da paylaşıyorum.

A: İnternet ortamında kişisel verilerinin güvenliği ve başkalarının eline geçmemesi için önlem alıyor musun, ne tarz önlemler alıyorsun? Paylaşım yapmamak dışında. Mesela bir şeyi paylaşmamayı tercih edersen kişisel bilgilerinin başkalarının eline geçmemesi için. Ama bu sitelere üye olurken en azından belli şeyleri kabul ederek üye oluyorsun. Belli bilgilerini oraya veriyorsun. Bunların başkasının eline geçmemesi için. Mesela gizlilik ayarı yapıyorum dedin. Bunun dışında yaptığın bir şey var mı?

K: Sadece gizlilik ayarı yapabilirim, başka yapabileceğim bir şey yok. Zaten artık hiç güvenim yok, zerre kadar güvenmiyorum bu gizlilik ayarlarına falan. İsteyen istediği gibi her şekilde bana ulaşır. Her şey gözler önünde. Hiçbir şey olmasa, en basiti, benim bir yakın arkadaşımı bulur, onun hesabı bende eklidir, ondan girer bakar yani. Olay aslında tamamen bir şey paylaşmamakta. Ki niye paylaşmayayım? Artık böyle de bir şey var. Niye gördüğüm güzel şeyleri insanlarla paylaşmayayım? Sosyal medyanın güzel tarafları da var, hep kötü taraflarından bahsettik ama. Mesela geçenlerde bir video izledim. Videoda bir adam bir kuşu, soğukta donup demire yapışmış bir kuşu nefesiyle hayata döndürüyor. Böyle güzel şeyleri paylaşabilmek aslında bazen motive de edebiliyor. Niye böyle şeyleri paylaşmayayım? Ama artık çok da şey değilim, şunu da gizleyeyim, bunu da gizleyeyim falan. Çünkü biliyorum, illa ulaşırlar. Zaten şimdi işe girmeden önce bile CV'sinden isme bakıp sosyal medya hesaplarına girip insanlarla ilgili bilgi edinmeye çalışıyorlar. Artık çok tereddütsüz bir şekilde, nasıl olsa ulaşırlar diye paylaşıyorum fotoğraf falan.

A: Sonuç olarak diyorsun ki, bir şeyin gizlenmesini istiyorsak onu paylaşmamamız gerekiyor. Paylaştıktan sonra gizlemenin yolu yok.

K: Evet, herkesin eline geçebilir yani her şekilde.

A: Başka eklemek istediğin bir şey var mı bu konular etrafında?

K: Açıkçası yok, tek ekleyebildiğim, mahremiyet kaygısı yapıyorum. Her şeyimiz gözler önünde. Özellikle formu işaretlediğimde fark ettim ki bunlar çok özel şeyler ama biz bunları herkesin önünde yaşıyoruz ve istemsizce oluyor bu.

GÖRÜŞME 2

Süre: 15:46

Araştırmacı: Mahremiyet size göre neyi ifade eder? Neleri kişisel veri olarak sınıflandırırsınız ve neden?

Katılımcı 2: Mahremiyet benim için özel hayatımı ifade eder. Herkesle paylaşmak istemediğim şeylerdir. Yeri geldiğinde ailemle dahi paylaşmadığım şeylerdir benim için. Zaten ben bunları sosyal medya hesaplarımda yansıtmam. Yani kimse bunlara vakıf olamaz. Böyle bir ortamda bunları paylaşmam zaten.

A: Biraz daha açarsak, somut örnekleriyle neler olabilir mesela kişisel veriler? Ön Görüşme Formu'nda "yaş" demişsin, mesela yaşı neden bir kişisel veri olarak ele alıyorsun? Veya içinde bulunduğun fotoğrafları...

K: Yaşı neden kişisel bir veri olarak ele alıyorum... Şu sebepten; benim yaşımla bilen ve benim hesabımda ekli olmayan karşı cins erkekler, benim yaşımla kendilerine uygun görerek bana mesaj atabilirler. Benimle konuşmak isteyebilirler. Bunları benim sürekli engellemem mümkün değil ve benim canımı sıkan durumlardır bunlar. Bu yüzden bu malzemeyi vermemek için yaşımla da paylaşmam.

A: Diğerleri için de benzer kaygıların var o zaman...

K: Aynen, yani fotoğraflarım kapalıdır, sadece arkadaşlarım görür. Dışarıdan başka biri göremez. Bazı fotoğraflarımı da sadece kendim görebileceğim şekilde yüklerim ya da sonradan özelleştiririm.

A: Sadece kendim görebileceğim şekilde yüklerim dedin, bunların orada güvende olduğunu düşünüyor musun? Yani bu fotoğrafları sadece kendin göreceğin şekilde yüklemene rağmen başkalarının eline geçme ihtimali var mı sence, ya da bu yöntem tamamen güvenli mi?

K: Açıkçası yani objektif olmam gerekirse güvende olduğumu düşünmüyorum fotoğraflarım açısından. Hatta itiraf edeyim, bazen sıkıldığım durumlar oluyor. Bazı fotoğraflarımı dönüp sildiğim oluyor. Bu yüzden zaten sosyal medya hesaplarımı

kapatmayı düşünüyorum. En azından Facebook hayatımdan çıksın istiyorum. Instagram'la yola devam edeceğim gibi görünüyor.

A: O zaman mahremiyetin ve kişisel verilerin korunmasını önemli bir konu olarak görüyorsun?

K: Yani tabii ki. Bunun aksini iddia edecek bir insan da yoktur diye düşünüyorum ben.

A: Peki mobil cihazlarına yüklediğin uygulamalar biliyorsun bazı erişim izinleri istiyor. Örneğin Facebook uygulamasını telefona yüklerken diyor ki, konum bilgilerine, rehberine, fotoğraflarına, galerine, ses kayıtlarına ulaşmak istiyor gibi. Bunlara hiç dikkat ediyor musun yüklerken? Veya diyelim ki bazı uygulamalar senin için hayatidir, bunu yüklemesem olmaz dediğin yerlerde bunu göz ardı edebiliyor musun?

K: Evet, ben mesela bu telefonumu yeni aldım, ona bazı uygulamalar yükledim, (...) sorduğunuz soru bana çok defa soruldu. Messenger'ın mesela galerinize ya da fotoğraflarınıza erişmesine izin veriyor musunuz gibi. Şimdi açıkçası bunu kabul etmeden zaten kendini kullanıma kapatıyor uygulama. Yani sen onu kullanmak istiyorsan buna evet demek zorundasın. Messenger kullanamadım ben uzun süre, yani onaylamadığım için. Artık en son hani arkadaşlarım falan mesaj atıyordu, sıkıntı çektiğim için onaylamak zorunda kaldım. Yani bu aslında bir tercih olarak gösteriliyor da, mecbur bırakılıyorsun, öyle bir şey.

A: Yani bunda bir motivasyondan ziyade, bir dayatma var. Sen bunu kabul etmeyip yüklememeyi tercih etsen bile...

K: Kabul etmiyorsan diyor ki sil bunu telefonundan, kullanma. Hepsinde böyle, ben farklı bir şeyler karşılaşmadım şimdiye kadar.

A: Peki sırf bu sebeple yüklemekten vazgeçtiğin uygulamalar oldu mu? Messenger'dan bahsettin mesela ama sonradan yükledim dedin. Hiç yüklediğin oldu mu?

K: Hiç yüklediğim olmadı sanırım, sadece erteledim. Yani acaba dedim, mesela kardeşim benden daha bilgilidir bu konuda. Ona sorayım, belki başka bir alternatifi vardır diye düşündüm. Ama o da yapamayınca onayladım ben de.

A: Sosyal medya hesaplarında en çok ne tür içerikler paylaşırsın?

K: Genelde astronomi ile ilgili, uzayla ilgili paylaşımlarım vardır ve şiir yazarım çok. Fotoğraf koyarım. Konum paylaşmamaya çalışıyorum çok fazla. Önceden yapıyordum bunu, şimdi yapmıyorum.

A: Bunun ne gibi bir zararı olabilir mesela?

K: Yani dışarıdan duyduğum şeyler, biraz ütöpik gelecek belki ama kaçırılma olayları vesaire. Yani konum belirtirsen kötü niyetli insanlara adresini veriyorsun tarzında çok yorumla karşılaştığım için, belki vesvese biraz ama itibar ettim yani. Ben vazgeçtim. Bir de şöyle düşünüyorum açıkçası, benim nerede olduğumdan başkasına ne. Mesela ben ana sayfamda gezinirken yer bildirimini yapan insanları gördükçe “bana ne” diyor ve geçiyorum. Sen neredeyse bana ne. Öyle düşündüğüm için kendi kınadığım bir şeyi kendim yapmam abes kaçtığı için vazgeçtim.

A: İnternet ortamında kişisel verilerinin güvenliği ve başkasının eline geçmemesi için ne tür önlemler alırsın? Veya alıyor musun?

K: Yani alıyorum tabii. Özelleştirme seçenekleri var, kimlerin görmesini istiyorsunuz gibi sorular var mesela. Ben onların bazılarını sadece ben yapıyorum ya da arkadaşlarım yapıyorum ama aksini kesinlikle yapmıyorum. Listem dışından biri görsün istemiyorum, kötü niyetli insanlardan ötürü. Şöyle yaptım, sosyal medya hesabımda ben eklediğim sürece kimse beni ekleyemiyor, ben istemediğim sürece kimse bana mesaj atamıyor. Bu şekilde önlemler aldım kendimce.

A: Bu sorduklarım dışında mahremiyetini ve kişisel verilerinin gizliliğini tehdit eden başka şeyler hiç gözüne çarptı mı sosyal medyada veya interneti kullanırken? Yani “şöyle bir şey vardı, bunu kullanmak risklidir, tehlikelidir, benim kişisel verilerim başkalarının eline geçebilir” dediğin. Mesela hiç değinmediğimiz noktalar var. Gezilen internet sitelerini, çevrimiçi alışveriş bilgilerini sen kişisel veri olarak görmemişsin ön görüşme formunda. Bunlarla ilgili herhangi bir kaygı duydun mu? Bunlar benimle ilgili bazı bilgilerin başkalarının eline geçmesine sebep olabilir diye bir düşünce aklından geçti mi?

K: Açıkçası benim bu kadar fazla analiz yapabilecek bilgim yok sosyal medya ile ilgili. Bu kadar derin analizler yapamam. Şöyle yaparsam böyle olur gibi fikirler yürütemem kendimce. O yüzden olmadı diyeyim. Ya da oldu da ben farkına varmadım.

A: Mesela şöyle bir örnek vereyim, internette yaptığın alışverişler veya gezdiğin internet sitelerine ait bazı bilgiler, internet tarayıcında depolanıyor. Yani diyelim ki, hangi siteye girdin, hepsiburada.com’a girdin, oradan bir saat baktın kendine. Bununla ilgili yaptığın arama internet tarayıcında depolanıyor ve daha sonra Facebook profilinde muhtemelen dikkatini çekmiştir, sürekli aradığın şeylerle ilgili reklamlar ana sayfaya düşüyor. Yani sen saatle ilgili arama yaptıysan hep saat reklamları çıkıyor.

K: Evet yani düşüyor. Sonuç olarak? Ben bunları ne anlamda yorumlamalıyım?

A: Yani senin satın alma kararlarına etki ediyor örneğin.

K: Tabii oldu. Ama dolandırıcılık falan çok yaygın olduğu için ben yine... Mesela özellikle makyaj siteleri falan orada çok cazip fiyatlar var, pahalı ürünleri çok uygun fiyatlara satıyorlar. Bunun reklamları yapıyor. Etkilemez mi. Girip defalarca baktığım, mesaj attığım oldu bazılarında, kaç günde gelir ya da daha da indirim yapma imkânınız var mı gibi fikir aldığım insanlar oldu ama daha sonra bunu faaliyete dökmedim.

A: O zaman kredi kartıyla internetten alışveriş yapmadın herhalde.

K: Hayır hiç yapmadım. Sadece kitap sipariş ettim. Yani kıyafet ya da başka herhangi bir şey almadım.

A: Peki bu kredi kartı bilgilerim çalınır korkusuyla mı yoksa alışveriş yapacağın yere olan güvensizlikten mi?

K: Kredi kartı bilgilerimden ötürü ve dolandırılmaktan korkuyorum.

A: Dolandırıldın mı hiç?

K: Dolandırılmadım da, çok yakınlarımın başına geldi. Yüklü miktarlarda paralar alıp vadettikleri şeyi yollamadılar mesela. Hatta bir arkadaşımın başına geldi. Tonik gibi bir şey sipariş etmiş, sabunlu su geldi. Ama tabii ki etkiliyor. Güzel ve cazip şeyler görüyorsun ve bu seni etkiliyor.

(...)

Instagram'da geçenlerde şeyi fark ettim. Sürekli butikleri takip etmişim. Hepsini takipten vazgeçtim. Şimdi gelen teklifleri de reddediyorum, onların da beni takip etmesine izin vermiyorum. İnternet bu anlamda güvenilecek bir yer değil.

A: Neden butikleri takipten vazgeçtin?

K: Çünkü güvenmiyorum. Hem paramın doğru bir yere gideceğine inanmıyorum, hem de bana kaliteli ürünler geleceğine inanmıyorum. Çünkü çevremde bunun örneklerini görüyorum. Tabii burada işini hakkıyla yapanların da hakkına girmek istemem de, bu gerçeği de göz ardı edemeyiz.

A: Bu konuda daha önce aklına gelen, konuşma neticesinde düşündüğün, söylemek ya da değinmek istediğin başka noktalar var mı?

K: Ben sadece uyararak istiyorum. Yani ben arkadaşlarımdan çok görüyorum, böyle aile sırlarını ya da eşleriyle olan sorunlarını falan paylaşıyorlar. Çok mahrem şeyler... Ben bunları mahrem olarak nitelendiriyorum. Aile içinde ya da eşleriyle olan sorunlar ya da iyi olan şeyler. Ya da ailesiyle paylaştığı özel bir an. Bunları çok da göz

önüne dökmemeleri gerekiyor. Çünkü “bana ne” deyip geçiyoruz ve antipati geliştiriyorum ben bu insanlara. Bu yüzden arkadaş listemden çok kişiyi çıkardım. Yani bence kişisel şeylerini paylaşmasınlar. Şiir, hikâye falan yazsınlar. Kitap tavsiye etsinler ya da bilimsel alanda bir icat, bir buluş olmuş mu onu paylaşsınlar. Aksi takdirde “bana ne” yani.

A: Son bir soru soracağım. Bu insanları kişisel bilgilerini, aile içi sorunlarını veya yaşadığı güzel bir anı bu şekilde neden paylaşıyor olabilir? Yani çevrende bunu yapan arkadaşlar varsa onlar üzerinde neler gözlemledin?

K: Neden yapıyorlar, çünkü yaşam standartlarının çok yüksek olduğuna inanıyorlar ve diğer insanları kendilerine imrendirdiklerini düşünüyorlar bu şekilde. İşte ben şuraya gittim, şu yemeği yiyorum, şunu içebiliyorum. Kızıyla şunu yapıyorum, hocamla, annemle babamla bu akşam şu restorana gittim falan. Genelde zaten gözlemlediğim kadarıyla pahalı mekânlar, pahalı yemekler çekiliyor. Kimse yediği bir kokoreci çekip atmıyor yani. Bu yüzden antipati geliştiriyorum o insanlara karşı. Direkt yani. Çocukluk arkadaşlarım da vardır çıkardığım kişiler arasında. Silerim, hiç bakmam yani. Çünkü bu benim hassas noktamdır. Gösteriş maksatlı yapılan her şey beni o insandan iter. Gösterişçilik bu yani, başka bir şey değil.

GÖRÜŞME 3

Süre: 11:17

Araştırmacı: Öncelikle mahremiyet kavramı sana göre neyi ifade ediyor, neleri kişisel veri olarak sınıflandırıyorsun ve neden bu şekilde sınıflandırıyorsun?

Katılımcı 3: Mahremiyet, bana ait olan her şey. Başkaları tarafından duyulmamasını istemediğim, bilinmesini istemediğim her şey mahremiyeti ifade ediyor diyebilirim. İçerisinde bana dair bir şeylerin olduğu her şey bana göre kişisel veridir. Formda da doldurdum zaten. İçinde bulunduğum fotoğraf, kullandığım kıyafetler, telefon numarasını geçtim ayakkabı numarası bile benim için kişisel veridir. Yani bir iş görüşmesinde bile oraya gitmeden önce bütün Facebook’taki içeriğin; neyi beğenip neyi beğenmediğin, hangi grupları takip ettiğin, her şey kontrol ediliyor sonuçta. Bunlar da benim kişisel verilerime giriyor.

A: Bunların korunması önemli mi sence? İlk söylediklerine bakarak önemli olduğunu düşünüyorsun tabi, neden önemli peki? Bu veriler başkasının eline geçerse ne olabilir mesela?

K: Başkasının eline geçerse, benim verilerimi kötü kişiler de kullanabilir, reklam veya piyasa için de çok fazla kullanılabilir. Ben böyle şeylere maruz kalmayı istemiyorum.

A: Ne gibi mesela?

K: İnternet üzerindeki benim verilerimi satarak kâr ediyorlar ve o sattıkları şirket de bana sürekli reklam gönderiyor. Çünkü benim hakkımda belli bir veriye sahipler. Telefon numaram var mesela veya daha önceden girmiş, beğenmiş olduğum bir sitenin verileri var, hangi tarzda şeyler beğendiğime dair.

A: Yani sen aslında “ne istediğini bildikleri” bir tüketici gibi görünüyorsun.

K: Evet, yani böyle olmak istemiyorum aslında. Daha doğrusu bu reklam bombardımanına çok fazla maruz kalmak istemiyorum, bu birinci yanı. Diğer yanı da yine bu ilerde benim meslek hayatımda, özel hayatımda veya bir şekilde benim karşıma çıkabilecek, benim aleyhime kullanılacak bilgiler. Hırsızlık da olabilir, işe alım da olabilir. Her türlü benim hakkımda bir dolandırıcılık işi de yapılabilir. O yüzden biraz daha tutucu davranıyorum internet ortamında.

A: O zaman diğer soruya geçelim. Mobil cihazlarına yüklediğin uygulamalar senden belli erişim izinleri istiyor. Bu izinlere dikkat ediyor musun hiç? Mesela bir uygulama yükleyeceksin, bir baktın, senin konumuna da erişmek istiyor. Bunu yüklemeyeyim dediğin oldu mu hiç?

K: Özellikle konumu isteyen uygulamaları çok mecbur değilsem yüklememeye çalışıyorum. Zaten telefonumun GPS modu da çoğu zaman kapalıdır. Hiçbir yerde konum paylaş özelliğini, hani bazı uygulamalar vardır şuradayım buradayım diye, onları zaten hiç kullanmam. Konum paylaşmamı istedikleri bazı programlar olur, gereksiz yere benden konum isterler. Onlara da onay vermiyorum.

A: Çok temel bazı uygulamalar, mesela Facebook gibi uygulamalar da istiyor.

K: Yine onlarda da konum bilgilerini paylaşmama gibi bir seçeneğim var galiba.

A: Erişim iznini yine de vermen gerekiyor.

K: O izni veriyorum ama konum paylaşmıyorum genelde, başka bir şekilde hani benim bilgilerimin saklandığına dair benden bir şeyler istiyorlar kullanım koşullarında. Onları bir şekilde kabul etmek zorunda kalıyoruz.

A: Buradaki temel motivasyon ne, yani seni kabul etmeye iten sebep ne? Mesela diyorsun ya uygulamaları yüklemiyorum istediği izinler sebebiyle. Ama bazılarında mecbur kalıyorum diyorsun.

K: Bir şekilde artık hayatımızın parçası olmuş onlar. Yani bütün haberleşmemizi o programlar üzerinden yapıyoruz. Dersin işleyişini bile artık o program sayesinde, Facebook'ta açılan grup sayesinde işliyor. Üniversitenin kendi sisteminden değil de Facebook sayfaları üzerinden işliyor. Yani bir şekilde zorla Facebook kullanımına maruz kalıyoruz. Tamam çok da katı değilim Facebook'un, Instagram'ın kullanılmasına, şu an da isteyerek kullanıyorum ama yani bunun dışındaki programları çok fazla kullanmıyorum. Daha çok gündemden kopmamak için Facebook'u kullanıyorum.

A: O zaman bir nevi dayatma oluyor bu. Yani öyle mi diyorsun? Bunları kullanmak bir tercihten öte bir dayatmaya mı dönüşüyor sence?

K: İki şey de var. Yani hem dayatma gibi de ama tercihim de o yönden yana. Yani dayatma olmasaydı da orayı çok yoğun şekilde olmasa da kullanırdım. Şu anda da çok yoğun şekilde kullanmıyorum ama yine de interaktif bir şekilde, diğer kullanıcılarla iletişime geçebileceğim yer olarak yüz yüze dışında sadece sosyal medyada haberleşebiliyoruz.

A: En çok ne tür içerikler paylaşıyorsun sosyal medya hesaplarında?

K: Instagram'da paylaştığım fotoğraflar sadece çektiğim fotoğraflar. Kendi kameramla çektiklerim. Portfolyo sayfası gibi. Kendime ait fotoğraf, üç senedir falan kullanıyorum mesela ama iki tane şu anda. Yani şu anda 70 tane fotoğraf varsa iki tanesinde ben varım.

A: Özellikle yaptığın bir şey bu değil mi? Yani paylaşmak istemediğin için.

K: Paylaşmak istemiyorum. Canlı yayındır veya anlık "snap"lerdir, onları da çok kullanmıyorum yani. Instagram'da sadece çektiğim fotoğraflar. Zaten Facebook'ta belki dört beş sene önce biraz daha gençliğin verdiği şeyle fotoğraf falan paylaşıyordum ama son zamanlarda sadece belli gruplarla bir araya gelme, fotoğraf grupları olur, başka hobi amaçlı gruplar olur, onlarla bir araya gelmek için, veya ders grupları için kullanıyorum. Veya hoşuma giden bir içerik, dışarıda üretilmiş bir içeriği görürsem paylaşıyorum. Genelde zaten bunlar da fotoğrafçılık üzerine oluyor.

A: İnternet ortamında kişisel verilerinin güvenliği ya da başkalarının eline geçmemesi için ne tür önlemler alıyorsun? Paylaşmamak dışında, paylaştığın verilerin

güvenliği için neler yapıyorsun? Mesela diyelim ki bir fotoğraf paylaştın, Facebook'ta gizlilik ayarını değiştirip başkasının görmesini mi engelliyorsun?

K: Genelde zaten, mesela Instagram hesabım açık, biraz daha paylaşımına açık olduğu için, dışarıdan da görsünler diye ama Facebook adresimde sadece arkadaşlara olarak kapalı. Onun dışında zaten kendi kişisel bilgilerimi çok paylaşmadığım için... Bazen bazı içerikleri görmesini istemediğim arkadaşlar olabilir belki, o zaman da kişiye özel paylaşımlarda bulunabiliyorum.

A: İnternette alışveriş yaptın mı hiç, veya yapıyor musun?

K: Çok nadir.

A: İhtiyacın olmadığı veya tercih etmediğin için mi yoksa herhangi bir güvenlik kaygısı sebebiyle mi?

K: Güvenlik kaygısından değil ama şu an internette bulabileceğim her şeyi bulunduğum şehirde de rahatlıkla bulabiliyorum. Hani belki bir model kalmamıştır, numarası uymamıştır ayakkabının falan, öyle mecburi durumlarda internette sipariş verebiliyorum ama genelde işte daha çok üzerimde deneyip beğendikten sonra alışveriş yapıyorum.

A: Bir güven eksikliği mi var? Şu anlamda soruyorum, deniyorum üzerimde diyorsun ya, internette sipariş verirsin de istediğin gibi gelmez...

K: Onunla alakalı değil aslında. İsteddiğim gibi gelmezse geri gönderme koşulları sağlıyor çoğu internet sitesi. Ama çok fazla alışveriş yapan bir insan da değilim. Alışverişe çıktığımda da kafamda daha çok ne alacağımı da bilemiyorum. O yüzden bir çıkıp, gezip, hoşuma giden bir şeyi beğendiğim an alıyorum kafama göre. O yüzden internette çok fazla alışveriş alışkanlığım yok. Normalde de çok fazla alışveriş yapmadığım için internete gireyim de burada neler varmış diye çok bakmıyorum. Belki Çin'den falan birkaç ufak parça getireceğim zaman onları Çinli firmalardan sipariş ediyorum Aliexpress gibi.

A: Bu konuda senin aklına gelen, daha önce düşündüğün, biz bu görüşmeyi yapmadan önce bu konuyla ilgili duyduğun bir kaygı veya çevrende rastladığın örnek olaylar var mı?

K: Daha önce birkaç arkadaşımın Facebook profili yedeklendi, benzer Facebook profilleri açıldı, onlar üzerinden bizler eklendik, arkadaşımınla konuşuyoruz zannederken başkasıyla konuşmuştuk. Böyle şeyler var yani. Onların fotoğrafı vardı, hatta cep telefonu bilgisi vardı profilde.

A: Bunun peki olumsuz bir sonucu oldu mu?

(...)

K: Öyle bir şey olmadı. Hemen zaten Facebook üzerinden kapattırma talebinde bulunduk, çabuk şekilde kapandı, çok ileri derecede dolandırıcılık amacıyla açılmadı sanırım. Yani biraz da kendi özel hayatlarıyla alakalı bir durumdan sanırım. O yüzden fazla bir problem yaşatmadı. Sadece Facebook hesabı kapandı onun.

GÖRÜŞME 4

Süre: 20:58

Araştırmacı: Sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade ediyor? Neleri kişisel veri olarak görürsün ve neden?

Katılımcı 4: Mahremiyet kavramından başlayayım. Mahremiyet kavramı aslında kişinin kendi çevresiyle olan sınırlarını bir şekilde gizleme imkânı bulduğu bir kavram olarak... Hani örnek vereyim, senin mahremiyetinle benim mahremiyetim arasında bir çizgi var. Ben bu çizginin bir adım önüne geçtiğim zaman, senin mahremiyetini bir nevi ihlal etmiş oluyorum. Kişisel veri neler olabilir... Benim kendi harddiskim olduğunu varsayarsak, bunun içindeki kendime ait fotoğraflar, müzikler, onun dışında kendi yazdığım senaryolar, metinler, şiirler, bunların tamamı benim kişisel verim ama onun dışında örnek veriyorum herkeste olan şeyler benim kişisel verim değildir. Örnek vereyim, film arşivim vardır, bu kişisel veri değildir, bunu herkesle paylaşabilirim. Ama kendi fotoğraflarımı herkesle paylaşamam ya da müzik arşivimi tabii ki paylaşabilirim ama nedir, kendime ait bir playlist'im vardır, bu benim kişisel verim olabilir. O biraz daha özel olabilir.

A: İstedğin kişilerle mi paylaşırsın?

K: Tabi, istediğim kişilerle paylaşırım, tüm dünyaya yayın yapmam. Örnek veriyorum, artık torrent üzerinden herkes bu filmleri indirebiliyor. Müzikler de aynı şekilde.

A: Torrent programı aracılığıyla birisi senin bilgisayarına bağlanıp bu dosyayı alıyor. Bu sana göre bir mahremiyet ihlali olmuyor o zaman?

K: Evet, filmler olmuyor. Tabi benim belirlediğim ölçülerde.

A: Bu senin için ne kadar önemli bir konu peki? Yani mahremiyetin korunması. Bazı noktalarda göz ardı edilebilir mi? Yoksa bu konuda tutumun katı mıdır, nasıl davranırsın?

K: Tabii ki tutumum katı. Çünkü bana ait bir şeyin başkası tarafından benim iznim olmadan, örnek veriyorum bilgisayarına benim iznim olmadan, yasal olmayan yollardan girilip bu verilerin elde edilmesi benim hoşuma gitmez. Ama örnek veriyorum, bir emniyet soruşturması için bilgisayarına girildiğinde bu artık mahremiyet olmuyor. Çünkü artık iş başka boyutlara taşındığı için bu mahremiyetin ihlal edilmesi bir nevi yasal oluyor. Ama hani yasal yollarla da yapılırsa da en azından bilgi verilmesi gerekir diye düşünüyorum. Ama öbür türlü, benim iznim olmadan artık şey de gelmeye başladı. Mesela artık smart tv'lerdeki ön kameralardan dahi izin olmadan kayıt yapıldığını gözlemliyoruz artık. Böyle haberler duyuyoruz. "Neden bizi izleme gereği duysun insanlar" demek biraz saçma. Adam belki manyaktır, izler yani. Sana kafayı takmıştır. Örneğin ben arkadaşşıma (görüşme sırasında arkadaşşının ismini belirtmiştir) düşmanımdır, onun bilgisayarına bir şekilde sızıp, onun neler yaptığını afişe edebilme imkânım artık var yani. Teknoloji buralara kadar geldi. O yüzden ben bu konularda biraz katıyım açıkçası. Karşıyım bunlara. Haber olmaya başladı artık bunlar. Televizyonlara kadar, cep telefonlarının kameralarına kadar. Aslında bizi bir kapana sıkıştırmışlar gibi. Hani her şeyimize çok rahatça ulaşabiliyorlar aslına bakılırsa.

A: Güvenlikten bahsettin mesela, konuyu oraya doğru açmak istiyorum biraz. Bauman'ın bir röportajında bahsettiği bir kavramdı, "özgürlükle güvenlik arasında sallanan bir sarkaç" diyor. Yani özgürlük ne kadar fazla olursa, güvenlik o denli azalır. Güvenlik fazla olduğunda da özgürlük azalır. Yani güvenliği sağlamak için bugün mahremiyet belli noktalarda ihlal ediliyor. Örnek veriyorum, ben araştırmayı yaptığım sırada güvenlik kameralarını bunlara dâhil ettim. Güvenlik kamerası görüntüleri bugün haberlerde bile yayınlanabiliyor. Kastettiğin şey bu muydu aslında?

K: Şöyle, ülkemizden örnek vereyim. Ülkemizde hoş olmayan olaylar oluyor, bombalar patlıyor. Belli bir grup var, işte neden bizim üstümüzü arıyorlar, neden telefonlarımıza bakıyorlar, neden bizi dinliyorlar diye durumlar var. Bunlar onların kendilerince özgürlüklerinin kısıtlanması olarak addedilebilir. Ama hani bu da aslında bir güvenlik gerekçesi bakıldığı zaman. Ülkenin güvenliğini sağlamak için belli noktalarda ihlaller gerekebiliyor. Çok serbest bıraktığımız zaman da neler olur ülkelerde... Daha geçen gün Londra'da patlama oldu. Bunu da bunun içine dahil edebiliriz. Şimdi bakıldığı

zaman orada da olağanüstü hâl ilan edilmiştir, çok da takip etmedim ama. Olağanüstü hâl nedir, bir ülkenin özgürlüğünün kısıtlanmasıdır, giriş çıkışların belli noktalarda kontrol edilmesidir. Yani birçok kısıtlamayı beraberinde getiriyor. Ama insan hakları olarak bakıldığı zaman tabii ki özgürlük ihlali söz konusu. Ama kendimizce haklı olduğumuz yerler de olabiliyor kendi ülkemiz olarak bakınca. Belki de takip edilen insan suçsuz, hani. Bunlara dikkat edilmesi tabii gerekiyor. Ama günlerce takip edilip suçlu olduğu tespit edilen insanlar artık bu ihlalin ne kadar yerinde olduğunu gösteriyor. Tabii yanlış yapıldığı zaman da hoş olmayan, ihtiyaçları olmayan verilere de kolaylıkla ulaşma imkânları olabiliyor.

A: Bir de işin şey boyutu var. Yani bir zorlamayla, cebren yapılmasının yanında bu ihlallerin, kişinin kendisinin de kendi mahremiyetini ihlal etmesi var. O konuda ne düşünüyorsun?

K: Tabii ki. Bir sosyal medya uygulamasında doğum tarihinden yaşına kadar her şeyini kişiler yazıyor. Bizler de yazıyoruz. Bunlara pek dikkat etmiyoruz ama artık yavaş yavaş dikkat etmemiz gerekiyor. Ya da internetten alışveriş yaptığımız zaman 3d security uygulamasını telefonumuzdan kullansak dahi hani oradan da aslında kendi banka hesabımızı afiş ediyoruz. Ya da kendi kredi kartımızın limitini insanlara afiş ediyoruz. Benim hacker arkadaşım var, şöyle bir cümle duymuştum ondan: “Limiti düşün, 500-600 liralık kartlar artık forumlarda çerez olarak dağıtmaya başlandı.” Artık insanlar büyük hesapların peşinde diyorlardı. Örnek veriyorum, sizin 5000 liralık kartınız var ama ödemesi çok gecikmiş durumda. Kendileri hemen bir banka numarasına benzer bir numara alıp sizi arıyorlar. “Ödeme yapmazsanız haciz gelecek” diye insanların gözünü korkutuyorlar. İşlerini bu şekilde yapıyorlar. Böyle yapıp, parayı yatırdığınız anda hemen kartınızdan o parayı çekerek aslında kendi hayatlarını bu şekilde idame ettiren insanlar var. Aslında biz hiç internete bulaşmasak, tamam, güvenli diyerek alışveriş yapıyoruz ama, bu Morhipo’lar, Gittigidiyor’lar, bunların da birçok açığı olduğu, Facebook ve Google gibi sitelerde bile açık bulunurken bu sitelerde açık bulunması şaşırtıcı olmuyor. Buna da artık nasıl dikkat ederiz hiçbir fikrim yok. Çünkü internetten alışveriş yapmak çok cazip bir durumda. Normal mağazalardan aldığımızdan çok daha uygun fiyatlara alabiliyoruz. Çünkü orada kira derdi yok, bir şey yok. Fiyatlar daha uygun. Ya da Aliexpress gibi siteler var. Ama artık bu da yavaş yavaş güvenli olmamaya başladı. Ben güvenli bulurdum bu alışverişi ama bu arkadaşımınla konuştuktan sonra artık 200-300 liralık limitlerle artık kartımdan alışveriş yapmıyorum, 20-30 liralık alışverişler

yapıyorum. Bugün mesela hani ÖSYM'nin sitesinden ALES ve KPSS başvuru parasını yatırdım, ama tabii o site ne kadar güvenli. Çünkü devlet sitelerinde bile insanlar bir sürü açık buluyor ve devlet de açıkların kapanması için bir sürü hacker işe almaya başladı. Aslında bu internet savaşları deniyor ya, artık bunlar vatandaşa zarar verecek boyutlara gelmeye başlıyor. Çünkü bir bakmışsınız bankanın birinin tüm parası hortumlanmış. Banka batmış ve siz o bankaya üyeyseniz ya da orada bir banka hesabınız varsa dolayısıyla siz de batıyorsunuz. Bu olaylar artık borsada bile böyle, manipülasyonla neler neler yapılıyor.

A: Mobil cihazlarına yüklediğin uygulamalarda izinlere dikkat ediyor musun hiç?

K: Ben kesinlikle dikkat ediyorum, çünkü şöyle. Biz zamanında Twitter'da bu işlere girmiştik. Takipçi satın alma, takipçi satma gibi durumlarımız vardı birkaç sene evvel. Bu izinler çok büyük açık oluyor. Mesela bizim arkadaşlarımız da yapardı. O izinlere bakıyorsun, her şeyi görebiliyor şifrene kadar. Yazmak zorundasın, yazmasan bile uygulama otomatik olarak söylüyor orada şifreni görebilme gibi mesela. Örnek veriyorum, bir arkadaşım mesela benim tüm bilgilerimi görebilecek şekilde bir uygulama tasarlamış. Dedim ben bu uygulamayı neden yükleyeyim? Destek için onaylar mısın demişti. İşte sen tanıdık, senin bilgilerinizi ben almam kardeşim demişti. Benimkini almadı ama sizinkini çok rahat elde edebiliyor. Bu işi insanlar yapmaya başladı. Bir bakıyorsun arkadaşının Twitter'ı patlayıp gitmiş. Bu nedir? Saçma sapan uygulamalara giriyorlar, yok efendim profilime kimler bakmış, kimler beni beğenmiş falan gibi tamamen şifrenizi görebilecek şekilde tasarlanmış uygulamalar bunlar. Onları onaylarken örneğin Twitter'da bakmıyorlar bu izinlere. Ama örneğin Maçkolik gibi uygulamalar sadece bildirimleri gösterme izni istiyor mesela. Ya da Twitter ve Facebook hesabına bildirim göndermeye yetkili bir uygulama. Ya da onun dışında Facebook ile Swarm'ı bağladığın zaman, orada ne yapabileceği, gönderi paylaşma gibi şeyler oluyor. Ya da mesela insanlar bir uygulamaya giriyor, uygulamada reklam tweeti atma seçeneği var. Bu nedir? Tamamıyla sen onu onaylamışsın, ben o havuzun içine girdim, benden tweet atabilir uygulama diyorsun. Ben bunlara çok dikkat eden bir insanım, ne izinler istiyor diye bakıyorum hep, bu yüzden Twitter'da bir tane uygulama vardır benim. Onun dışında dikkatli bir şekilde davranırım. Zaman zaman da kontrol ediyorum hani dikkatsizlikle uygulamayı onaylamış mıyım diye.

A: Bazıları da bu konuda şöyle bir düşünceye sahipler. Yani ben mesela bu uygulamayı kullanmak zorundayım diyor. Diyelim ki Facebook kuracak veya Twitter

kuracak cep telefonuna, onlar da sonuçta belli izinler istiyor kurarken. Böyle bir düşünce oldu mu sende hiç?

K: Ben sadece Twitter uygulaması gibi düşündüm ama aslında şimdi telefonda şöyle bir uygulama var, CIA sanırım ismi. Ya da Kim Arıyor diye Türkçesi var. Kurarken “rehberine erişme” diyor. Rehberime erişince ne oluyor? Siz benim telefon numarama baktığınız zaman benim adım orada yazacak. Çünkü daha önce birisi bu uygulamaya kaydolmuş ve rehberinde ben varım ki bir şekilde oraya senkronize olmuş. Ya da senin numaran bende olduğu için ben o programa kaydolduğumda, üçüncü bir kişi “bu numara kimmiş” diye baktığı zaman senin ismini görebiliyor orada. Ben daha sonra bu programı sildim. Dedim ki rehberimdeki insanların burada ne işi var. Bütün aile fertlerime de baktım hani, hepsi var bu uygulamada. Bunu daha önce birisi kurmuş. Belki bilmeden yapmış bile olabilir. Ve anneminkine baktığımda “ablacığım” yazıyor mesela. Teyzem falan kurmuş demek ki. Hani onlara da bir şey diyemezsin. Tamamıyla artık rehberimize erişebiliyor yani. İsteyen bir insan harika bir rehber havuzunun sahibi bu Kim Arıyor ve CIA programıyla. Bu sayede ne oluyor? Diyoruz ki, bu SMS bize neden geliyor. Sallıyorum, bana mesela Asko Moda diye bir yerden mesaj geliyor. Benim numaramın bunlarda ne işi var? Ama insanlar artık bu şekilde rehber havuzları, mail havuzları satın almaya başladı ki, istediği şekilde mesaj gönderebilsin. Artık işin kolayını da buldular, aynı mesajı atmıyorlar. B002 gibi şeyler yazıyorlar sonlarına ve bu sanki toplu mesaj değilmiş gibi yasal bir hale gelmeye başladı. Ya da en sonunda mesela diyorlar ki mail havuzundan çıkmak için tıklayınız. Kimse buna tıklamıyor ya da tıklayınca da bir sürü işlem var, uğraştırıyor, kimse de uğraşmıyor. Eskiden dava açılabilirdi, şimdi mail havuzundan çıkabilirdin deniliyor. Zaman zaman ben de mail havuzu yaptım çünkü kulüpteydik, kulüpteki insanlara mesaj göndermek için bu havuzları biz de kullandık. Ya da toplu mesaj sistemleri var okulların. Buralar da kullanılıyor.

A: Bu işin rızaya dayalı bir yanı da var. Mesela kulübe üye olan birisi kabul etmiştir peşinen kulüpten bilgilendirme mesajları gelsin diye. Senin bahsettiğin biraz da istek dışı olanlar. Diyorsun ya benim rehberimdeki arkadaşlardan birisi bu uygulamayı kurdu ve benim numaram onların eline geçti.

K: Sattı onlar da belki de benim numaramı. Alakasız yerlerden mesaj geliyor. Tamam hani şu olabilir. Koton'dayızdır, orada müşteri memnuniyeti derken numaramızı yazmışızdır, Koton'dan bize mail gelebilir, mesaj gelebilir, onun önüne geçemiyoruz. Ya da bankalardan, ben her ne kadar istemesem de sürekli geliyor, kredi, faiz, bilmem ne.

Sürekli arıyorlar da. Hayır desem de artık açmamaya da başladım. Örneğin çok önemli, haciz gelecek gibi bir şey söyleyeceklerse de artık diyemeyecekler çünkü açmıyorum.

(...)

A: Bu konularda nasıl önlemler alıyorsun? Yani kişisel verilerinin güvenliği için internet ortamında.

K: Güvenli olduğunu ben zaten düşünmüyorum. Hani mesela telefonda girilip kazara mesaj da paylaşılabilir. Bazı milletvekilleri telefonunu cebinde unutup orada anlamsız paylaşımlar yaptılar. Böyle komik şeyler olmuştu o dönemlerde. Ya da mesela geçenlerde bir tane kaymakam afişe olmuştu, bir tane terörle mücadele gibi bir hesabı varmış kendisinin. Sonra o afişe oldu. Hani oradan terörle ilgili gelişmeleri paylaşarak sanki kendisi çözmüş gibi paylaşım ağı oluşturmuş kendince. Bu nasıl ortaya çıktı? Kazara öbürüne tıklayarak. Aslında bu güvenlik gibi bir şey de, kendi güvenliği. Kendi güvenliğimi koruma noktasında aslında çok fazla bir şey yapamıyorum. Çünkü her şey bilgisayarımda ve telefonumda var. Oradan silsem de illa ki bir yerlerde karşıma çıkıyor. Ya da örneğin Whatsapp'ta her şeyi sildiğin zaman yeniden senkronize et diyorsun, daha önce paylaşılmış tüm fotoğraflar, müzikler bir şekilde tekrar yedekleniyor, arşivleniyor telefonuna. Yani bu nasıl oluyor? Ya da örnek vereyim, Whatsapp'ta dikkat ettiğim şeylerden. Örneğin Whatsapp'ta şarkı gönderdin değil mi. Bu şarkı daha önce Whatsapp'ın veri tabanında hiç yoksa, şarkıyı normal hızda 2-3 dakika içerisinde gönderiyor. Ama bu gönderdiğin çok popüler bir şarkıysa tık diye hemen gider. Neden? Çünkü bu Whatsapp'ın veri tabanında olan bir şarkı ve hemen diğer kişiye bunu gönderebiliyor. Ama daha önce hiç karşılaşmadığı bir şeyse birkaç dakika bekletiyor. Videolarda da böyledir. Videoyu ilk gönderirken yarım saat beklersin, ikinci bir kişiye gönderecekken hemen gider. Bu direkt veri tabanına kaydettiğini gösteriyor. Biz bunun önüne de geçemiyoruz. Çünkü artık hayatımızın her yerini sardı telefonlar, tabletler, bilgisayarlar. Artık biz hani liseyi bitirince bize bilgisayar alınsın, bilgisayar oynayalım diye isterdik ama şimdi küçücük çocukların elinde telefonlar, tabletler var. O çocuk yanlışlıkla bir şeye bassa mesela. Ne kadar saklayabiliyorsun bu veri tabanından kendi bilgileri? Açıkçası tartışılır, çok uzun bir konu. Ben hiçbir şekilde önlem alabildiğimi düşünmüyorum. Sadece kamerayı bantlamakla kalıyor. Çünkü bilgisayarım girse bütün fotoğraflarım var. Gerçi ne kadar kullanabilir fotoğraflarımı, onlar tartışılır. Ama çok önemli bir metin yazmışımdır, senaryom vardır elimde. Bu senaryomu ben nerede koruyacağım? Düşmanlarım varsa, sallıyorum şu anda. Bunları çok rahat elde edebilir

yani. Ki artık ben düşünüyorum, ajansların, şirketlerin muhbirleri olduğunu düşünüyorum. Bugün fotokopi makinesinde bile bir önceki kâğıdı hafızasından tekrar çıkartabiliyorsunuz.

A: Bunlara ek olarak söylemek istediğin başka noktalar var mı?

K: Mesela ben kaygı duyuyorum ya bu konuyla ilgili, bazı arkadaşlar diyor ki “ya seni kim ne yapsın, sen kimsin ki seni takip etsinler.” Ben de diyorum bazen arkadaşlara. Mesela laptopun kamerasını bantlamış, ya seni kim ne yapsın diyorum ama biraz düşününce o iş öyle değil. Ben o çocuğu sevmiyorsam, biraz da anlıyorsam onun bilgisayarına çok rahat girebilirim. Hamachi diye bir uygulama var, o uygulamadan onun bilgisayarına girsem nereden fark edecek? En basiti tabi. Şimdi daha teknolojik, daha işin içinde olanların bildiği bir sürü şey vardır. Ama ben bile iki üç şey bilsem, bunun şifresini bulabilirim yani. Çok detaylı bir konu.

GÖRÜŞME 5

Süre: 9:27

Araştırmacı: Sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade ediyor? Neleri kişisel veri olarak kabul edersin? Ve Bunları neden bu şekilde kabul ediyorsun?

Katılımcı 5: Mahremiyet kavramı bana dair her şey. Kişisel bilgilerimden tut cinsel hayatıma kadar, dini inanışımından tut mezhep kökenine kadar her şey benim için mahremiyet. Sadece bunların derecesi farklı.

A: Anladım. Belki cinsel hayatınla ilgili bilgi çok mahremdir. Ama bazıları daha mahremdir.

K: Hiyerarşik bir sıralama var bunların arasında. Belirli insanların beni yaşımı da bilmesini istemem. Ama bazı insanların yaşımı bilmesi hatta belki dini inancımı bilmesi sorun değildir. Tamamen bulunduğum mecraya, çevreye ve yere göre değişiyor mahremiyet.

A: Kişisel veri peki?

K: Kişiselleri sanki kapsıyor gibi. Mahremiyet kişisel veriyi kapsıyor. Daha genel şeyler. Mesela doğum tarihin, ilgi alanların.

A: Bunu sosyal medya ortamında nasıl yorumluyorsun peki? Sosyal medya da kişisel veri ne olabilir sence?

K: Sosyal medya da tabii iletişim adreslerimi sosyal medya da kullandığım için mevcut oluyor internet ortamında. Sosyal çevrem biliniyor bazı dijital olsa da mecralar tarafından. Kimlerle iletişimde olduğumu biliyorlar. Onun dışında politik görüşüm, ilgi alanlarım ne tür şeylerden hoşlanıp alışveriş yaptığım, bu konuların hepsi sosyal medyanın elinde. Yani ben hiçbir şey vermesem de sayfaları takip ettiğimden onlar benim ilgi alanlarımı belirleyebiliyor.

A: Yani tamamen rızaya mı dayalı sence bir mahremiyet konusu ya da mahremiyetin paylaşılması daha doğrusu sosyal medyada?

K: Rızaya bağlı ama bunu sosyal medya ben kendi açımdan ben bunu rızayla veriyorum. Çünkü; sosyal medya kullanma becerisine diğer insanlardan daha fazla sahibim. Bu işin içindeyim çünkü. Sokaktaki insan verdiği bilgilerin neler için kullanılacağını bilmeden veriyor.

A: Neler için kullanılır mesela?

K: İnternet pazarlaması için kullanılabilir. Hackerlar için kullanılabilir. Şöyle bir şey var. Facebook'u örnek olarak vereyim mesela. Benim hangi zaman tünelimde hangi sayfamın postunda daha fazla zaman geçirdiğimi ölçerek bana ona yönelik reklamlar gösteriyor bunun için benden sadece üye olurken onay alıyor. Ama internet kullanma becerisine çok fazla hâkim olmayan bir insan onun karşısına çıkan reklamın kendinin verdiği bilgilerden dolayı çıktığı çok net bilmiyor. Geri pazarlama, yeniden pazarlama için kullanıyor facebook bunu, bu bilgileri.

A: Bu konuda bilinçli olduğunu düşünüyorsun yani? Bu kişisel verilerin korunması sence önemli bir konu o zaman?

K: Ben şahsen çokta kişisel verilerimi korumuyorum. Çünkü, herhangi bir şekilde kötü niyetle seninle ya da benimle ilgili bir şey kullanmak isteyen insanın mutlaka ona ulaşabileceğini biliyor. Ben kendimi ne kadar saklasam da bana mutlaka ulaşır. Çünkü, etkileşimli bir çağda, dönemde yaşıyoruz. İnternetin olduğu bir yerde yaşıyoruz. Mutlaka benle ilgili bir şeylere ulaşacak o insan. Ben sadece belki onun işini kolaylaştırıyorum. Sosyal medyada dijital ortamlarda hiçbir şekilde bir şeyimi belirtmekten korkmuyorum yani. Başka insanların benimle ilgili bilgi sahibi olduğunu biliyorum.

A: Anladım. İnternet ortamında kişisel verilerin güvenliği ve başkalarının eline geçmemesi ne tür önlemler alırsınız? Ama sen diyorsun ki bu konuda ekstra bir çaba göstermiyorum.

K: Önlem aslında bir anlamda alıyorum ama şöyle alıyorum önlemi; bilgilerimi paylaşıyorum belki her yerle ama bilgilerimi nereyle paylaştığımı bilmem gerekiyor. Mesela ben Gmail'ime giriş yaparken; ya da bir siteye üye olurken benden Gmail onayı istiyorsa Google mailime ulaşmak istiyorsa o altta yazan Google sizin adınıza paylaşım izin vermez, sadece iletişim bilgilerinize ulaşmak istiyor gibi bir şeyin olması gerekiyor. Yani; Google bağlanabilir miyiz, tamam bağlan demek? Bana uymuyor pek bu anlamda.

A: Anladım. Belli bir dayanak, kıstas getirmesi gerekiyor.

K: O, üçüncü tarafın bunu getirmesi gerekiyor. O zaman güvende hissediyorum. Ki o zaten onlara yasal olarak bir şey sağladığı için o anlamda rahat oluyorum. Eğer ben oraya verdiğim bilgiyi başka bir yerde gördüğümde ha bana bunlar bunu dememişti ama bunu yapmışlar diyebiliyorum yani.

A: Elinde bir kanıt var yani.

K: Belki de iç rahatlatıcı bir şey.

A: Sosyal medya da en çok ne tür içerikler paylaşıyorsun?

K: Sosyal medya da aslında yüzde olarak değerlendirsem eğer %30-40 politik görüşüme yönelik şeyler paylaşıyorum. Daha doğrusu tepkime yönelik şeyler paylaşıyorum. Geri kalan kısmının tamamında işimle mesleğimle ilgili şeyler bir tasarım, bir video, bir kısa film, bir sanatçının yaptığı bir röportaj belki. O tür şeyler paylaşıyorum. Onun dışında sosyal medyada mesela anlık paylaşımlar yapmıyorum genelde. Yani, text future değil de takip ettiğim şeyleri paylaşıyorum. Geçmiş oluyor paylaşımlarımın.

A: Günlük hayatına dair şeyler mesela?

K: Paylaşmıyorum çok yılda olarak söylesem mesela belki 20 tane şey en fazla paylaşmışımdır.

A: Bugün şu arkadaşlarla birlikteydik.

K: Yok. Hiç öyle bir kültürüm yok.

A: Gayet iyi. Son sorum; Mobil cihazlarına yüklediğin uygulamaların istediği erişim izinlerine dikkat ediyor musun?

K: İlk başta dikkat ediyordum. Bu trend de bir kullanım ise, ilk başta bu kullanıma dikkat ediyordum güvenemiyordum çünkü. Ama baktım ki benim prestijli olarak gördüğüm, güvenli olarak gördüğüm sitelerde sosyal medya paylaşımı ile giriş yapmamı istiyor. Herhalde dedim bunlarla ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ondan sonra bende veriyorum artık. Ayrıca kolay da geliyor yani. Kullanıcı bilgilerimi girmektense, bir butonla izin vermek üye olmak giriş yapmak daha kolay geliyor yani.

A: Anladım. Bunlar haricinde bu konuya dair söyleyebileceklerin, söylemek istediğin, eklemek istediğin bir şeyler var mı?

K: Sosyal medyada ben de bu konularda araştırma yapıyorum. Sosyal medyanın hem olumlu hem iyi hem kötü yönleri var. Yavaş yavaş olumsuz tarafı ağır basmaya başlıyor. Aslında değerlendirilse harika bir mecra ama bilinç seviyesi bizim ülke için konuşuyorum bilinçli kullanım bilinçsiz kullanım seviyesi açılmaya başladı yani sosyal medyanın. Yani sosyal medya istenildiğinde bir linç aracı olarak kullanıldığı için orada öyle bir şikâyetim var yani. Bilinçli kullanılması gerekiyor bu anlamda.

A: Bu bilincin mahremiyet konusundaki yansıması olabilir mi? Yani daha doğrusu kişisel verilerini paylaşırken dikkat etmesine dair bir bilinç oluşturması gerekir mi?

K: Aslında o anlamda onu mahremiyet özelinde konuşursak olumlu yönde gidiyor. Çünkü insanlar çocuk istismarını, kadın tacizini, kadın şiddetini aile içi şiddeti en kolay sosyal medya da paylaşabiliyor. Onunla ilgili tepkileri o mecrada almaya başlıyor. Hatta bununla ilgili birtakım butonlar çıkmaya başladı. Butona basınca acil olarak sosyal medya direkt paylaşım yapıyor. Mesela facebook güvenli ortam butonu özelliği ekleniyor. Güney Amerika'da bir ülkede sokak veya yoldaki çukurları bir buton yardımı ile direkt Twitter a gönderiyordu. Tekerlek üzerinde geçer geçmez şu şu konumda yolda çukur var. Belediyeye yönlendiriyor. Bu şekilde mahremiyet olumsuz anlamda olan mahrem olayları ortaya çıkarmak için güzel bir şey. Ama bu verileri kötü niyetli kullanıcılarda, kötü niyetli yazılımlarda hatta kullanıcı olmasa da yazılımlarda kullanabiliyor.

GÖRÜŞME 6

Süre: 10:15

Araştırmacı: Sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade ediyor, neleri kişisel veri olarak sınıflandırırıyorsun ve neden?

Katılımcı 6: Bana göre mahremiyet kavramı, özel olan demek, bunu ifade ediyor. Kişisel veri olarak bana ait olan ve benim paylaşmadığım her şey benim için kişisel veridir. Mesela şöyle bir örnek vereyim. Ben en yakın arkadaşına bir bilgi verebilirim, bir sırrımı verebilirim ama onu sadece yakın arkadaşına veririm, başkalarına vermem. Bu benim mahremiyetimidir, başkasına açmam. Ama arkadaşımın bunu açması tamamen farklı bir boyuta gidebilir, benim kişisel verilerimin dışarıya açılmasıdır. Ya da internet üzerinden konuşursak, alışveriş bilgileri mesela, benim yaptığım alışverişten başkasının

haberi olmasına gerek yok. Ben oradan her şeyi alabilirim, satabilirim. Bunlar da kişisel veri sayılabilir.

A: Bu ne kadar önemli bir konu sence? Yani Kişisel verilerin korunması önemli bir konu mu? Veya bunlar korunmazsa ne gelebilir başına?

K: Önemli olmaz mı? Birçok şey gelebilir. Kişisel veriyi sadece alışveriş bilgisi olarak sınırlandırmamak lazım. Bunun içine birçok şey giriyor; adres bilgileri, telefon bilgileri giriyor. Benim adresim kendi isteğim dışında paylaşıldığı zaman belki ben orada bulunduğum konumdan memnun değilim, ya da birilerinin zoruyla gitmiş olabilirim. Bunun iyi yanları da var, kötü yanları da var. Konumumu belirttiğimde başıma istemediğim olaylar gelebilir. İsteddiğim olaylar da gelebilir, hangi açıdan baktığına bağlı ama ben daha çok olumsuz bakıyorum. Mesela açık adresin orada paylaşılması. Kimin iyi niyetli, kimin kötü niyetli olabileceğini tam kestiremediğimizden dolayı her şey gelebilir. Ben adres verirken mahalle veriyorum mesela. Hiç evin adresini vermedim şu güne kadar. Dış mekânda check-in yaparken sıkıntı yok. Orası zaten umuma açık bir yer, herkes orayı kullanıyor. Ama kendi evinin adresi mahremiyet kapsamındadır bence.

A: Peki gittiğin bir mekânda orada bulunduğunu bildirmen bu kapsama girer mi? Diyelim ki ben şu an buradayım, iki saat sonra başka bir yerde check-in yapıyorum. Bunu bu şekilde sürdürmek de mahremiyet içine girer mi?

K: Bu umuma açık mekânların gireceğini düşünmüyorum. Şu şekilde, ben genelde okulda ya da kafede check-in yapıyorum. Burada amacım, ben buradayım, siz de buradaysanız buluşalım demek. Zaten check-in'ime Swarm'da eklediğim kişiler bellidir, tanıdığım kişilerdir. Tanımadığım kişileri almıyorum mesela. Kendi mahremiyetimi kendim oluşturuyorum orada. Çünkü benim orada amacım, sadece arkadaşlarımla buluşmak. Kütüphanede check-in yapıyorum mesela. Ben dördüncü katta oluyorum, arkadaşım en alt katta oluyor. “Sen de mi buradaydın” deyip, buluşup, ders arasında çay içebiliyoruz mesela. Tabi insanlar bunu farklı amaçlarla da kullanıyorlar, orası farklı. Sevgili bulmak bunlardan bir tanesi.

(...)

A: Hani diyorsun ya “ben kendi mahremiyetimi sağlıyorum burada” diye. Gerçekten o verilerin korunması için yeterli mi senin aldığın önlemler? Ne tür veriler alıyorsun, önce onu sorayım.

K: Aldığım önlemler, tanımadıklarımı kendi ağıma almıyorum. Şöyle, çok fazla kendimle alakalı bilgi vermiyorum da zaten. Yazdığım şeyler, eğitim bilgileri gibi

herkesin bilebileceği şeyler. Onların dışında bana özel olan şeyleri paylaşmamaya özen gösteriyorum. Hani istiyorsam ki bu benim sosyal medya ağımda bulunsun, ben bunu sadece kendime özel paylaşıyorum, ben aradığımda ulaşıyorum, başkaları yine ulaşamıyor. Bu şekilde kullanıyorum.

A: orada kendine özel veya sadece arkadaşlarına özel paylaştığın şeyin sadece o çevreyle sınırlı kaldığını düşünüyor musun?

K: Sınırlı kaldığını düşünmüyorum. Şimdi sosyal medya üzerinden illa ki bir alışveriş yaptığımızda bile o alışverişle ilgili ona benzer birçok reklam alıyoruz mesela. Bu gösteriyor ki aslında bizim paylaştığımız her şey kontrol altında. Bize sınırlandırıyor muşuz gibi geliyor veya bize öyle gösteriliyor medyada. Ama aslında öyle değil.

A: Buna rağmen paylaşabiliyorsun ama yine de.

K: Buna rağmen paylaşabiliyorum.

A: Bunun altındaki motivasyon nedir peki?

K: Paylaşma isteği. Başka bir şey yok yani. Mutsuzumdur, mutsuzluğumu oraya yazarım. Ya da çok mutluyumdur, mutluluğumu oraya yazar ve paylaşıyorum. Kendini iyi hissetmekle alakalı bir şey. Tamamen duygusal bir şey aslında.

A: En çok ne tür içerikler paylaşıyorsun sosyal medyada?

K: Facebook üzerinden baktığımda daha çok eğlence programları ve etkinlikler. Etkinlikleri paylaşmayı severim, herkes haberdar olsun diye. Benim de Facebook üzerinden haberdar olup katıldığım birçok etkinlik var. Hepsine de iyi ki gitmişim diyorum. O yüzden etkinlikleri çok paylaşıyorum. Kısa filmleri paylaşıyorum. Bunların haricinde bana çok komik gelen şeyleri paylaşıyorum.

A: Gün içinde anlık paylaşımlar yapıyor musun peki? Diyelim ki bir yere gittin arkadaşlarınla, şunu yaptık, bunu yaptık, check-in yapıyorsun vs.

K: Check:in yapıyorum, başka bir şey yapmıyorum. Onun haricinde çok fazla yediğimi içtiğimi paylaşma taraftarı değilim. Arkadaşlarımı paylaşıyorum, şununla bununla birlikteyim diye ama ne yaptığımı paylaşmam. Ne yaptığım bana özel.

A: Mobil cihazlarına yüklediğin uygulamaların istediği erişim izinlerine dikkat ediyor musun?

K: Dikkat ediyorum, bakıyorum ona. Hatta birkaç tanesini seçenekten çıkarma şansım varsa çıkartıyorum direkt. Fotoğraflarıma ulaşmasını istemiyorum mesela. Ama şöyle bir durum oluyor onda da, ben fotoğraflarıma ulaşmasına izin vermedim diyelim,

sonrasında fotoğraf yüklemek istediğimde yüklemiyor ve tekrar izin istiyor. Yani öyle ya da böyle bir şekilde o izni senden alıyor paylaşman için. İzni vermedikçe paylaşamıyorsun zaten. Buna dikkat etsen de elinden gelen bir şey yok. Ya fotoğrafı paylaşmayacaksın, ya da izin vereceksin.

A: Senin tercihin ne oluyor bu durumda?

K: Fotoğrafımı çok paylaşmak istiyorsam izin veriyorum tabii doğal olarak.

A: Bu konu hakkında eklemek istediğin herhangi bir şey var mı? Daha önce aklına gelmiş miydi bu konu hiç?

K: Bu konu üzerine çok düşündüm ben, hatta bir ara sosyal medya hesaplarımda hiçbir kendi fotoğrafımı, hiçbir şeyimi paylaşmamayı bile düşündüm, kapatmaya kadar gitmişti mevzu. Kapatmadım ama bir dönem askıya aldım. Ama şimdi öğrenciyiz, okuldayız, arkadaşlarımızdan haberdarız. Birçok şeyde sosyal medyayı kullanıyoruz. Ben kullanmasam bile bir hocanın bile dediği “arkadaşlar Facebook grubu kurduk, notları oradan alabilirsiniz.” Ya da etkinliğimizi Facebook ya da Instagram üzerinden paylaşıyoruz. Bunlar senin onu kullanmama hakkını engelliyor. Mecbur kullanıyorsun, kullanmak zorunda bırakılıyorsun. Açıkçası çok da bir çaresi yok gibi görünüyor. En fazla kendinle alakalı bir şey paylaşmazsın diyeceğim, ama sen paylaşmasan da başkaları etiketliyorlar zaten.

A: Aslında sosyal medya kullanmak artık...

K: Bir zorunluluk. Mecbur bırakıyorlar çünkü. Her şey onun üzerinden dönüyor. Sanki sosyal medya yoksa sen de yoksun, senin varlığının da bir anlamı yok. Çünkü biriyle tanıştığınızda ilk baktığınız şey, sosyal medya hesabı var mı. Varsa ne yapmış, ne paylaşmış. Bir kitap satarken bile adam Facebook kullanıyor. Sayfa açıp oradan satış yapıyorlar. Bu açıdan bakıldığında iyi ama her şeyin iyi yönü olduğu kadar kötü yönü de var. Kullanım amacına göre değişiyor tabii.

GÖRÜŞME 7

Süre: 8:10

A: Öncelikle sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade eder? Neleri kişisel veri olarak sınıflandırırısın? Ve neden?

K: Bence mahremiyetin iki çeşidi vardır. Açıklanabilecek ve açıklanamayacak mahremiyet olarak. Açıklanamayacaklar zaten internette paylaşılamayan kişinin kendi

içinde özel olarak başkalarına çok geniş çevresine yansıtmak istemediği. Açıklanabilecek olarak da etrafında arkadaşı olanların bildiği nerde yaşadığı kaç kardeş olduğu gibi bilgiler...

A: Açıklanamayacak olanlar neler mesela?

K: Özel hayat, aile ilişkileri, arkadaş, sevgili ilişkileri vs. kendi içinde yaşadıkları duygular daha çok.

A: Anladım mahremiyeti tanımlarken, nereye göre hangi çevrede hangi ortamda bulunduğun önemli diyorsun.

K: Evet.

A: Mahremiyet ve kişisel verilerin korunması önemli bir konumu sence?

K: Evet.

A: Neden?

K: Çünkü birçok şey çıkabilir bundan. Sonuçta insanlar herkesle iyi anlaşamıyor. Herkes yaşanabilecek birçok olasılık varken ne bileyim seni sevmeyen bir insanının gelip senin ailen içindeki bilgileri bilmesi hoş olmaz mesela.

A: Bu bahsettiğin iki tür mahremiyet için mi geçerli peki?

K: Hayır aslında daha çok özel mahremiyet için geçerli. Çünkü diğerleri zaten arkadaşın olan birisine birisi gidip sorsa öğrenebilir.

A: Anladım. Elde etmesi kolay yani.

K: Evet.

A: Peki, sosyal medya hesaplarında en çok ne tür içerikler paylaşıyorsun?

K: Kendi kişisel fotoğraflarımı paylaşıyorum. Beğendiğim çalışmalarını paylaşıyorum. Kendi alanımla ilgili resim vs. olarak. Ve hoşlandığım, gördüğüm videoları vs. genel olarak yani.

A: Yani kendinle ilgili bilgiler paylaşmak konusunda biraz tutumlu davranıyorsun. Yani yaş, içinde bulunan fotoğraf, telefon numarası, açık adres mesela bunları paylaşıyor musun örneğin?

K: Yok. Adres, telefon vs. paylaşmıyorum. Yaş o kadar da özel değil herhalde.

A: Anladım. Yaşın özel olmadığını düşünüyorsun. İnternet ortamında kişisel verilerini güvenli ve başkasının eline geçmemesi için ne tür önlemler alıyorsun.?

K: Herhangi bir kişinin öğrenmesini istemediğim bir bilgi varsa, paylaşmıyorum direkt.

A: Paylaştığın bilgilerin güvenliği için peki? Mesela fotoğrafların başkasının eline geçebilir. Bunların başkasının eline geçmesinde sorun var mı sence?

K: Hayır. Koyduğuma göre yok.

A: Anladım. Bunları saklamak için ekstra bir çaba göstermiyorsun?

K: Evet.

A: Başkasının eline geçmesini istemediğin şeyleri paylaşmıyorsun. İnternette alışveriş yapıyor musun hiç?

K: Evet. Baya yapıyorum.

A: Güzel. Bu konuda güveniyor musun internete? İnternet üzerinden yaptığın alışverişlerde güvende olduğunu hissediyor musun? Hem kişisel bilgilerin açısından hem de dolandırılman açısından.

K: Aslında hissetmiyorum. Yani birçok şey olabiliyor ama. Yine de şeye özen gösteriyorum bir sorun yaşanmayacağını düşündüğüm sitelerden alışveriş yapıyorum.

A: Nispeten güvenli görünen sitelerden alışveriş yapıyorsun. Şöyle bir şeyden bahsedeyim. Dikkat etmişindir mesela sosyal medya da ya da arama motorlarında herhangi bir şey ararsın. Diyelim ki yeni bir cep telefonu alacaksın, yazıyorsun Samsung galaxy note 4 fiyatlarına baktın sonra kapattın yarım saat sonra internet sitelerinde gezinirken karşına bununla ilgili reklamların çıktığını fark ettin mi?

K: Evet. Oluyor. Mesela daha önce sitede nelere baktıysam onları ön plana çıkarıyor evet.

A: Bu sence güzel bir şey mi yoksa tehditleri var mı yoksa? Bu şunu gösteriyor bizim gezindiğimiz siteler izlenip depolanıp kaydediliyor. Bu tehlikeli bir şey mi sence yoksa sorun oluşturmaz mı? İnternette ki ve gerçek hayatta ki güvenliğimiz için.

K: Benim gibi bir insan için sorun oluşturmaz. Çünkü bu bir tek alışveriş yaptığım sitede ortaya çıkıyor. O da canım sıkıldıysa girip geziyorsam bakıyım yeni bir şey var mı diye bana yeni bir seçenek oluyor yani.

A: Anladım. Olumlu buluyorsun yani. İşini kolaylaştıran bir şey mi bu yani?

K: Yani, evet.

A: Son sorum; Mobil cihazlarına yüklediğin uygulamaların istediği erişim izinlerine dikkat ediyor musun hiç? Mesela telefonunda Instagram uygulaması kullanıyorsun. Bu uygulamayı yüklerken bu uygulama senin rehberine galerine kişilerine şuna buna erişmek istiyor. Kabul edersen yüklüyorsun, etmezsen yüklemiyorsun. Buna hiç dikkat ettin mi?

K: Evet. Okumuştum ilk zamanlar

A: İlk zamanlar, şu anda?

K: Şu anda bir sorun olmadığını düşündüğüm için okumadan kabul ediyorum yani.

A: Bütün uygulamalarda mı yoksa daha güvenli bulduğun uygulamalarda mı? İnternet alışveriş sitelerindeki gibi.

K: Bütün uygulamalarda yani direkt indirdiğim uygulamalarda evet. İndirmem için kabul etmiş olmam gerekiyor.

A: Yani bu uygulama benim konum, bilgilerime neden erişmek istiyor? Reddetmek istediğin oldu mu?

K: Hayır

A: Olmadı. O konuda açık davranıyorsun.

K: Senin bu konuda daha önceden aklına gelen veya görüşmenin sonucunda aklına gelen herhangi bir şey var mı? İnternet üzerinde özel bilgilerimizin ve mahremiyetimizin güvenliğini sağlayabilmek için çaba göstermemiz gerektiğine dair? Ya da bunları çok takmaya gerek yok tarzında genel bir yorum varsa onu da alabilirim.

K: Bilmiyorum belki herkes benim gibi tutumlu davranmıyor olabilir. Mesela telefon numarasına kadar koyanlar oluyor. Onun için sorun oluyorsa koymasın. Yani buna dikkat edilmeli. Rahatsız olacaksa koymasın.

A: Senin gördüğün durum ne peki? İnsanlar buna dikkat ediyor mu?

K: Genel olarak dikkat edilmiyor. Bir sorunun çıkacağını düşünmüyor insanlar. Çıkıyorsa da kendi sorun yaşıyordur zaten.

A: Teşekkür ederim.

K: Ben teşekkür ederim.

KATILIMCI 8

Süre: 9:26

Araştırmacı: Sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade ediyor ve kişisel verileri neler olarak görüyorsun, nasıl sınıflandırıyorsun, neden?

Katılımcı 8: Bana göre mahremiyet, gizlilik, güvenlik, kendime ait olan bilgilerim. Kişisel bilgileri.

A: Misal?

K: Doğrum tarihim, kimlik numaram, adresim...

A: Neden doğum tarihin sana özel? Veya diğerleri.

K: Bazı şifreleme sistemlerinde, kartlarımızda olsun, başka yerlerde olsun bunları kullanıyoruz. Çünkü girdiğimiz zaman onları kodluyoruz, bir şekilde kendimize ait bilgiler. O yüzden onların gizli tutulması gerektiğini düşünüyorum.

(...)

A: Bunların korunması neden önemli? Yani aile bilgileri, kredi kartı bilgileri değil. Mesela fotoğraflar. İçinde bulunduğu fotoğrafların neden başkasından korunması gerekiyor?

K: Sonuçta Photoshop diye bir şey var. Biz de oynuyoruz mesela. Tabi dışarıda bu çok farklı yerlere gidebiliyor bazen. Şantaj olaylarına da gidebiliyor. O yüzden o da mahremiyet konusuna girer.

A: Gezilen internet sitelerinin gizli olması mesela... Ne olabilir senin gezdiğin internet sitelerinin bilgileri üçüncü bir şahsın eline geçse?

K: Bir şey olmaz aslında.

A: Daha önce görüştüğüm bir arkadaşına söyledim. Bir şey alacaksın diyelim, cep telefonu, bilgisayar, fotoğraf makinesi... Bununla ilgili bir arama yapıyorsun Google'da. O arama sonuçlarına göre farklı internet sitelerinde senin aradığın ürünlerin reklamları çıkıyor. Dikkat ettin mi buna hiç? Yani dijital pazarlamanın bir boyutu bu da.

K: Dikkat ettim aslında.

A: Bu güzel bir şey mi sence?

K: Bence değil. Bir de şu var mesela, biz tasarım öğrencisiyiz. Geziyoruz bir sürü siteyi. Bazı siteleri başkası görsün istemiyoruz, biraz da bizim fikrimize yakınsa. Ben istemiyorum bazen görünmesini.

A: Seninle ilgili bilgiler veriyor yani bu internet siteleri.

K: Bence öyle.

A: Sosyal medyada en çok ne tür içerikler paylaşıyorsun?

K: Sosyal medyada daha çok fotoğraf içerikli oluyor. Yaptığım çizimler, illüstrasyonlar oluyor. Genelde böyle.

A: Anlık şeyler de paylaşıyor musun? Örnek veriyorum, gittiğin yerler vs.

K: Aynen, Instagram'da çok paylaşıyorum, çok gezdiğim için çünkü. Aktivite olsun diye. Genellikle manzara resimleri olur bunlar da.

A: Bunlarda mahremiyetle ilgili herhangi bir ihlal yok mu sence?

K: Kendimizi koymadıktan sonra bence yok. Manzara sonuçta.

A: Manzaradan bahsetmiyorum. O an bulunduğın yer ile ilgili. Sen diyelim ki bir manzarayı paylaştın, aynı zamanda orada bulunduğunu da belirtmiş oluyorsun. Ya da bugün arkadaşlarla birlikteyiz, selfie, şu mekandayız gibi.

K: Yani bence yine mahremiyete giriyor.

A: Bunları ihlal ettiğini düşünüyor musun bazı noktalarda?

K: Düşünüyorum. Özellikle böyle selfie kalabalık bir şekilde olunca gerçekten öyle düşünüyorum. Sonradan ne yapayım, sileyim oluyorum.

A: Bu şekilde düşünüp sildiğin oldu mu hiç?

K: Çok sildim. Aynen.

A: Daha sonra paylaşmaya devam ettin mi yine benzer içerikleri?

K: Birkaç kere. Sonra yine temizleme başladı.

A: Bunun arkasındaki motivasyonu anlamaya çalışıyorum. Yani neden paylaşma isteği hissediyorsun?

K: Aslında biraz sosyal olduğumu göstermek. Nasıl diyeyim, vakit geçirmek, onları göstermek. İçgüdüsel bir şeydir belki, bilmiyorum ama. Ben bazen sosyal olduğumu göstermek amaçlı da yapabiliyorum bazı şeyleri. Aktivite yapıyorum, eğleniyorum, arkadaşlarım var...

A: Profillerin, hesapların herkese açık mı?

K: Arkadaşlar.

A: Çok var mı arkadaşın sosyal medyada?

K: Fazla yok aslında. Sadece Güzel Sanatlar Fakültesi. Benim kendi çizimle alakalı olan arkadaşlarım.

A: Gerçek hayattaki çevrenle mi sınırlı?

K: Aynen öyle.

A: Bu paylaştığın içeriklerin güvenliği için önlem alıyor musun hiç? Üçüncü şahısların bu fotoğraflara, paylaştığın içeriklere ulaşmaması için hiç önlem alıyor musun?

K: Arkadaşlar olarak mesela paylaşım yapıyorum, herkese açık yapmıyorum.

A: Bu yeterli mi peki? Yeterli olduğunu düşünüyor musun?

K: Yok, düşünmüyorum. İzlediğimizi, takip edildiğimizi biliyorum. Yeni medya dersinde çok konuştuk biz bunları. İzlediğimizi biliyorum, o yüzden aslında pek de güvenlik, mahremiyet olmuyor yine. Paylaşıyoruz ama bir şeyleri.

A: Mobil cihazlarına yüklediğin uygulamalar bazı erişim izinleri istiyorlar biliyorsun. Diyelim ki bu uygulama senin konum bilgilerine, rehberine erişmek istiyor gibi. Uygulamayı yüklerken buna dikkat ediyor musun hiç, yoksa onaylayıp geçiyor musun?

K: Kabul et diyorum genelde. Mesela Instagram'ı indirdiğim zaman direkt geliyor alt alta. Yüklemesi için ona da basmamız gerekiyor.

A: “Bu uygulama da şu bilgiyi istiyormuş, ben bunu yüklemeyeyim” dediğin oldu mu hiç?

K: Swarm mesela. Sevmiyorum yani. Niye gittiğimi orada burada sürekli herkese şey yapayım diyorum. Ama diğerlerinde de bunu yapmaya devam ediyorum gerçi.

A: Diğerlerinde konum bilgisi paylaşıyorsun yani.

K: Ara ara. Çok şey yapmam yani. Bazen kalıyor yani öylece. Çekiyor, atıyorum.

A: Başka söylemek ve eklemek istediğin bir şey var mı bu konuda? Mesela çevrendeki arkadaşlarının bu konudaki davranışlarını nasıl buluyorsun? Dikkatsizler mi yoksa tutucular mı güvenlik konusunda?

K: Bazen çok uyardığım arkadaşlarım oluyor gerçekten. Ya neden gittiğin her yeri Swarm'a atıyorsun diyorum.

A: Nasıl cevaplar aldın mesela?

K: Yani, sen nasıl fotoğraf paylaşıyorsan biz de bunu yapıyoruz gibi karşılıkları çok aldım.

A: Genel tutum sence nasıl bu konuda? İnsanlar mahremiyete dikkat ediyor mu yoksa umursamıyorlar mı?

K: Bence umursamıyorlar. Çok sınırlı sayıda kişi var dikkat eden. Ben de dikkat etmiyorum bazen, ben de onların içindeyim.

A: Değiştirmeyi düşünüyor musun peki davranışlarını?

K: Kesinlikle. Zaten önlem almaya başladım.

A: Ne gibi önlemler mesela?

K: Kendim yerine daha çok manzara atmaya çalışıyorum. Temizliyorum çok varsa. Diyorum, niye koymuşum. Siliyorum böyle. Daha çok manzara içerikli. Mesela yeni hesap aldım. Sırf çizimlerim var orada. Artık sadece çizimler. Kendime bir sınır koymaya başladım bu konuda. Çünkü hiçbir şekilde güvenmiyorum bilgilerimizin, fotoğraflarımızın gizli kaldığına.

GÖRÜŞME 9

Süre: 12:12

Araştırmacı: Sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade etmektedir, neleri kişisel veri olarak sınıflandırırısın ve neden?

Katılımcı 9: Bana göre, sosyal medyada ben ne istersem onu gösteriyorum arkadaşlarıma. Yaşımı, telefon numaramı, konumumu paylaşmıyorum. Sadece ismimi, sevdiğim sözleri paylaşıyorum. Örnek vereyim, “life is unexpected.”

A: Gizlilik senin için önemli bir konu mu? Özellikle sosyal medyada.

K: Evet, çok önemli. Çünkü herkes orada paylaştıklarını görebiliyor. Biz de her şeyi arayabiliyoruz orada. Dolayısıyla korumamız gereken şeyleri orada da korumalıyız.

A: Eğer bilgilerini sosyal medyada başkalarıyla paylaşırsan ne olabilir?

K: Benim için iyi olmaz. İnsanlar benimle ilgili şeyleri arayıp bulabilir. Örneğin Google’da ismimi aratırsa, Instagram sayfamı hemen bulabilirler eğer hesabımı gizlemezsem. Yabancı birisinin hesabıma bakmasını istemem.

A: Neler kişisel veri olarak sayılabilir sence?

K: Fotoğraflarım dışında her şey. Instagram’da fotoğraflarımı paylaşıyorum.

A: Gizli olarak mı paylaşıyorsun? Hangi fotoğrafları paylaşıyorsun? Mesela yüzünün görüldüğü fotoğrafları paylaşıyor musun?

K: Paylaşıyorum ama sıklıkla değil.

A: Ne tür içerikler paylaşırsın en çok sosyal medyada?

K: Örneğin Instagram’da fotoğraflarımı paylaşıyorum. Twitter’da daha çok başkalarıyla konuşuyorum Malezya’da herkesin yaptığı gibi. Eğer mutlu, üzgün ya da kızgın hissediyorsam bunu da Twitter’da yazıyorum.

A: Twitter’da nasıl hissettiğini paylaşıyorsun. Bu da özel bir şey değil mi? Paylaşılması gereken bir şey değil mi?

K: Özel hislerimi paylaşmıyorum. Örnek olarak, bugün bir film izlediğimi ve beğendiğimi yazıyorum. Özel değil, genel şeyler.

A: İnternet ortamında veya sosyal medyada kişisel verilerinin güvenliği ve başkalarının eline geçmemesi için neler yaparsın?

K: Ayarlar kısmında Gizlilik politikası mevcut. Ben orada her şeyi boş bırakıyorum. Hiç kimse görmesin diyorum. Bu yüzden Facebook kullanmıyorum, çünkü

orada herkes her şeyi görebiliyor. Ders için kullanıyorum sadece, çünkü hoca bir şey paylaşıyor.

A: Kullanmama sebebin ne peki?

K: Sevmiyorum. Çok açık. Twitter gibi değil. Benim tüm ailem Facebook kullanıyor. Annem, babam, amcam. Bu güvenli değil. Hepsi benimle ilgili her şeyi görebilir.

A: Onlar neler paylaşıyor Facebook'ta?

K: Bilmiyorum. Çünkü Malezya'da Facebook'u genelde yaşlılar kullanıyor. Gençler Twitter ve Instagram kullanıyor.

A: Mobil cihazlarında uygulama yüklerken senden izin istiyor bazı şeyler için. Bunlara hiç dikkat ediyor musun? Mesela Instagram'ı yükleyeceksin, diyor ki, bu uygulama senin konum bilgine, rehberine, mesajlarına erişmek istiyor.

K: Bunu sorduğu zaman kabul ediyorum. Çünkü hayır dersem o uygulamayı yükleyemiyorum.

A: Bu sebeple yüklemekten vazgeçtiğin uygulamalar oldu mu?

K: Bazen. Uygulamaya göre değişiyor.

A: Toparlayacak olursak, sana göre mahremiyet ne kadar önemli bir konu? Yani sosyal medyada korunması gereken bir şey mi, yoksa belli noktalarda taviz verilebilir mi?

K: Bence sosyal medyada gizlilik çok önemli bir şey. Çünkü internet çok güvenli bir ortam değil. Herkes seni stalkayabilir orada. Gizliliğimizi onlardan korumak önemli.

GÖRÜŞME 10

Süre: 8:09

Araştırmacı: Sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade ediyor, neleri kişisel veri olarak görüyorsun ve neden?

Katılımcı 10: Mahremiyet, sadece bana ait olan bir şey. Hiç kimseyle paylaşmak istemediğim şeyler.

A: Hangileri sana göre kişisel verilerdir? Fotoğrafların, adresin, diğerlerini paylaşır mısın sosyal medyada?

K: Paylaşmam. Değişiyor yani. Mesela Feyste hayatta paylaşmam.

A: Nerede paylaşırsın mesela?

K: Belki Instagram'da paylaşabilirim. Feyste hayatta olmaz.

A: Neden?

K: Çünkü aile üyelerimin çoğuyla arkadaşız Feyste. Feys bana şey gelmiyor.

A: Ailen görmesin mi istiyorsun?

K: Ailem değil de, akrabalar. Bir de Facebook artık eski gibi ya. Instagram var, diğer şeyler varken Feyste paylaşmaya gerek yok.

A: Sence mahremiyetin ve kişisel verilerin korunması ne kadar önemli bir konu?

K: Bilgilerimi korumak için önemli. Örneğin Facebook'ta daha önce tanımadığım birisiyle kendi bilgilerimi paylaşmak hiç mantıklı değil.

A: Paylaşsan ne olur? Nasıl bir sonucu olur?

K: Herkes her şeyi bilmemeli diye düşünüyorum ben. Çok meraklılarsa gelip bana sorabilirler. Her şeyi yazmama gerek yok.

A: En çok neler paylaşıyorsun sosyal medyada?

K: Instagram'da fotoğraf paylaşıyorum. Arkadaşlarla birlikte çektiğimiz fotoğrafları genellikle. Sadece kendimin bulunduğu fotoğrafları paylaşmıyorum. Arkadaşımla çektiğim bir fotoğrafsa paylaşırım.

A: Neden paylaşıyorsun peki?

K: Mesela böyle güzel bir gün geçirdiysek. Zaten çoğu arkadaşlarımı tanıyorum, onlara da bilgi vermek için. Eğlence amaçlı.

A: Instagram profilin gizli mi?

K: Evet.

A: Profilini gizlemek, o fotoğraflara başkalarının erişimini tamamen engeller mi?

K: Tamamen engellemeyebilir ama yine de yapıyorum.

A: Bunun haricinde internette paylaştığın bilgilerinin başkalarının eline geçmemesi için neler yaparsın? Mesela Facebook'ta gizlilik ayarlarını yapıyor musun?

K: Facebook'ta gizlilik ayarlarını yapıyorum. Başka hiçbir şey yapmıyorum. Feyste de artık açıktır, çok kullanmadığım için. Twitter'da açık ama o zaten haberleri takip etmek için. Doğru haberler ancak Twitter'da bulunuyor.

A: Kişisel bilgilerini paylaşmıyorsun yani Twitter'da.

K: Evet. Bu konuda biraz hassasım. Paylaşmayı hiç sevmem.

A: Neden? Hassaslığının altında yatan sebebi anlamaya çalışıyorum.

K: Bence hiç gerek yok. Beni tanımak isteyen kişi özel bir mesaj atabilir. Oradan sorsunlar. Her şeyi paylaşmak... Paylaşanları da anlayamıyorum. Mesela iş için olabilir.

Twitter’da mesela, Anadolu’da okuyorum, Etiyopya’dan geldim, Türkiye’deyim. Yetmez mi? Yoksa şunu seviyorum, bunu seviyorum diye yazıyorlar ya, onu hiç sevmem ve yapmam.

A: Mobil cihazlarına yüklediğin uygulamalar bazı izinler istiyor senden. Bunlara dikkat ediyor musun hiç?

K: Ediyorum.

A: Ne yapıyorsun mesela?

K: Bazen e-mail falan yazmamız gerekiyor ya, kontrol için e-mail veya telefon soruyorlar. O zaman yeni bir hesap açıyorum, gerçek hesabımı kullanmıyorum.

A: Genel olarak sosyal medya üzerinde gizliliğin korunmasıyla ilgili başka insanların uygulamasını nasıl buluyorsun peki? Yani insanlar sana göre rahat mı davranıyorlar yoksa olması gerektiği gibi mi?

K: Çok rahatlar. Çoğu zaman insanlar gizli şeylerini paylaşıyorlar sosyal medyada. Aslında bu kişiden kişiye değişiyor. Kimileri çok dikkatliken kimileri de hiç dikkat etmiyor. Ama bana göre herkes rahat.

GÖRÜŞME 11

Süre: 16:11

Araştırmacı: Sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade eder? Neleri kişisel veri olarak görürsün ve neden?

Katılımcı 11: Bana göre bunlar arasında çok fark yok. Madem ikisi bir kişi ile alakalıdır, her biri o kişinin özelliklerini ifade ediyor. Ne yaptığına göre. Mesela yaşını veya beğendiklerini gösterirse, yine o kişinin tercihlerini gösteriyor. O yüzden bence bunlar arasında fark varsa bile benim anlayabileceğim kadar değil, ya da çok bağlantılıdır.

A: Sana göre neler peki kişisel veridir?

K: Ön görüşme formundakilerin hepsi. Bence çoğunlukla bunlar, varsa bile şimdi çok aklıma gelmiyor. Özellikle sosyal medyada yazdığımız e-mail de olabilir orada. Tecrübelerimiz olabilir, tercih ettiğimiz kitaplar olabilir. Kişiliğimizi inşa ettiğimiz süreçlerde katılan şeyler bunlar. Bu yüzden bunların hepsi birlikte kişiseldir.

A: Bunları başkalarının bilmesinde bir sorun var mı sence?

K: Var, çünkü yaşadığımız ortama ve ülkeye bağlı. Mesela demokratik bir ülkedeysen çok bir sıkıntı yok bir noktaya kadar. Ama mesela farklı bir sistemde isek,

mesela Kore’de, orada totalitarizm olduğu için kontrol çok fazladır ve biz o ülkenin sistemini desteklemiyorsak, bu zaten göz önündedir, o zaman cezalandırılabiliriz. Kişisel bilgilerimizden bize ulaşabilirler. O yüzden farklı ortamlara, farklı ülkelere göre bu değişiyor. Bazı ülkelerde insanlar güvende olup olmadıklarını hiç düşünmüyorlar. Çünkü öyle bir olay yaşanmadığı için. Ama bu bazı ülkelerde çok belli olduğu için, bu güvensizliğin ortaya çıktığını düşünüyorum.

A: Burada güvenliği tehdit eden tek unsur devlet mi o zaman?

K: Hayır ama en büyüklerinden birisi o.

A: Başka neler olabilir?

K: Mesela bir işe başvurduğumuz zaman CV gönderip başvuruyoruz. Sadece gönderdiğimiz CV araştırılmaz, o kişi ile ilgili internetteki tüm bilgiler aranır. CV’de diyelim ki bir şey anlatmış, ama sosyal medyada farklı bir duruşu varsa, o da göz önüne alınır. Sosyal medyada beğendiklerin, her şey göz önüne alınır. Çünkü ciddi bir işe başvuruyorsanız bunlar çok araştırılır. İdeolojin, seçtiğin kitaplar, girdiğin siteler, beğendiğin sayfalar, bunların hepsi kişiliğinin bir parçasını anlatıyor bence.

A: Seninle ilgili bu kişisel bilgilerinin başkası tarafından görülmesini istemiyorsun o zaman sen.

K: İstemiyorum değil, bir noktaya kadar rahatsız olmayabilirim.

A: Hangi noktaya kadar?

K: Mesela yaşımı bilebilirler. E-mailimi ben paylaşıyorsam anlasınlar. Çünkü bilemeyiz, belki bir fırsat gelecek. Sana ulaşılabilir bir araç olması lazım. Ama mesela telefon numarası bırakmam, direkt ulaşılabilir bir şey. Ya da çok kişisel fotoğraflar, çok özel fotoğraflar paylaşmam. Bunlar farklıdır. Bir noktaya kadar rahatsız olmam. Ben zaten o fırsatı veriyorum, ben paylaşıyorum. Kimse zorlamıyor orada paylaşmak için. Ama bazı şeylerde bir sınır çiziyorum.

A: O sınırın boyutlarını da öğrenmek istiyorum. Neye göre yapıyorsun bunu? Çevrene göre mi, bazı bilgileri sadece belli insanlara mı veriyorsun? Diyelim ki bir fotoğrafın var, arkadaşlarınla bir yere gittin, bir fotoğraf çekildin. Bunu kimlerin görmesini istediğine nasıl karar veriyorsun?

K: Ben genelde onu değiştirmem. Mesela bir şey paylaşacaksam, herkesin gördüğünü göze alıp sonra paylaşırım. Ama arkadaşlarım var, bazen mesela özellikle Doğu’dan gelen arkadaşlarım Türkiye’ye gelince kendilerini daha özgür ifade

edebildikleri için aileden ve akrabalarından gizli tutuyorlar. Ama o da kendini belki önyargıdan korumak için. Ama genelde ben yapmıyorum.

A: En çok ne tür içerikler paylaşıyorsun sosyal medya hesaplarında?

K: Bazen güzel anlarımı paylaşıyorum. Diyelim ki yeni bir şehir ziyaret ettiğimde orada güzel bir görüntü yakalayabiliyorsam onu paylaşıyorum. Ben bir ifadeye inanıyorum, mutluluk ancak paylaştığında anlaşılır. Ben gördüm diye yeterli gelmez, başkaları da görsün isterim. Benim düşüncelerim bazen bir konu hakkında, ya da etkilendiğim ifadeleri paylaşıyorum. Özlediğimde bazen ailemin fotoğraflarını paylaşıyorum. Annemi özlüyorum mesela, onun bir fotoğrafını paylaşıyorum, onunla ilgili bir şiir paylaşıyorum. Bazen diğerlerini bilgilendirmek amacıyla paylaşım yapıyorum. Mesela Facebook haber kaynağında ilginç veya komik bir şey gördüysem onu paylaşıyorum ki diğerleri de görsün.

A: Dedin ya, anneni özledin ve annenin bir fotoğrafını paylaşıyorsun. Bunu yaparken gizlilik ayarlarına bakıyor musun hiç Facebook'ta? Bu fotoğrafı sadece şu kişiler görsün diye.

K: Ben tüm paylaşımlarımı arkadaşlarım görsün şeklinde yapıyorum. Onu yaptıktan sonra arkadaşlarım içerisinde öyle bir korkum veya tedirginliğim olsa zaten onu arkadaşlıktan çıkarırım. Ondan gizlemek için kendimi yormam. Direkt silerim.

A: Bunun haricinde peki internette paylaştığın şeylerin başkasının eline geçmemesi için önlem alıyor musun hiç? Gizlilik ayarlarını yapmak, o içeriğin güvende kalması için yeterli mi?

K: Bilemem. Bu sistemin ne kadar güvenli olup olmadığını bilmiyoruz. Biz bilmediğimiz için güvenli olduğunu düşünüyoruz. Güvenli olmadığını biliyorum ama ne kadar güvenli olmadığını bilmediğim için bu konuda çok titizlikle bakmıyoruz belki maalesef.

A: Bununla ilgili bir korkun var mı peki? Bir gün bu bilgiler başkasının eline geçer diye.

K: Şu anda böyle bir konuşma olduğu için biraz korkuyorum, hatta çıkınca bakacağım yine. Ama o kadar önemli şeyler paylaştıysam... Şimdi paylaştığım şeyleri düşündüğüm için çok büyük korkum yok. Çok özel bir şey olsaydı, başkasının eline geçince onlarla yapacak bir şeyi varsa helal olsun. Yapabileceği bir şey yok. Bir fayda görmez. En kötüsü ise bugünlerde Photoshoplu bir dünyada yaşadığımız için, fotoğraflarda sıkıntı olabilir. Senin normal bir fotoğrafını manipüle edilebilir diğerleri

tarafından. Bu kötü bir şey. Bu bazen aklıma geldiğinde diyorum Facebook'u kapatayım. Ya da düşünüyorum, sadece manzaralı fotoğraflar paylaşayım. Bu, aklıma ara sıra gelen bir şey. Ama sonra üşeniyorum. Çünkü çok fotoğraf var. Hepsini tek tek alıp sileyim. Ama silsem bile onlar bir kere girdi mi yine bulunabilir bence. Bunun üzerine düşünmem lazım.

A: Yani seni sosyal medyada bulunmaya iten bir şeyler var. Oradan ayrılamıyorsun, mesela Facebook hesabını kapatamıyorsun. Seni engelleyen bir şey var.

K: Beni engelleyen psikolojik değil aslında. Ben denedim çünkü, Facebooksuz da yaşayabiliyordum. Ama sıkıntı şu, okulum Facebook ile ilgili. Şimdi üniversite hiçbir şekilde Facebook'la ilgili olmasaydı, hocalar olmasaydı, arkadaşlarıma başka bir yerden ulaşabilseydim ya da kurumların, öğrenci kulüplerinin sayfaları orada olmasaydı, ben kapatırdım. Çünkü Facebook'ta bunlar dışında çok zaman harcamıyorum. Genelde insanlarla iletişime geçeceksem Whatsapp'tan geçiyoruz. Ama şimdi okulda bir duyuru olur, kapatırsam ben haberdar olamam diye, birine sorsan belki sana söylemez, takip edemem diye bağlı kalıyorum. Yoksa psikolojik olarak bir bağlılık hissetmiyorum. Çünkü denedim. Üniversite olmadan bir ay falan kapatmış oldum.

A: Yani sonuç olarak seni oraya bağlayan bir şeyler var.

K: Evet.

A: Bu konuyla ilgili senin gözüne çarpan, insanların bu konudaki tutumları, kendi bilgilerini paylaşmalarıyla ilgili tutumları konusunda gözüne çarpan bir şey var mı? Mesela insanlar bu konuda nasıl davranıyorlar, rahatlar mı, tutucular mı, korkuyorlar mı bilgilerinin başkalarının eline geçmesinden? Sen genel olarak bu durumu nasıl görüyorsun?

K: Ben bu durumu korkunç görüyorum. Düşünmediğimiz için korkunç. Düşündüysek farkında oluruz demektir. Farkında olmamak en kötüsü. Şimdi çoğu insan, yaşlılar bile gençlerden daha habersiz. Çünkü gençler çok kullandığı için bilgilenmiş olabilirler. Ama işte farklı yaşlarda kullanıldığı için, bence gençlerden çok orta yaşlılar ve yaşlılar mağdur oluyorlar. Çünkü onlar bu ayarları çok iyi bilmediği için daha çok mağdur oluyorlar. Ama bence hepimizin üzerinde sistem, Facebook'a ya da herhangi bir medya aracına bağlı biraz. Çünkü biz çok iyi kullanıyoruz diye düşünebiliyoruz her şeyi, ama geçenlerde bir haber okudum, Google'da hiçbir şey silinmiyormuş, her şey kaydediliyormuş haberimiz olmadan. Bu, insanları paniğe sokuyor, ama çok kısa bir süreliğine. O haberi görmediğimiz zaman yine güvenli olduğunu düşünüyoruz. Bu biraz

kötü. Alışkanlık olduğu için, ama kötü bence. İsterdim ki okullarda seçmeli ders olarak böyle bir şey olsaydı. Madem böyle bir dünyaya geldik, artık bilgi toplumundan ağ toplumuna geçtiğimiz için sosyal medyayı nasıl kullanacağımız, tehlikeler, öneriler konusunda bilgi almamız lazım. Eğer kurban olacaksak bilmediğimiz için olmasın, tercih sebebiyle olsun.

GÖRÜŞME 12

Süre: 10:03

Araştırmacı: İlk olarak sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade ediyor ve neleri kişisel veri olarak sınıflandırıyorsun, neden?

Katılımcı 12: Sosyal medyada mahremiyet diye bir şey yok, ne kadar uğraşırsanız uğraşın. İnsanlar bir yerden bir şeyinizi bulabilir ki, sadece sosyal medya dediğimiz şey bizim kullandığımız da değil. Her insanın her yerde fotoğrafı çekiliyor bugünlerde. Kameraların bu kadar hayatımızda olduğu bir yerde her insanın illa bir yerde fotoğrafı çekiliyor. O yüzden ülkede fazla mahremiyet söz konusu değil. Kişisel veri olarak da, insanların iletişim bilgileri, kredi kartı bilgileri, bunlar önemli.

(...)

A: Mahremiyete bir tanım getirsen peki? Durum tespiti yaptın ama, mahremiyet yok dediğin şey ne tam olarak? Olmayan şey ne?

K: Gizlemeye çalıştığımız şeyleri yeterince gizleyemiyoruz.

A: Mahremiyet o zaman gizlenmesi gereken şeyler diyorsun yani.

K: Başkalarının bilmesinden rahatsız olduğumuz şeyler.

A: Örnek verebilir misin bununla ilgili?

K: Ne bileyim, oturduğumuz açık adresimiz olsun, telefon numaramız olsun, bunlar herkese vermediğimiz şeyler. Yakın çevremize, tanıdığımız, iletişim kurduğumuz kişilere verdiğimiz şeyler. Bunlar mahremiyete girer benim gözümde.

A: Genel olarak bu bilgilerin başkaları tarafından görülmesini, bilinmesini istemezsin o zaman. Ne kadar önemli bir konu bu sence? Yani bunun ihlal edilmesi nasıl sonuçlar doğurur? Belli noktalarda ihlal edilebilir mi? Mesela belli sebepler için... Sosyal medyada, kullanacağın bir yerde mahremiyeti belli oranda göz ardı edebilir misin?

K: Şimdi mecranın konseptine bağlı olarak edilebilir. Instagram fotoğraf paylaşılan bir sayfaysa, mesela benim profilim açık Instagram'da. Yani kimseden bir şey

gizlemiyorum o noktada. Ama bir de burada hani ihlal konusunda, ihlal edilen ve eden kişinin önemi daha yüksek bence. İhlal eden ne için ediyor, ihlal edilen neden böyle bir gizleme şeyi duymuş, ya da onun mahremiyeti nedir. Bunlar da önemli. Bir ikincisi de, bu suç, hani siber suçlar diye bir şey var, bu suçla ilgili bir durumsa bunun mahremiyeti kalmaz. Ülke ve toplum yapısını bozuyorsa bu ihlal edilebilir.

A: Instagram kullanıyorsun mesela, Instagram’da neler paylaşıyorsun?

K: Kendi fotoğraflarımı paylaşıyorum. Sesimin güzel olduğunu söylüyorlar, şarkı söyleyip paylaşıyorum.

A: Bunların başkası tarafından görülmesinde o zaman bir sakınca görmüyorsun.

K: Hiçbir sakınca bulmuyorum.

A: Genel tutumu nasıl buluyorsun peki? İnsanlar bu konuda nasıl davranıyorlar sana göre? Rahatlar mı yoksa tutucular mu?

K: İnsanlar bu konuda yaşadıklarına göre davranıyorlar. Şöyle söyleyeyim, biri sevgilisinden ayrılmıştır, ya güçlü durmuştur, ayakta durmuştur, yıkılmadım demek için profilini açar, gelsin, baksın, görsün der. Ya da gizler, mahvolmuştur, yataklara düşmüştür, depresyona girmiştir, kapatır profilini. Bu, insanın yaşadığı olaylara bağlı bence.

A: Belli bir şeyleri göstermek için mi kullanılıyor o zaman bu hesaplar? Diğer sosyal medya sitelerini de kastediyorum.

K: Yani bunun için kullanan da var, hem hemcinslerine hem de karşı cinslerine bir şeyi lanse etmek için yapıyor hepsi.

A: Ana amaç bu diyorsun.

K: Ana amaç o. Ama bunun içinde farklı olarak Scorp var mesela. O biraz daha hani, bilgiye dayalı bir yer. Sözlük amacı zaten ilk açılması. Sonrasında işte konular açılıyor, başlıklar açılıyor, onun hakkında fikirlerini söylüyorsun. Burası biraz daha farklı bir yer ama Instagram, Swarm, Twitter, bunlar bence hepsi...

A: Konum bildirimini yapıyorsun, Swarm kullanıyorsun zaten.

K: Her yerde yapmam. Mesela her gün buradayım, burada yapmam.

A: Nere göre yani, yaptığın yerleri neye göre seçiyorsun?

K: İl dışına gitmişsem, geziyorsam bir yerleri, onunla ilgili fotoğraf çekmişsem onu paylaşırım burada diye.

A: Burada senin amacın ne? Diyorsun ya insanlar şunu amaçlayarak yapıyorlar.

K: Birincisi, kendime bir geçmiş ajanda diyelim, onu oluşturuyorum. İkincisi de yani insanlar bunun burada olduğunu bilsinler. Merak edip belki gelir yani.

A: Bu bilgilerin diyelim ki birinin eline geçti, birisi aldı senin fotoğraflarını. Erişime açık zaten. Bununla ilgili olumsuz bir şey geleceğini düşünüyor musun başına?

K: Fotoğraflarımda bir şey yok ki. Yani sahte profil mi açacaklar? Ben kendi halinde ilahiyat okuyan biriyim. Bana kimse gelip de sataşmaz herhâlde diye düşünüyorum.

A: En çok ne tür içerikler paylaşıyorsun diye soracağım. Aslında cevap verdin, gezdiğim yerler vs. diye. Bunu biraz daha açabiliriz.

K: Genelde şarkı söylüyorum. Kendi çapımda, amatör olarak şarkı söylüyorum. Resim çekmeyi seviyorum ama her şeyi de paylaşmam. Yani her yeri çektiğimde de her yeri paylaşmam. Öyle çok şey de yok yani.

A: İnternet ortamındaki güvenliğin için önlem alıyor musun hiç? Genel olarak soruyorum bunu, sadece sosyal medyada değil de.

K: Alışveriş sitelerinde her zaman kullandığım siteyi kullanıyorum. Farklısını kullanmam. Benim başıma bir iş geldi, bir yerden fatura ödeyecektim, kartlarım internet bankacılığına bloke edildi. Kartım tamamen edildi önce, açtırdım, sonra internet bankacılığına bloke edildi falan. Gittim bunu bankanın müdürüyle konuştum, dedi ki her sitenin bir sahtesi var. Yani bizim bankamızın bile kendi sitesinin bir sahtesi var. Bu sahtecilik sitelerde birebir ön tarafta duruyor böyle. Ama arka tarafta farklı çalışıyor. Bunu güvenlik fark ediyor tabii. O yüzden sürekli kullandığım siteleri kullanıyorum. Başka bir yerden alışveriş yapmam. Bir de 3d security kullanıyorum.

A: Bu şekilde güvenliğini sağlıyorsun...

K: Bu şekilde sağlıyoruz ama güvenli mi, yine değil yani. Trilyonluk adam değiliz sonuçta.

A: Biraz şeye güveniyorsun o zaman, benimle zaten kim uğraşsın...

K: Aynen öyle, benimle kim uğraşsın.

A: Son olarak, mobil cihazlarına yüklediğin uygulamaların istediği erişim izinleri oluyor; konum, galeri, rehber, mesajlar vs. Bunlara dikkat ediyor musun hiç uygulamayı yüklerken?

K: Bakıyorum. Şimdi müzik uygulaması galeriye erişmek isterse bunda bir sıkıntı var demektir. Ama ne bileyim fotoğraflara erişen bir uygulama galeriye erişmek istese

sıkıntı yok, amacı o zaten. Fotoğraf paylaşmak. Amaçlarına uygun şeyler yapıyorsa problem yok.

A: Bu konuyla ilgili genel görüşlerin nedir peki? Sosyal medya ve mahremiyet kavramlarını yan yana koyunca zihninde bir araya gelen şeyler, zihninde daha önceden bu konuda düşündüğün şeyler var mıydı hiç, veya bu konuşma sonunda aklına gelen bir şey oldu mu?

K: Şu kadarını söyleyeyim hocam, sosyal medyada mahremiyeti kendileri seçmiyor insanlar. Sosyal medyadaki belli hesaplar insanları yönlendiriyor. Yani “o şunu yapmış, ben de bunu yapmalıyım.” Şu an bu şekilde yürüyor işler. Tek tip bir insan oluşturulmaya çalışılıyor. Hani birtakım sayfalar var kızlara şöyle öğütler, erkeklere şöyle öğütler, erkeklere şöyle davranın, kızlara böyle davranın, şöyle yapan adamdır, şöyle yapan şöyledir falan. Hani bunlar insanları tek tip bir kalıba sokmaya çalıştığı için, insanların kendi düşünceleriyle hareket ettiklerini düşünmüyorum. Aşırı ciddiye alınan bir yer değil benim gözümde yani. Çok fazla ciddiye alınmaması gereken bir yer. Ben beş saatimi geçiriyorum günde belki de, Scorp sayesinde oluyor bu. Beş saatimi geçiriyorum ama hani hakikaten ciddiye alınacak bir yer değil.

A: Gerçek dünyanın dışında bir yer...

K: Bunun farkında olduğumuz sürece sıkıntı yok.

A: Orada da bağlı kalmamız gereken toplumsal kabuller, etik değerler falan yok mudur? Tamam gerçek dünyanın dışında ama, bu dünyadaki belli uymamız gereken kalıp ve kurallara orada da uygulamamız gerekmiyor mu?

K: Tabii ki var ama şöyle söyleyeyim, kimseyi de işte bakışıyla, makyajıyla, affedersiniz görüntüsüyle, giyimiyle prim yapıyor diye bence eleştiremeyiz. Çünkü orası onun sahası, orada bir alanı var, orada istediği şekilde davranabilir. Sen onu takip etmek zorunda değilsin. Engelle butonu var, basarsın, görmezsin. Yani insan bir şey yaptı diye onu taşlamaya, ona sürekli bir hakaretler saplamaya gerek yok. Engelle butonu var, engellersin rahatsız oluyorsan kardeşim. Çekilirsin köşene.

A: O zaman kişinin kendi elinde bir şeyleri korumak.

K: Tabii ki kendi elinde. İsteyen istediğini yapabiliyor ve bunu uygulamalar da sağlıyor yani insana.

GÖRÜŞME 13

Süre: 30:20

Araştırmacı: İlk olarak, sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade ediyor ve neleri kişisel veri olarak görüyorsun?

Katılımcı 13: Eskiden olsa çok farklı cevap verirdim mahremiyet kavramına. Ama şu an benim için hiçbir şey. Hani gerçekten hiçbir şey. Benim için önemli olan bir şey değil. Ama sosyal medyada mahremiyet kavramı biraz tabii başka. Çünkü herkes kendi ruhunu dışarı yansıtmıyor, korkuyor ve bir de ayrı bir saçmalık daha var. Sosyal medyada artık herkes tüm ailesiyle, birbiriyle arkadaş olduğu için hani oradan çekindiğini gösteremediği için de sanki herkes mahremiyete özellikle Türkiye’de çok önem verildiğini, önem veriyormuş gibi hissettiğini düşünüyorum. Ama bence kişinin tamamen kendi özgürlüğü, benim için hiçbir şey, önemli değil, ama tabii benim gibi çok da özgürce kullanamıyorum bu düşüncemi. Benim için mahremiyet hiçbir şey kısacası.

A: Bu hiçbir şey dediğin, senin için önemli olmadığını söylüyorsun ama neler giriyor bu kavramın içine? Mesela şurada (Ön görüşme formunda) verdiği cevaplar, yaş, içinde bulunduğun fotoğraflar, telefon numarası, bunları kişisel veri olarak ele almışsın. Mahremiyet bunları da kapsıyor mu sana göre?

K: Yani biraz, kısmen. Sonuçta en basit örneği mesela, açık adres bence, kredi kartı bilgileri ve cep telefonu rehberi. Ama onun dışında tabii bize küçüklüğümüzden beri ilk aklımıza gelen şey tabii ki de mahremiyet bölgeleri. Yani gerçekte paylaşılan fotoğrafların açık veya kapalı şekilde olması hani. Cinsel açıdan. Bu ama tabii çocukluğumuzdan beri bize dayatılan ilk mahremiyet hakkı denilince akla gelen şeylerden biri.

A: Mahremiyetin korunması o zaman sana göre çok da gerekli olan bir şey değil yani, öyle mi düşünüyorsun? Veya hangi boyutlarda bunu ele alıyorsun?

K: Tabii ki de mesela o kredi kartı bilgilerinin, telefon rehberinin, açık adresin korunması lazım. Ama gerisinin de çok önemli olmadığını düşünüyorum.

A: Yani kriter ne burada, sadece bu üçü mü?

K: Evet.

A: Bu üçü dışındaki şeyleri herkes herkesle paylaşabilir.

K: Zaten insanlar bunu bence bilerek koyuyorlar. Ben bu arada sosyal medyayı çok sevmiyorum. Zorunlu olarak kullanıyorum. Özellikle Facebook’u. Çünkü adamda telefon

numaram yok, Facebook'um var. Ben bir şey sormak için telefona baktığımda o adamın numarasını bulamıyorum maalesef. Kesinlikle ve kesinlikle ihtiyacım olduğu için kullanıyorum yani. Orada geçirdiğim vakit ölü bir vakit. Şöyle yani. Ben fotoğraf koyuyorum, bunu biliyorum ki birileri çok rahat alabilir. Çok rahat bir yerlerde kullanabilir, örneklerini de gördüm. Arkadaşımın başına geldi.

A: Nasıl mesela, ne oldu?

K: Yani erotik sitelerde falan çıktı.

A: Arkadaşının fotoğrafı böyle bir içerikteydi de mi çıktı yoksa manipüle edilerek mi?

K: Manipüle edilerek. Bikinili fotoğraflar, çok güzel Photoshop çalışmasının ardından değişik değişik yerlerde boy gösterdi. Bunu koyarken bilmiyor muydu? Ben fotoğraf koymuyorum mesela Facebook'a çok fazla. Genelde sevdiğim bir müzik varsa onu paylaşıyorum, sevdiğim çalışma varsa, grafik bölümüne dair, onu paylaşıyorum veya işte kendi çalışmalarımı paylaşıyorum. Mümkün olduğunca az ve öz, hatta onda da yüzümü göstermemeye çalışıyorum. Mesela hiçbir profil fotoğrafımda benim yüzüm belli değil.

A: Böyle bir kaygıdan dolayı mı?

K: Yani hiç o kadar her yediğimi, her içtiğimi, her yere gittiğimi fotoğraflayayım da, fotoğraflama ayrı, internete koyayım, insanlar da görsün çabasına girmedim için, benim için mahremiyet çok önemli değil şu üçü dışında.

A: Şöyle bir şey, sen bunu önemsemiyor olsan bile, çok önemli görmesen bile yine de çok fazla kişiyle paylaşmıyorsun mahrem bilgilerini.

K: Evet. Yani ben Facebook'ta hani telefon numarasını ekle muhabbeti geldi ya, onu bile yeni, güvenemediğim için, yeni ekledim. Mesela hala Gmail'i eklemedim. Hani bir şey olsa, telefonuma bir şey gelmesi gerekse gelmeyecek. Güven meselesi mi bilmiyorum. Benim mesela arkadaşım, sürekli hackerlik yapıyor, çok rahat bir yerde dolaşabiliyor. Bunları duyduktan sonra insan ister istemez biraz korkuyor. Hani çok rahat ulaşabilir, kimleri hacklemediler ki. Gerçi beni ne yapacaklar, o da ayrı bir konu da. Genelin arasında ben de gidersem o sıkıntı olur. Zaten benim kredi kartım yok, kullanmıyorum. Kullansam bile internette alışveriş hiç yapmadım şimdiye kadar. Neyse abi o alacağım şey, yürüyorum, gidiyorum, alıp geliyorum. Tamam çok işte kapıda ödeme kolaylığı, param güme mi gitti bilmiyorum ama biraz eski kafalıyım bu konuda. Kredi kartım yok, o yüzden o konuda rahatım. Fotoğraflarım görünmüyor neredeyse, o konuda

rahatım. Mesela benim Facebook profilim, dışarıdan kimse göremiyor. Bilgiler, fotoğraflar, sevdiğim müzik, film, her şey, sadece arkadaşım görebiliyor. Arkadaşımın arkadaşı bile göremiyor yani. İlla o kişinin beni eklemesi lazım. Mesela mesaj dahi atamıyor bana dışarıdan biri. O yüzden rahatım, rahat olduğum için de mahremiyete, şu üçü dışında yine dediğim gibi, çok fazla önem vermiyorum.

A: Yani burada bir ayırım yapıyorsun, gerçek hayat, gerçek dünya ve sanal dünya diye bir ayırım yapıyorsun. Gerçek dünyadaki tutumun biraz daha rahat, sanal dünyadaki tutumun daha tutucu, çünkü oraya fazla güvenemiyorsun, ayrıca orada fazla bir şey de paylaşmıyorsun, anladığım doğrusa.

K: Kesinlikle. Birkaç sanat sayfasını, genelde beğendiğim şeyler hep o sayfalarda oluyor, böyle geçiyorum, bu hani. Arkadaşlarımın fotoğrafını dahi beğenmiyorum, çok sevdiğim arkadaşlarımın. Kardeşimdir, o hadi neyse. Ya da çok sevdiğim bir arkadaşım var. Onun dışında 440-450'ye yakın tanıdığım var Facebook'ta ki hepsiyle de tanışıyorum, ama dediğim gibi gel gör ki üç-beş tane sabit, sevdiğim arkadaşlarım, kardeşim falan filan. Onların da hepsi değil, gördüğüm.

A: Dedin ya, fotoğrafların, veya diğer bilgilerin Facebook'taki, burada paylaştığım her şeyi sadece arkadaşlarım görüyor. Bu sence onların güvenliğini sağlamak için yeterli mi? Orada paylaştığım şeyler başkasının eline geçmesin diye bunu yapman yeterli oluyor mu?

K: Bence değil. Kesinlikle değil. Ama zaten bilgim yok. Bilgim derken hani, nerelisin, Eskişehirliyim, bu dahi yazmıyor. Yazıyordu eskiden. Benim mesela her şeyim açıktı dışarı. Fotoğraflarım, kapak... Benim kapak fotoğrafım yok, neden? Sadece kendi arkadaşlarıma gösterilsin diye yapamadığım için. Genele gösteriliyor o. O yüzden yok. Onu değiştiremediğim için kapak fotoğrafım yoktur benim Facebook'ta. Sadece profil fotoğrafım, o da sadece ben olduğum için dışarıdan kimse göremiyor. Büyük hali görülüyor ama kimler beğendi, kimler yorum yaptı görülemiyor. Diğer soru neydi...

A: Bunların güvenliği...

K: Evet. Ben telefon numaramı eklemedim. Yaşımı, doğum günü tarihim kimse bilmiyor. Saçma. O da çok saçma geliyor. Sembolik, ilgileniliyormuş gibi. Orada yazıyor, ha işte doğum günün kutlu olsun, saçma. Birinin doğum gününü kutlamak istiyorsan gerçekten hatırla, kutla. Neyse. Bilgim yok. Nerede okuyorum, nerede çalışıyorum yok, ilişkim var mı, yok mu, yok bilgilerimde. Arkadaşlarım bile bunları göremiyor. Kaç yaşındayım, kendine ait bir söz ekle, hiçbiri yok. Ve rahatım. Geçen düşündüm, acaba

eklesem mi. Çünkü insanlar benim ne yaptığımı bilse mi acaba tribine girdim. Ama sonra dedim ki, ne gerek var. Yani insanlar için mi bir şey yapıyorum, kendim için mi. İnsanların gözüne sokmaya mı çalışıyorum, bak ben bunu yapıyorum ha, haberiniz olsun, ben buyum gibi triplere girmemek için açıkçası biraz da. Facebook'u hala açık tutma amacım ne, belli başlı insanlarla yeri geldiğinde konuşabilmek. Onun dışında birkaç sevdiğim sayfa var, design collection falan, çok güzel iç tasarım falan filan. Onun haricinde gerçekten hiç ama hiçbir benim için cazibesi yok. Hatta tam tersi. Geçen iş yapmam lazım, boş boş orada zaman geçiriyorum, bazen kendimi buluyorum, hani ben ne yapıyorum gibi. Kapatıp işe dönüyorum. Benim için kötü bir şey hatta. Kafa dağıtmak için çok daha güzel siteler var sosyal medyada.

A: Peki bu şeyi nasıl görüyorsun, yani dedin ya ben orada bir şeyi neden paylaşıyorum, başkaları benim ne yaptığımı görsün, bilsin. Bu sosyal medyanın kullanımında genel bir motivasyon mu, çoğu insan böyle düşünüyor mu sana göre? Yoksa sadece senin düşündüğün bir şey mi? Bir an aklına gelip sonra giden bir şey mi? Ne gözlemliyorsun çevrende?

K: Ben daha bugün mesela aşağıda otururken bir fotoğraf gördüm, çok saçma geldi bana. Bu arada bu benim fikrim.

A: Ben zaten senin fikrini soruyorum.

K: Çok mu umurlarındayım onların da, “aa bunu yapıyor”, bilmiyorum konuşuyorlar mı arkamdan, hiçbir fikrim yok. Ama hani çok arada nadir şeyler paylaşıyorum, o da benim tercihim. Hani o yüzden bu konuda rahatım. İkincisi, insanlar o kadar mutsuz ki bence bu aralar genel olarak, mesela az önce bir arkadaşım Koton'da bir kıyafet giymiş, arkada o kabinlerin perdeleri var, kendini çekmiş, bir de özlü söz diye salak bir söz yazmış. Olay şu, istiyorsun almayı, alamıyorsun herhalde, onunla fotoğraf çekip kendini mutlu ediyorsun, sonra onu çıkarıp asıyorsun askıya ve gidiyorsun mutsuz yaşantına. Sonra o görsele gelen beğenilerle mutlu olmaya çalışıyorsun. Ya da kendini ezik görüyorsun. Ne yapsam hani, çünkü bakarsın tipe, bir şey sanırsın, bakarsın bir şey değilmiş hani böyle. İşte ben diyorum ben eziğim, gideyim ne bileyim böyle tipim de güzelse şurada fotoğraf çekeyim, koyayım oraya, kızlar beğensin, sahte bir mutluluğum olsun kafasında. Çoğu kişi böyle bence. Biraz da bu yüzden çok hani ben de kendimi kaptırmaktan korkuyorum kendimi. Benim geçen sene ya da iki sene önceki kafamla şu an çok zıttım. Bu aralar çok fazla değişiyor fikrim her şeye. Hani o yüzden biraz da kendimi frenliyorum. Ben de başlarsam belki çok cazip gelecek, o saçmalığın içine

gireceğim ve ben de ipin ucunu kaçıracam diye çok korkuyorum. İnsanların tutumu bence o. Herkes o popüler kültürün gerçekten çok büyük bir parçasında yaşıyor. Bu reklamlar olsun, bize dayatılan şeyler olsun. Ben Instagram'da daha çok vakit geçiriyorum bu arada. Daha rahat. İşlerimi paylaşıyorum orada. Bakıyorum böyle işte çok garip garip şeyler. Gösteriş kasan... Yani şey diyorum, acaba bu insanlar, böyle çok artistik pozlar, fotoğrafla da biraz ilgileniyorum, çok güzel fotoğraflar, ona hiçbir şey demiyorum ama... O kadar bazı tipler de var ki hani gerçekten, şu adamın yaptığı işe bak, şu işe bak, hani üçümüz şurada bir otursak onunla ne konuşabilirim, onunla ne konuşabilirim, düşünüyorum bazen böyle. Şekil kasmaktan başka hiçbir... Hani primleri bu. İş yok, güç yok, şekil kasayım, sosyal medyada havam olsun, takipçim artsın. Ben de kendimi lord zannedeyim tribini yaşayanlar var. Bana çok komik geliyor. Hani tek amaçları bu olmamalı insanların. Sosyal medyaya bağlı yaşamamalılar. Her yaptıklarını paylaşmamalılar.

(...)

K: Bu bilincin kazandırılması için ne yapılması gerekiyor peki? Madem bir bilinç oluşması gerekiyor...

A: Ben bunun taraftarıyım, insanların başına gelmeyince anlamıyorlar. İlla başına gelecek bir şey, o zaman dank edecek. Şimdi daha cazip yani. Kız on beş yaşında, ergenliğin tahtında şu an, özeniyor. İşte selfie, yapmacık pozlar falan filan. O yapmasa arkadaşı yapacak, sonra kendi kendine tribe girecek, bastıracağı için ileride başka bir şey olacak. Onun da önüne geçemiyorsun. Kimse demiyor ki kardeşim şunu adam akıllı kullanın falan. Hani ben kimim ki sana ne diyorum. Bu insanın kendinde oluşması lazım veya kendinin başına gelecek, görecek.

(...)

A: Messenger'ı zorunluluktan yükledim diyorsun. Diğerleri için de böyle bir şey var mı? Diğer uygulamalar için de sosyal medya kullanılması zorunlu bir alan mı?

K: Yoo, kullanılması zorunlu bir alan değil. İnsanlar kullanmayabilir de. (...) Bence şu an, gün içinde de, yıl içinde de, ay içinde de yaptığımız hiçbir şey zorunluluk değil. Tamamıyla kendi seçimidir. Pekâlâ her şeye restini çekip bırakabilirsin, yiyorsa. Yemiyorsa zorunluluk evet, kölesin. Kafanda böyle bir şeyleri aşmışsan, her şey olmasa da... Tamam, her şeyi bırakamazsın. Bırakabilirsin ama o gerçekten yürek ister. Ama bu tür şeyleri bırakabilirsin. Çünkü bunlar bir ihtiyaç değil. Bunlar bir eğlence. Ben bu işi

eğlence olarak görüyorum. Bunlar yeme içme kadar önemli şeyler değil. Uyumak gibi bir şey değil. Sadece işin eğlencesi. (...)

GÖRÜŞME 14

Süre: 12:43

Araştırmacı: Sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade ediyor ve neleri kişisel veri olarak sınıflandırıyorsun, neden?

Katılımcı 14: Mahremiyet kavramı, benim kendi istediğim doğrultu dışındaki, benim için toplumda mesela bir şey mahremiyet olarak görülse bile, ben onu istediğim insanlarla paylaşıyorsam bu mahremiyet sınırları içerisinde değildir. Yani herhangi bir insanın, konumuzla alakalı bir örnek verecek olursam, fotoğrafımı görmesini istemem. Ama kendim paylaşıyorum evet, çünkü benim istediğim insanlar görüyor. Bu noktada mahremiyet sınırlarımı aşmamış oluyorum çünkü benim kontrolümde olan insanlar görebiliyor.

A: Peki neleri kişisel veri olarak görürsün? Ön görüşme formunda bir kısmını belirtmiştin, peki sebepleri neler? Mesela anlık konum bilgileri, açık adres... Yani öncelikle sence mahremiyet ve kişisel veriler korunması gereken şeyler midir?

K: Evet, korunması gereken bir şeydir. Tabii internet ortamında bunu yüzde yüz olarak sağlayamıyoruz. Hatta ben şöyle bir durum yaşamıştım, benim Instagram'daki fotoğrafım alınıp, benim adıma farklı bir hesap açılmıştı. Bu yaz oluyor bu olay. Bu benim canımı çok sıkan bir olay oldu, yani benim adıma kim neden böyle bir şey yapmak ister diye düşünmüştüm. Ama devamında işte Instagram'da şikâyet ettim, aradan üç hafta geçtikten sonra hesap kapanmıştı. Ama benim bilgim dahilinde benim fotoğrafım alınarak bu şekilde bir hesap açılması benim canımı sıkan noktaydı. Onun dışında ben zaten paylaşmak istediğim kişilerle paylaştığım için bu mahremiyetin dışına çıkmadığını düşünüyordum. Ama tabii aslında çok da öyle değil. Onun dışında da mesela yaşın mahremiyet sınırları içerisine girdiğini düşünmüyorum. Yaşımı herhangi bir insanın bilmesi bir problem teşkil etmez benim için çünkü. Anlık konum bilgilerini düşünüyorum. Çünkü nerede olduğum biliniyor, işte görüşmek istemediğim biri gelebilir anlık konum bilgilerimi paylaştığımda. Aile bireyleriyle ilgili bilgileri de görmüyorum, çünkü mesela benim abim avukat ve isteyen insanların birçoğu abimle ilgili bilgilere ulaşabilir. Keza bu diğer aile bireylerim için de geçerli. Açık adres de aynı şekilde. Bu

anlık konum bilgileriyle aynı bir başlık. Kredi kartı bilgilerim, zaten bu ciddi bir mevzu. Bu da mahremiyeti kapsayan bir nokta. İçinde bulunulan fotoğraflar da öyle ama zaten benim içerisinde bulunduğum bir fotoğraf paylaşıyorsa sosyal medyada, benim bir arkadaşım paylaşıyor demektir, ben de doğal olarak buna müsaade edeceğim için o paylaşım bir sıkıntı teşkil etmez.

A: Mesela dedin ya, fotoğrafımı aldılar ve hesap açtılar diye. Bunu da o zaman senin çevrenden, tanıdığın, paylaştığın birisi mi yaptı?

K: Kimin yaptığı ile ilgili bir tahminim var. Açıkçası ben o noktada bir problem yaşayabileceğimi tahmin etmiyordum. Gerginlik olabilir ama bunun dışında fotoğrafımın alınıp adıma bir hesap açılacağını kestiremedim açıkçası. Ama yine beni Instagram’da takip edenlerden birinin yaptığını düşünüyorum. Bunun dışında birisi yapamaz, yapması için bir gerekçe de olamaz. Sokaktan geçen bir insan neden benim için öyle bir şey yapsın diye düşünüyorum.

(...)

A: Bu saydıklarından herhangi birisinin ihlal edilmesi ne gibi zararlar doğurabilir? Tek tek örnek vermene gerek yok ama, senin mahremiyet olarak tanımladığın alana istemediğin birinin dahil olması nasıl sonuçlara yol açabilir sence?

K: Olmadığım biri gibi gözükebilirim dışarıdan. Yani benim fotoğrafım alınıp altına farklı farklı yazılar yazılıp paylaşıldığı takdirde aslında benim duygu ve düşüncelerimi ifade etmeyip, hatta beni göstermek istedikleri şekilde ifade etmiş olabilirler beni. İnsanlar da onu ben sanacaklarından dolayı bu büyük bir problem teşkil ediyor. Ve zaten benim kontrolüm dışında benim fotoğraflarımın paylaşılması benim kişilik haklarıma karşı bir saldırı. Bu noktada da benim kontrol ettiklerim dışındaki insanlardan fotoğraflarımı saklama sebepim de bu.

A: En çok ne tür içerikler paylaşıyorsun sosyal medyadaki hesaplarında?

K: Ben aslında sosyal medyayı aktif olarak kullanıyorum, özellikle Instagram’ı. Kalıcı olarak fotoğraf paylaşıyor ya hani, orada çok fazla fotoğraf paylaşmamakla birlikte, story denilen yerde paylaşıyorum genel olarak. Önceden daha çok kalıcı fotoğraf paylaşıyordum ama belli bir zaman sonra o da çok paylaşılmamaya başladı. Yani tabiri caizse modası da geçti. Onun dışında ben biraz seçici bir insanım. Hani gerçekten çok güzel olsun fotoğraf. Hem çekilen mekân güzel olsun, hem ben güzel çıkayım, hem üstümde daha farklı bir kıyafet olsun diğer fotoğraflara göre. Bu tür şeyleri dikkate aldığım için de orada çok fazla paylaşım yapmıyorum. Onun dışında son zamanlarda

özellikle, belki bir sekiz dokuz aydır dediğim gibi story'de paylaşıyorum. Onda da yüzde yetmiş oranında arabada giderken snap atıyorum. Ya da yaptığım bir sporu çekiyorum. Mesela ben atıcılık yapıyorum ve ok atarken beni çekiyor arkadaşlarım. Ya da ben işte oklarımı, yayımı çekip atıyorum. Onun dışında yine sportif aktivitelerle çoğaltabiliriz. Genelde bunları paylaşıyorum.

A: Bütün bu paylaştığın şeylerin güvenliği ve başkalarının eline geçmemesi için neler yapıyorsun? Hesabını gizledin, bunun haricinde?

K: Hesabımı gizlemek dışında bir şey yapmıyorum. Aslına bakılırsa şöyle, güncel olarak zaten paylaşıyorum dedim ya. Onun dışında kalıcı olan fotoğraflar için hesabım gizli. Story'de paylaştıklarım için de görmesini istemediğim kişileri engelliyorum.

A: Sence bunları gizlemen yeterli mi peki?

K: Yok, değil. Onun farkındayım. Mesela snapchat'te fotoğraf atıyoruz birbirimize, hikâyeye gitmiyor ama, ben başörtülü bir insanım, açık fotoğrafımı başka bir kız arkadaşına atarken, bu snapchat tarafından, bu uygulamanın sahibi veya bunu denetleyenler tarafından olsun, büyük ölçüde görülüyordur diye düşünüyorum.

A: Bu düşüncen hiç davranışlarını değiştirmede etkili oldu mu?

K: Olmadı, çünkü net bir bilgim yok bu konuda. Bu kendi kafamdaki bir teori. Belki de doğru bir teori, bilmiyorum. Ama o şekilde bir değişim olmadı.

A: Mobil cihazlarına yüklediğin uygulamaların istediği erişim izinleri var, biliyorsun. Uygulamayı yüklerken soruyor, bu uygulama senin konumuna, rehberine, mesajlarına erişmek istiyor diye. Bunlara hiç dikkat ediyor musun?

K: Okumadan direkt kabul ediyorum onu. Çünkü aksi halde uygulamayı yüklemiyor galiba.

A: Genel olarak insanların bu konulardaki davranışlarını nasıl buluyorsun? Özellikle mahremiyet bağlamında. İnsanlar bu konuda rahatlar mı, tutucular mı sana göre?

K: Bence rahatlar, hatta bayağı rahatlar. Böyle benim hatta çok hoşuma gitmeyecek şekilde rahatlar. Ben hani mesela bahsettim ya son zamanlarda özellikle story'de paylaşıyorum, orada kendi fotoğrafımı zaman zaman paylaştım da işte müzik, dağ, taş, orman, ok, kedi falan paylaşıyorum ama, insanlar mesela yirmi-yirmi beş tane nişan fotoğrafı da paylaşıyor. Tabi bu hani nazar gibi durumlar olması da söz konusu. Bunlar da tabi kıskançlık, negatif olarak etkiliyor. O kadar ayrıntılı paylaşmak mahrem tarafı oluyor. Yirmi tane nişan fotoğrafını paylaşmak ciddi anlamda bir mahremiyet ihlali

bence. İnsanların buna çok fazla dikkat ettiğini düşünmüyorum. Bu konudan rahatsızım çünkü aynı fotoğraf mesela, sadece birinde sağa bakmış, birinde sola bakmış.

GÖRÜŞME 15

Süre: 10:32

A: İlk olarak sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade ediyor? Ve neleri kişisel veri olarak görüyorsun? Ve neler?

K: Bana göre mahremiyet benim özelim olması yani. İnsanlardan sakladığım şeyin olduğunu düşünüyorum. Özel olarak aile bilgileri, ondan sonra yaşım olabilir. Bana ait T.C. kimlik numarası gibi her şey benim özelim olduğunu düşünüyorum. Sonraki, insanlarla ilişkilerimdeki bazı özel durumlar olabilir. Onları da kapsayabilir.

A: Genel olarak bunlar. Peki, mahremiyetin korunması önemli bir konumu sence?

K: Tabii ki.

A: Neden?

K: Çünkü insan mahremiyetini korumazsa kendini güvende hissetmez. Güven çok önemli bu konuda. Sonra herkesin bunu bilmesi iyi değil yani. Çünkü karşıdaki insanların, kimlerin bunu senin lehine ya da aleyhine kullanacağını bilmiyorsun. O yüzden mahremiyet ne kadar kapalıysa o kadar iyidir.

A: Mahremiyet alanına dahil ettiğin herhangi bir şey başka birisinin eline geçti. Ya da başka birisi ona erişti.

K: Mesela T.C. kimlik numaramdaki bilgilerle insanlar oradan paraları yürütebiliyor. Dolandırıcılık çok oluyor. Ondan sonra diyelim ki en ufak benim özelim olduğunda onu arkadaşlarım kullanabiliyorlar bana karşı. Koz ya da şantaj olarak kullanabiliyorlar. Ki ben bunu daha yeni yaşadım. O yüzden çok önemli diye düşünüyorum.

A: Yaşadığın çok özel değilse anlatabilirsin.

K: İşte, özelim ama anlatamam.

A: Özelse anlatmak istemiyorsan sorun yok. Bununla ilgili bir deneyim yaşadın.

K: Yaşadım. Şu an o kadar pişmanım ki herkese güvendiğim için. En ufak bir şey olsa bile mahremiyetimi anlattığım için.

A: Anladım. Sosyal medya kaynaklı mı oldu bu?

K: Yok onunla ilgili bir şey olmadı.

A: Bununla ilgili başka bir zamanda başına bir şey geldi mi? Olumsuz.

K: Hiçbir şekilde gelmedi. Çünkü ben arkadaşlarımı seçerek kabul ediyorum.

A: Başa tekrar döneceğim. Aile bireylerine ait bilgiler, yaş bilgileri, telefon, kredi kartı bilgileri şimdi teknik kısmı bir tarafa bırakıyorum. Kredi kartı dolandırıcılığı kendi tercihleriyle belirttiğin yaş gibi, aile bireyleri ile ilgili bilgiler gibi bunların başkalarının eline geçmesi neye sebep olabilir?

K: Yaş o kadar önemli değilmiş. Herkes bilebilir. Ama aile bilgileri dediğin gibi insanların aile bilgilerini bilmesi o kişiye karşı fikirleri de değiştiriyor. Mesela, benim babam Polis ise herkesin bakış açısı değişebiliyor. Daha çok zarar vermemek çekiniyorlar. Telefon numarası çok var. Buna pek takılmıyor. Kızlar düşünebilir ki, işletmek için arayıp rahatsız ediyorlar.

A: Mesela içinde bulunduğun fotoğrafları işaretlemediysen? Bunun hakkında ne düşünüyorsun?

K: Benim çektiğim fotoğraflar herkese açık olduğunu düşünüyorum. Öyle özel bir şey olacağını düşünmüyorum. Zarar vereceğini ya da rahatsız olacağım şeyi çektiirmezdim.

A: En çok ne tür içerikler paylaşıyorsun sosyal medya da?

K: Kendi fotoğraflarımı paylaşıyorum. Sevdiğim insanların fotoğraflarını paylaşıyorum. Kuzenim var bir tane yeğenim var onu paylaşıyorum. Ama ablam nazara inandığı için onları kaldırmamı istedi.

A: Kaldırdın mı?

K: Bazılarını kaldırdım.

A: Herkese açık olarak mı paylaşıyorsun?

K: Hayır. Kendi arkadaşlarımla paylaşıyorum.

A: Bunu sadece arkadaşlarıyla sınırlı olarak paylaşıyor olman sence bu fotoğrafları tamamen güvenli kılıyor mu?

K: Hayır. Kılmıyor çünkü benim arkadaşım olan birinin ortak arkadaşı olabiliriz ama diğeri benim düşmanımdır mesela oradan kolaylıkla bakabilir mesela. O güvende kılmıyor zaten ama ben kendimi güvende hissetmediğim fotoğrafları paylaşmıyorum. Herkese karşı bir sınıırım var.

A: Anladım. Belli bir kısma karşı sınırların daha esnek. Onlarla daha fazla şeyleri paylaşabiliyorsun. Bununla ilgili mesela sadece fotoğraflar bağlamında sormuyorum

genel olarak mahrem alanıyla ilgili bilgilerini başkasının eline geçmemesi için önlem alıyor musun? Sosyal medya özelinde.

K: Mesaj olarak bakarsak mesela hiç mesajları tutmayı sevmiyorum. Darbe yiye yiye. Mesaj tutmuyorum. Gizli her şey. Ondan sonra her şeyi herkese anlatmam. Önce insanları süzüyorum. Önceden herkese güveniyordum, bunları yaşadıktan sonra bunları yapıyorum.

A: Biraz daha temkinli davranıyorsun.

K: Evet.

A: Biraz konuyu değiştireceğim. Mobil cihazına tabletine yüklediğin uygulamaların istediği bazı erişim izinleri oluyor. Instagram yükleyeceksin mesela senin kurulumunu mesajlarına, galerine, rehberine ulaşmak istiyorum diyor. Bunlara dikkat ediyor musun?

K: Hiç dikkat etmiyordum. Ta ki şu darbe olayları olduktan sonra dikkat etmeye başladım.

A: Peki, bu sebepten yüklediğin sevdiğin uygulamalar oldu mu?

K: Bazı oyunlarda mesela galerime ulaşıyor ya da rehberime ulaşıyorsa siliyorum.

A: Genel olarak bu konuda insanların tavrını nasıl buluyorsun?

K: İnsanlar hiç düşünmüyor bence.

A: Sadece bu konuyla ilgili olarak değil mahremiyetle ilgili nasıl bir tavır gösteriyorlar? Bu konuda hassaslar mı yoksa pek umursamıyorlar mı?

K: İşte o insandan insana değişiyor. O, insanın sakladığı ya da çekineceği bir şey yoksa ama genel olarak herkes gizliyor. Benim arkadaşlarımdan hepsi dikkat ediyor.

A: Genel olarak dikkat ediyor diyorsun. Fotoğraf konusuna değindik gerçi bu konuda bir şey yaşamamışsın ama hiç aklına geliyor mu böyle ya ben bunu paylaşırsam sadece bunu fotoğraf olarak söylemeyeyim aklına geliyor mu kötü bir şey olabileceği kötü derken yani senin hakkında olumsuz bir şeyin olabileceği geliyor mu?

K: İşte, ben bunları başta düşündüğüm için paylaşımlarıma dikkat ederek yapıyorum zaten o yüzden paylaşırken başıma ne gelecek diye düşünmüyorum.

A: Anladım. Sen önlemini başta alıyorsun.

K: Alıyorum. Böyle sakınacağım bir şey olmuyor. Arkadaşlarım dışındaki insanlara her şeyim dışarıya gizli. Herkesin her şeyi bilmesi gerektiğini düşünmüyorum çünkü.

A: Ama bir taraftan da düşünüyorsun anladığım kadarıyla internet ortamına pek de güvenmiyorsun.

K: Hiç de değil. Çünkü arkadaşlarım ortak arkadaşları benim düşmanım olabilir. O yüzden çokta güvenli değil. İnsan o ortamda paylaştıklarını onu bilerek paylaşması lazım.

A: Eğer izlemek istediğin bir şey varsa paylaşabilirsin

K: Evet paylaşılır. O illa ki gözükecektir. Sosyal medya da herkes her şeyi bulabilir.

A: Anladım. Bu konu ile ilgili başka söylemek istediğin veya aklına gelen düşündüğün aklına gelen herhangi bir şey varsa son olarak onları alayım.

K: Dediğim gibi sosyal medyayı çok kullanıyorum. İnsanlarla paylaşacağım şeyler sınırlıdır yani. Ne kadar paylaşsam da benim arkadaşlarım diye düşünsem de oradan bakabileceklerini biliyorum. Herkes rahat bir şekilde bakabiliyor.

A: Mesela biri otururken telefonunu eline alsa ne hissedersin? Arkadaşlarından biri mesela.

K: Ben bu konuda arkadaşlarıma sonsuz güveniyorum. Başka bir kişi alsa tabii düşünüyorum. Ne için alıyor. Sonuçta tanımıyorum. Hani bir açığı yakalarsa diye. O şekilde.

A: Teşekkür ederim.

GÖRÜŞME 16

Süre: 9:22

A: İlk olarak sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade ediyor? Ve neleri kişisel veri olarak sınıflandırıyorsun? Bunun üzerine hiç düşündün mü?

K: Mahremiyet kavramı düşünmedim aslında yani sadece bana özel başka insanlarla paylaşamayacağım ya da sadece benim bildiğim şeyler benim için. İlk aklıma bunlar geliyor.

A: Mesela neler? Örnek verebilir misin?

K: Yani sadece benim bildiğim bir şey mesela. Ailemle ilgili olabilir daha çok. İlişkimle ilgili olabilir.

A: Kişisel veri olarak yaş, içinde bulunan fotoğraflar olarak işaretlemişsin? Bunlar neden önemli sence?

K: Başkalarına bakarken diye anladım yani.

A: Sana göre bu bilgiler önemli bunların korunmasını önemli buluyor musun? Asıl sormak istediğim o?

K: Sosyal medya hesaplarında çoğu şey gizli olmadığı için kredi kartı bilgilerim dışında tabii yaşımın ve fotoğraflarımın korunmasını tabii isterim ama yaşım ya da girdiğim siteler çok önemli değil.

A: Anladım. Bunun dışında senin aklına gelen bir şeyler var mı? Sosyal medyayı kullanırken şunu paylaşmamaya dikkat ederim ya da bunu paylaşırsam başkalarının eline geçmez.

K: Arkadaşlarım dışında başkalarının bakmasını istemem. Sadece istediğim kişiler için gizli bütün hesaplarım.

A: Arkadaşlığı neyi göre kabul ediyorsun?

K: Tanıdığım insanlar.

A: Gerçek hayatta tanıdığın insanlar.

K: Evet. Sadece gerçek hayatta gördüğüm insanlar. Sosyal medya üzerinden tanıştığım hiç kimseyle arkadaşlık kurmadım.

A: Anladım.

K: Ama mesela fenomenleri çok takip edilen güzel ola paylaşımları ben takip ediyorum. Hesabım gizli olduğu için çok a onları takip ediyorum.

A: Anladım. Peki, bunların korunması neden önemli sence? Bu bilgiler başkasının eline geçerse ne olur? Nasıl bir sonuç doğurur. Başkası tarafından gizlediğim bütün içerikler.

K: Onların bilmesini ya da görmesini istemediğim şeyler olabilir. Kötü yerlerde kullanılabilir diye düşündüm ilk önce. Onun dışında görmemesi gereken insanlar olabilir. Arkadaşım olmayan kişilerin görmesinden rahatsız olabilirim.

A: Sosyal medya en çok neler paylaşıyorsun genel olarak?

K: Instagram da fotoğraf paylaşıyorum.

A: Kendi fotoğraflarını mı? Yoksa

K: Kendi fotoğraflarımı. Daha çok arkadaşlarımla olan fotoğraflarımı. Ailem ile olan fotoğraflarımı paylaşıyorum. Snapchat te de daha çok dışarıyı paylaşıyorum. Oturduğumuz bir yeri gittiğimiz bir mekânı. O an güzel gelen yediğim bir şey ya da ortamı paylaşıyorum. Anlık şeyleri 24 saat içinde silindiği için çok kalıcı olmayan şeyleri paylaşıyorum. Ama çok beğendiğim bir fotoğrafı Instagram'da paylaşıyorum.

A: Anladım. Bunları paylaşmandaki amaç ne peki?

K: Eğleniyorum. Zaman geçiriyorum. Zaten fotoğraf çekmeyi de çekinmeyi de çok seven birisiyim. O yüzden benim hoşuma gidiyor. Mesela snapchat te grubumuz var mesela haberleşmek için kullanıyoruz. Ben bunu yedim bu çok güzel ya da ben buraya gittim burası çok güzelmiş gibi birbirimize haber vermek için kullanıyoruz.

A: Anladım. Dedin ya gizlilik ayarlarını yapıyorum. Bunlar haricinde bakla önlem alıyor musun?

K: Başka bir önlemi bilmiyorum. Ama Facebook'ta ayarlar kısmında özellikle facebook ta gizliyorum çünkü oradan çok rahatsız eden insanlar oluyor. Genelde herkesin facebook hesabı olduğu için. Genelde insanlar diğer hesapları pek bilmiyor. Özellikle orta yaşta ya da yaşlı insanlar bilmediği için ama facebook herkesin var. O yüzden orayı özellikle gizlilik ayarlarını yapıyorum. Ama ne kadar gizli ya da değil onu bilmiyorum.

A: Siz orada kişisel verileriniz güvenli diye sorduğunuz için evet demişim ama olmayabilir.

A: Tereddütlerin var bu konuda yani.

K: Evet. Tabii ki.

A: Tereddütlerin sebebiyle paylaşmaktan vazgeçtiğin ya da paylaştıktan sonra sildiğin şeyler oldu mu?

K: Evet. Oldu.

A: Neydi çok özel değilse. Özellikle çok ayrıntılı anlatmak zorunda değilsin ama şu an paylaştığın silmediğin şeylerden farkı neydi?

K: Mesela o zaman bir düşüncem vardı diyelim ki düşüncemi yazarak belirtiyorum ama sonra o düşüncem değişiyor. Onun da kimsenin görmesini istemiyorum mesela. Bunu siliyorum. Facebook'u çok önce açtığımız için o zaman arkadaş ortamı farklı ama şimdi daha farklı o yüzden geçmişteki şeyleri siliyorum yani.

A: Anladım. Sen sildikten sonra artık onlara erişilmeyeceğini düşünüyor musun? Her şey bitmiş midir?

K: Bitmemiştir sanırım. Ama önüme çıkmaz diye düşünüyorum.

A: Anladım. Peki, son bir soru soracağım, mobil cihazlarına yüklediğin uygulamalar senden belli erişim izni istiyor. Mesela Instagram'ı yükleyeceksin diyor ki bu uygulama senin konum bilgilerine işte rehberine mesajlarına ve galerine erişmek istiyor. Bunlara hiç dikkat ediyor musun? İzinlere herhangi bir uygulama yüklerken?

K: Dikkat ediyorum ama bazılarını kabul etmeyince yüklemiyorum. Onlara bilerek isteyerek kabul ediyorum yüklemek için.

A: Vazgeçtiğin oldu mu hiç?

K: Oldu sanırım ama şu an hatırlamıyorum. Yani uygulamayı hatırlamıyorum.

A: Tamam. Son olarak bu konu genel insanların, arkadaşlarının ve çevrenin tutumunu nasıl buluyorsun? Sosyal medya konusunda dikkat ediyorlar mı bilgilerin gizliliğine senin gördüğün kadarıyla?

K: Bence dikkat ediyorlar.

A: İnsanlar bilgilerine, fotoğraflarına, düşüncelerine kendilerine özel olan.

K: Ama bu kişiden kişiye değişir ama benim etrafındaki insanlar. Şöyle de bir şey var; erişimini istemedikleri şeyleri bence paylaşmıyorlardır ya da oraya koymuyorlardır. Böyle dikkat ediyorlardır bence.

A: Eklemek istediğin başka bir şey var mı konuyla ilgili?

K: Yok. Teşekkür ederim.

A: Ben teşekkür ederim.

GÖRÜŞME 17

Süre: 11:40

Araştırmacı: Sana göre mahremiyet neyi ifade ediyor, neleri kişisel veri olarak sınıflandırıyorsun?

Katılımcı 17: Ya aslında ben oradakilerin (ön görüşme formunu kastediyor) hepsini işaretledim ya, çünkü onların hepsi benim için kişisel veri. Benim geçen yıl çalıştığım bir iş vardı. Bir uygulama bu. Bize mesaj geliyor, işte ad, soyad, şehir, bir de mesela aşk, atıyorum. Ben de hızlı bir stalk yapıyordum, kişi hakkında bilgi buluyordum, o kişisel bilgiden yürüyordum. Ben o zaman fark ettim ki bunların hepsi kişisel veri aslında. Çünkü beğendiği müzik grubunu görmem bile benim onun hakkında bir şey bildiğimi düşündürüyor karşı tarafa, bir güven sağlıyor. O yüzden bence tüm bilgiler kişisel; fotoğraf, yaş, numara, beğeniler, gidilen yerler vs...

A: Mahremiyet kavramı genel olarak neyi çağrıştırıyor sende peki? Sosyal medyada veya sosyal medya haricinde günlük hayatta da olabilir.

K: Mahremiyet sanırım benim için ikiye bölünüyor. Bir, yayılsa da sıkıntı olmayacak kısmı, tolere edilebilecek kısmı. Bir de benimle kalması gereken bilgiler.

A: Bunları neye göre sınıflandırıyorsun mesela?

K: Tamamen benimle alakalı. Yani “bunu biri bilse nasıl hissederim” düşüncesiyle alakalı. Bunun kesin bir skalası yok.

A: Bu verilerin korunmasını ne kadar önemli buluyorsun?

K: Bir kısmı dediğim gibi, yaşımı bilseler çok rahatsız olmam muhtemelen ama bence yaş da bilinmesin. Yani hiç tanımadığım bir insan benim yaşımı niye bilsin, benim hakkımda bu bilgiye niye sahip olsun? Ama bunları bir yerden sonra “zaten herkes yapıyor, zaten herkes fotoğrafını paylaşıyor” diye kendi içimizde tolere edebiliyoruz.

A: Peki sen yapıyor musun, yani sosyal medyayı yoğun olarak kullanıyorsun, paylaşıyor musun bu bilgilerini sosyal medyada?

K: Paylaşıyorum ama arkadaşlarıma paylaşıyorum.

A: Bunların ihlali ne gibi sonuçlara yol açar sence? Bireysel güvenliğin için, ayrıca sana gelebilecek olumsuz etkileri boyutuyla?

K: Yani şöyle düşünüyorum, özellikle Swarm’da mesela insanlar evlerinde check-in yapıyorlar ya. Ben çok rahat bir insanın ev bilgilerini, nerede yaşadığını bulabilirim. Kötü düşünen bir insan olsam çok rahat bunu kullanabilirim birine karşı. Birinin ailesini öğrenebilirim. Çok kolay bir bilgi bu, soyadından çok kolay çıkarabiliyorsunuz. Direkt birinin fotoğrafını beğenenlere bakıyorum, işte bunlar aynı soyadından, bunlar akrabadır diye. Bu çok kolay ulaşılabilir bir bilgi oldu. Bunu biri kötü niyetle kullanmak isterse çok rahat kullanılabilir bence. Bu yüzden tedirgin edici. Mesela sapık sevgili, eski sevgili, ya da platonik olur ya, çok rahat ulaşabilir yani.

(...)

Bu kullanılabilir bir şey bence. Mesela ben birinden hoşlanıyorum, tüm bilgilerine ulaştım, gerçekten çok kolay. Bunu geçen de yaptım.

A: Yani stalk amacıyla da kullanıyorsun sosyal medyayı.

K: Evet çok kullanıyorum.

A: En çok neler paylaşıyorsun sosyal medyada?

K: O değişiyor aslında, hepsinin amacı farklı olduğu için. Swarm’da gittiğim yeri, Instagram’da fotoğrafı, Facebook’ta daha çok toplumsal olayları ya da sevdiğim şarkıları, Twitter’da fikirlerimi paylaşıyorum. Twitter’da müzik ya da konum bilgisi falan atmıyorum. Bence gereksiz. Zaten onları karşılayan başka sosyal medya hesapları varken niye Twitter’dan da onları atayım. Twitter’da genelde fikirlerimi paylaşıyorum.

A: Instagram’da mesela fotoğraflar dedin, kendi fotoğrafların mı?

K: Kendi fotoğraflarımı.

A: Profilin gizli mi?

K: Gizli.

A: Peki bunların yeterince güvende olduğunu düşünüyor musun? Sadece fotoğraf olarak sormuyorum aslında, fikirlerin de mesela. Belki daha önemli.

K: İşte o yüzden Twitter’da çok fazla açık etmiyorum kendimi. Yani direkt ad soyad bilgisi şeklinde bulunmuyorum, o kadar bilgilerimi vermiyorum. Güvende değil ya. Ben mesela düşünüyorum, çok rahat birisi fake hesapla beni takip edip ekran görüntüsü alabilir. Ne kadar gizli de olsa, hepsini sağlam bir şekilde takip etmiyorum çünkü, takipçilerimin hepsi tanıdığım insanlardan oluşmuyor. O fotoğraflar başkalarının eline geçebilir. Ama bu noktada “eee geçse ne olacak?” diyorum. Bu şekilde kendimi rahatlatıyorum. Zaten insanların çok fazla fotoğrafı var. O “keşfet” kısmına (Instagram’ı kastediyor) bir sürü fotoğraf düşüyor. Benimkilerin de dikkat çekici bir yanı olduğunu düşünmüyorum onların arasında. Muhtemelen bir şey olmayacağını düşünerek paylaşıyorum zaten. Ya bazen aklıma geliyor bir anda, bütün fotoğraflarımı silsem mi diye.

A: Yaptın mı hiç öyle bir şey?

K: Hayır yapmadım. Yani sevmediğim fotoğrafları sildiğim oldu da. Bazen düşünüyorum, aslında ne kadar saçma ya. Hani tüm fotoğraflarım insanlara açık, ne alaka? Çok rahat buna bakabilirler diye düşünüyorum. Ama sonra diyorum ki, herkesinki açık. Sanırım bunu herkesin yapması insanı rahatlatıyor.

(...)

A: Bunları paylaşırken peki amacın ne? Bunları yapmana yönelik motivasyonun nedir?

K: Fotoğraf paylaşırken, beğenilmek. Aslında Swarm’da çok bir amacım yok. Hatta ben bunu kendi kendime de düşündüm, niye paylaşıyorum ki diye. O yüzden, o tamamen alışkanlık. Ama mesela Facebook’ta sevdiğim şarkıyı beğendirmek. Ben bu şarkıyı beğendim, bu benim zevkim, siz de dinleyin gibi. Twitter’da unutturmamak. Twitter’da daha çok sosyal olaylara yönelik şeyler paylaştığım için, daha çok kamuoyu oluşturmak adına. Hani ben bunu unutmadım, unutmayan insanlar var, unutulmadı bu. Bunu sağlayabilmek. Ya da laf sokmak.

A: Kimlere? Arkadaşlarına mı yoksa başkalarına mı? Burada anonimlik sana bir rahatlık sağlıyor mu?

K: Arkadaşlarım beni takip ediyor zaten, biliyorlar. Ama mesela hiç tanımadığım insanlar bilmiyor. Bana rahatlık sağlayan şu, mesela hükümet aleyhinde bir şey söyleyeceksem, nasıl olsa kimliğim bilinmiyor. Mesela Twitter da bunu ifşa etmiyor bildiğim kadarıyla. Yoksa laf sokarken görsünler canım. Görsünler diye yazıyorum.

A: Mobil cihazlarına yüklediğin uygulamalar senden bazı erişim izinleri istiyor. Bunlara dikkat ediyor musun hiç yüklerken?

K: Eğer çok fazla izin istiyorsa ediyorum, bakıyorum ne var diye. Çünkü bazıları gerçekten “eee daha ne istiyorsun” dedirtiyor gerçekten. Fotoğraflara, konuma, şuna buna. O zaman bir tedirgin oluyorum ve uygulama buna değer mi, onu düşünüyorum. Oyunsu falan boş ver deyip vazgeçebiliyorum. Ama eğer Facebook istiyorsa bunu yapmıyorum. Çünkü Facebook çok sık kullandığım bir sosyal medya aracı. Yoksa bir iki tanesine, e-posta adresine falan erişim istiyorsa onları çok umursamıyorum.

A: Sana güven veren bir şey mi oluyor yüklerken? Mesela dedin ya, Facebook’sa yüklüyorum.

K: Çok kullanılmasından herhalde. Hep bu normalleştirme sebebiyle.

A: Bu konuda çevrendekilerin genel tutumlarını nasıl buluyorsun peki? Sosyal medyayı kullanırken bahsettiğimiz konulara dikkat edildiğini düşünüyor musun?

K: Yani değişiyor. Bazıları çok pimpirikli bence. Laptopunun kamerasını kapatacak kadar. Black Mirror izledikten sonra bende de o panik oldu da. Bazılarının hiç umurunda değil. Bütün bilgileri açık, fotoğrafları açık, her şeyi açık. Bu bence tedirgin edici ya. Çünkü dedim ya o işi yaparken ben, insanların sadece ad ve soyadlarıyla ne bilgilerine erişebildim. T.C. kimlik numarasına kadar bulduğum insanlar oldu. Çok açık ediliyor. Ben kendimi de stalkladım mesela. Ad soyad kombinasyonum klişe olduğu için neyse ki bende fazla bir şey çıkmadı. Ama biraz daha değişik bir ad soyad kombinasyonu varsa, okuduğu okul, arkadaşları, her şeyini çıkarabiliyorsunuz. O yüzden bence tehlikeli.

GÖRÜŞME 18

Süre: 10:09

Araştırmacı: Sana göre mahremiyet kavramı neyi ifade ediyor? Neleri kişisel veri olarak görüyorsun ve neden?

Katılımcı 18: Mahremiyet dediğimiz şey, kişisel bilgilerim olan her şey. Atıyorum, aile bireylerimle ilgili bilgiler, benimle ilgili bilgiler... Görüntü, ses, herhangi bir veri olabilir. Ya da gezindiğim siteler benim için mahremiyettir. Ya da herhangi bir sosyal medya aracındaki kullanıcı hesabım benim için mahremiyettir. O yüzden bunları saklarım.

A: Bunların korunması önemli mi sence?

K: Bence önemli, çünkü sonuçta teknolojik bir çağda ilerliyoruz ve her şey artık sanal ortamdan gerçekleşmeye başlayacak. Bu da kişisel verilerin yabancı kişiler tarafından kullanılmasını çok fazla yaygınlaştıracaktır. Sanal ortamda çok fazla sahtekârlar, dolandırıcılar çok fazla oluyor. Geçen bile mesela beni yabancı bir numara arıyor. Nereden buldu benim numaramı mesela?

A: Açtın mı telefonu?

K: Hayır, açmadım. Ama internetten araştırdım, dolandırıcı diye o kişi hakkında herkes veri girmiş. O insan benim telefonumu nereden bulabiliyor? Benim için bu bir soru işareti.

A: Yeterince iyi gizleyemiyoruz o zaman bilgilerimizi.

K: Tabii ki.

A: Bunun haricinde ne gibi zararları olabilir peki bu verileri başkalarının ele geçirmesinin?

K: Senin adına başka hesap açabilir. Benim asıl kaygım o ya. Benim özel hayatıma girmesi ya da benim hesabımı kullanarak başka şeyler yapması.

A: Verilerinin ve bilgilerinin güvenliğini sağlamak için neler yapıyorsun? Önlem alıyor musun?

K: Tabii ki. Her şeyimi gizliyorum, kapatıyorum. Yabancı ya da tanımadığım kimseyi kabul etmiyorum sosyal ortamda. Bir süre sonra sıkılıp hesabımı kapatıyorum.

A: Sonra açıyor musun geri?

K: Duruma göre değişiyor. İhtiyacım olan bir şeyse, mesela Facebook gibi çok kullanılan bir şeyse, zorunluluğum varsa kullanıyorum. Mesela dersle ilgili bir veriye ulaşmam gerekiyordur, oradan daha kolay ulaşıyorum, kapatmıyorum. Ama aktif olarak da kullanmıyorumdur. Belki de feyk hesap açarım, o daha mantıklı geliyor bana. Sonuçta internet ortamında kişi profilleri oluşturuluyor. Tanımadığım birisi neden benim kişi profilimi oluştursun? Böyle düşündüğüm için bu gibi durumlarda genelde feyk hesap kullanıyorum. Facebook'ta ve Twitter'da feyk hesap kullanıyorum.

A: Feyk hesap ne sağlıyor sana peki?

K: Kendimle ilgili bir bilgi içermiyor.

A: Arkadaşların arasında “neden feyk hesap kullanıyorsun, kendi adınla açsana” diyen oldu mu hiç?

K: Oldu zaten, oluyor. Ben de onlara “benim için böylesi daha güvenli” diyorum. Sonuçta diğer türlü işte çalınma olayları olabiliyor. Bu beni rahatsız eden bir durum ve kendimce sanal ortamda bir güvenlik önlemi almaya çalışıyorum. Sonuçta hackerlar dolaşüyor yani. O yüzden de feyk hesap kullanarak sadece ihtiyacım, zorunlu olduğum durumlarda kullanıyorum. Mesela Facebook benim zorunlu olarak kullanmak durumunda olduğum bir platform çünkü okulla ilgili her şeye oradan ulaşabiliyorum. Ders içerikleri, hocanın gelip gelmeyeceği vs. O yüzden feyk hesap açtım, işte kendi bölümümün sitesini takip ediyorum, onun dışında başka hiçbir şey için kullanmıyorum. Ya da ne bileyim, Instagram’ı ya da Pinterest’i çok sık kullanıyorum. Çünkü paylaşım yapıyorum, çünkü eğlenceli geliyor. Ne kadar güvenli, onu bilmiyorum. O da belli değil zaten.

A: Neler paylaşıyorsun en çok sosyal medyada?

K: Komik şeyler. Ya da ne bileyim, komik şeyler paylaşmayı seviyorum. Karikatür olur, videolar olur. Onun dışında bilim içerikli şeyleri paylaşmayı seviyorum. Ne bileyim, change.org’da imza kampanyası vs. olur onu paylaşırım veya kendi projemle ilgili bir şey vardır, onu paylaşırım. Başka ne yapıyorum... İşte bazen arkadaşlarıma komik şeyler gönderirim.

A: Amacın ne peki bu şekilde kullanırken? Neyi amaçlıyorsun?

K: Boş vakti öldürmek ya. Valla hani... Bir de bende şey var böyle. Sürekli artık bağımlısı olmuş gibiyiz. Kendi açımdan konuşayım, ben bağımlı olmuş gibiyim. Yatmadan önce kesinlikle bir Instagram’a giriyorum, ne var ne yok, kim ne yapmış, kim ne paylaşmış, kim ne yapmamış diye bakıyorum. Ondan sonra işte bilgisayarın başındaysam Twitter’a giriyorum, işte ne var ne yok, gündemler neler, bir haberlere bakıp çıkıyorum. Ondan sonra Facebook’a giriyorum, okulla ilgili bir durum var mı yok mu ona bakıyorum. Yoksa oturuyorum, dizi izliyorum. Böyle işte. Saatlerce başından kalkmıyorum. Bu aslında kötü bir şey.

A: Peki genel olarak insanların tavrını nasıl buluyorsun sosyal medyada? Rahat mı davranıyorlar yoksa temkinliler mi? Güvenliklerine önem veriyorlar mı?

K: Bu kitleye göre değişiyor ya. Şimdi bilinçli kullanıcı ve bilinçsiz kullanıcı olmak üzere ikiye ayrılıyor bence. Çünkü çoğu insan, bilinçsiz kesim, kendi hesaplarını

başkalarının görmediğini varsayarak hareket ettikleri için, çok fazla kendi haklarında bilgi bırakıyorlar. Atıyorum mesela A kişisi Instagram'dan ya da şuradan buradan pornografik şeyler bakmıştır. Bu, o kişinin profilinde görünüyordur. Ama kişi bunu bilmediği için, bir önlem alma ihtiyacı duymuyordur. Ya da bilinçli kullanıcı dediğimizde daha fazla bir sosyal medya aracılığıyla, atıyorum Facebook'u kullanacağı zaman önce alacağı güvenlikleri öğrenir, ondan sonra kullanmaya devam eder. Atıyorum işte arkadaş engellemedir, paylaşımını kimler görür, kimler göremez. Etiketten önce onay versin mi vermesin mi diye.

A: Çoğunluk ne yapıyor yani sence, dikkat ediyor mu? Arkadaşların diyelim mesela. Senin kendi çevren.

K: Yani benim arkadaşlarım dikkat ediyor. Çünkü genel olarak herkeste bir paranoyaklık var. Ya da ne bileyim... Takipçi kasma muhabbeti var ya, öyle bir ihtiyaçları olmadığı için çok da şey yapmıyorlar. Hani profilimi açayım, herkes beni takip etsin, şöyle olsun, böyle olsun diye bir kaygıları yok. Daha çok kişisel alan diye gördükleri için herkes bir önlem alma derdine düşüyor tabii.

A: Şeyi soracaktım az önce, onu atladım. Dedin ya işte profilimi gizliyorum sadece arkadaşlarım görecektir şekilde diye. Bu sence yeterli bir önlem mi?

K: Hayır, yeterli bir önlem değil. Yani neden değil, çünkü bir insan beni herhangi bir yerde araştırdığı zaman hakkımda çok fazla bilgi bulabiliyor. Atıyorum Facebook hesabımı, Instagram'ımı, Twitter'ımı... Ona da kapatmam lazım. Bu sefer ona kapatırsam kimse beni bulamaz, arkadaşlarım beni ekleyemez, onları hep ben eklemek zorunda kalırım. Bu da iyi bir şey değil. Öyle değişik bir şey.

A: Belli noktalarda taviz verilebiliyor mu yani?

K: Yani... Ne kadar taviz vermenle alakalı bir durum hani. Ya kimse seni eklemesin isteyeceksin, sadece insanları gözetlemek için bir platformu kullanacaksın, ya da işte rahat takılıp herkesin seni gözetlemesine izin vereceksin.

A: Mobil cihazlarına yüklediğin uygulamaların istediği erişim izinlerine dikkat ediyor musun hiç? Diyelim ki Facebook uygulamasını yükleyeceksin telefonuna, senden bazı erişim izinleri istiyor. Diyor ki senin rehberine, mesajlarına, galerine falan erişmek istiyor, onaylıyor musun diye.

K: Yoo... Genelde direkt okey deyip geçiyorum. Yani okumuyorum, okuma alışkanlığım pek yok, çünkü sinir oluyorum. Niye, bilmiyorum.

A: Bu riskli bir şey değil mi sence?

K: Riskli bir Şey ama işte diyorum ya mesela Şey var, pratiklik muhabbeti var ya. Amaan işte bugun bankaya gittiğinde bile kredi alırken sana verilen taahhünameyi vs. okumuyorsun direkt imzalıyorsun yani. Bu da benim için öyle bir Şey herhalde. Aslında okumam gerekiyor. Ama genelde işte tamam hadi yükle Şunu bir an önce falan diye yapıyorum.